

Національна спілка краєзнавців України

Вінницька обласна організація
Національної спілки краєзнавців України

З ЛЮБОВ'Ю ДО МАЛОЇ БАТЬКІВЩИНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
(2021 р.)
(ЗАПИСКИ З ЩОДЕННИКА)**

Книга 6

Вінниця
2022

УДК 398 (477.440)

Г 17

Загальна редакція **О. П. Реєнта**, голови Національної спілки краєзнавців України, члена-кореспондента НАН України, доктора історичних наук, професора, заступника директора Інституту історії України НАН України.

З любов'ю до малої батьківщини: діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України (2021 р.) (Записки з щоденника): Книга 6 / Автор-упорядник **С. Д. Гальчак**. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2022. – 156 с; іл. – 12 с.

У книзі йдеться про діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, краєзнавців області в 2021 р.

Для широкого кола читачів.

На знімках, розміщених на першій сторінці обкладинки: (вгорі) голова правління Вінницької обласної організації НСКУ С. Д. Гальчак вручає обласну краєзнавчу премію імені Володимира Вовкодава голові НСКУ О. П. Реєнту; (внизу) Президія Національної спілки краєзнавців України (фото на згадку); на останній сторінці обкладинки: (вгорі) учасники Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Печерні комплекси та храми Подністров'я» біля в'їзду у с. Оксанівка Могилів-Подільського району; (по центру) учасники круглого столу «Постать Василя Порики в багатополярному полі національної пам'яті України про Другу світову війну»; (внизу) покладання квітів до могили Костя Широцького (с. Білоусівка Тульчинського району).

ISBN 978-617-530-123-7

© Гальчак С. Д., 2022.

© ПП Балюк І. Б., 2022.

2021 р.

1 січня 2021 р.

Сьогодні від ускладнень коронавірусу перестало битися серце великого патріота України, відомого письменника, званого краєзнавця Вінниччини Миколи Олександровича Рябого.

Він був автором першого в Україні роману про героїв Крут – «Ще не вмерла Україна».

У доробку Миколи Олександровича понад 30 повістей та романів, що оповідають про історичне минуле України та становлення її державності. Зокрема, «33-ій. Маленька повість про великий голод», роман «Упала звізда Полин», присвячений аварії на ЧАЕС, романи «Облава на озброєного вовка» і «Вервольф. Хроніка «озброєних вовків», що розповідають про будівництво ставки Гітлера під Вінницею та боротьбу з нацизмом. Його перу належить повість про видатного українського мікробіолога, епідеміолога, Президента АН України (1928 – 1929 рр.), уродженця колишнього с. Чоботарка (тепер: с. Заболотне) Крижопільського району, свого односельчанина Данила Заболотного «Чутки про смерть перебільшено».

Також упорядкував подорожній щоденник Павла Халєбського «Україна – земля козаків» про подорож «православного патріарха Антиохійського і Всього Сходу Макарія III з Халєба до Московії й на зворотньому шляху через Русь-Україну за урядування христолубивого й хороброго гетьмана Богдана Хмельницького», в тому числі й теренами Вінниччини. Переклав, упорядкував і прокоментував низку художніх, історичних та духовних книг.

Світла йому пам'ять!

6 січня 2021 р.

У ці Різдвяні дні Вінниччина відзначає 83-й рік народження великої Людини, видатного українського поета, літературознавця,

правозахисника, Героя України, уродженця с. Рахнівка Гайсинського району Василя Семеновича Стуса.

Понад три десятиліття Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. А. Тімірязєва, яку нині очолює член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік, у січні організовує Стусівські читання, на яких науковці оприлюднюють свої нові дослідження життєвого та творчого шляху письменника, майстри поетичного слова читають вірші, присвячені видатному подлянину.

Сьогодні на площі Василя Стуса, біля пам'ятника поету-дисиденту, обласна книгозбірня організувала акцію-вшанування «На Різдво до Стуса», в якій взяли участь викладачі та студенти Донецького національного університету ім. В. Стуса, письменники, краєзнавці, представники громадськості міста.

Світлий образ Василя Стуса став символом незламності духу, людської та національної гідності. Це митець, який належить до когорти світочів національної культури. Його поетичне слово нікого не залишає байдужим і є, безумовно, актуальним для сьогодні.

6 січня 2021 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. Тімірязєва відбувся етнодень «Колядують зорі на Різдво Хрестове», який є продовженням започаткованого 2018 р. в обласній книгозбірні циклу заходів «У звичаях й традиціях Поділля пізнавай». У заході взяв участь фольклорний гурт «Свято» (керівник Надія Ляшко), який подарував різдвяні віншування користувачам та працівникам бібліотеки і, загалом, усім вінничанам. А це традиційні старовинні та сучасні колядки і щедрівки, які є значним внеском у відродження духовної спадщини та збереження національних різдвяних традицій Подільського регіону.

15 січня 2021 р.

У вінницькому видавництві «ТВОРИ» вийшов друком документальний збірник «Цехова книга містечка Томашполя XVIII –

початку ХІХ століття», впорядкований заступником директора Державного архіву Вінницької області, істориком та краєзнавцем Олександром Петренком. У виданні опубліковано визначну пам'ятку ХVІІІ – початку ХІХ століття – книгу шевсько-римарського й кравецько-кушнірського цехів містечка Томашполя, єдину цехову книгу з теренів колишнього Брацлавського воєводства, що вціліла й становить значну наукову та історичну цінність. Книга містить акти записів у цехове учнівство й про його закінчення, судові ухвали, реєстри майстрів, фінансові документи тощо. У додатках подано цехові статuti, акт генеральної візити томашпільської Свято-Успенської церкви 1783 року, матеріали судового провадження про скасування цехів і закріпачення цехових братчиків.

Презентація книги розпочалася в онлайн режимі.

17 січня 2021 р.

З нагоди життєвого ювілею, 50-річчя від дня народження, за вагомий особистий внесок у збереження та розвиток краєзнавства на теренах Поділля Почесною грамотою Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України нагороджено Черняка Василя Васильовича – члена Національної спілки краєзнавців України, учителя історії Білянської загальноосвітньої школи І – ІІІ ступенів Чернівецького району Вінницької області.

18 січня 2021 р.

Вінницькою обласною організацією Національної спілки краєзнавців України, Академією соціальних наук України, Центром дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського, Вінницькою обласною універсальною науковою бібліотекою імені Климента Тімірязєва прийнято спільне рішення про проведення 4 березня 2021 р. на базі обласної книгозбірні круглого столу «Поділля в роки Національно-визвольної війни українського народу ХVІІ століття», присвяченого 370-й річниці героїчної оборони Вінниці під проводом Івана Богуна.

Робота круглого столу планується за такими напрямками:

- джерела з історії та питання історіографії Національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття під проводом Богдана Хмельницького;
- події Національно-визвольної війни на теренах Поділля;
- життя та діяльність видатних соратників Богдана Хмельницького;
- історичне значення діяльності Богдана Хмельницького та його сподвижників для становлення української державності;
- увічнення пам'ятних місць, пов'язаних з Національно-визвольною війною та козацтвом у контексті топоніміки та меморіально-історичної пам'яті подільського регіону.

20 січня 2021 р.

З нагоди Дня Соборності у Державному архіві Вінницької області підготовлено онлайн-виставку архівних документів «Соборна. Вільна. Неподільна! Моя Україна». Її експонатами, зокрема, стали особові справи вихідців із Галичини, які після служби в Галицькій армії жили на Поділлі.

«Виставка до Дня Соборності традиційна для архіву, щороку ми виставляємо документи, які пов'язані із цією пам'ятною датою і відображають об'єднання України. Але цього року, порадившись із колегами, ми вирішили презентувати фонд «Відділ управління Подільського губернського революційного комітету», який містить справи галичан, – зазначив директор архіву, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Юрій Легун. – Окрім них на виставці будуть представлені експонати наступної тематики: «Україна – Поділля напередодні Акта про Злуку: крок до об'єднання (1917 – 1918)», «Наш край напередодні Акта про Злуку» та «Об'єднана країна».

22 січня 2021 р.

Член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор Державного архіву Вінницької області, доктор історичних наук, професор Юрій Легун взяв участь у публічній онлайн-зустрічі на тему «День Соборності Ук-

раїни: Вінницький аспект». Крім нього із доповідями виступили кандидат історичних наук, директор Центрального міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті Богдан Галайко, член Національної спілки краєзнавців України, директор «Центру історії Вінниці» Олександр Федоришен, краєзнавець, директор середньої загальноосвітньої школи I – III ступенів с. Уладівки Літинського району Олексій Масний. Модератор зустрічі – Андрій Мельничук, заступник директора комунального закладу «Вінницький обласний молодіжний центр «Квадрат».

22 січня 2021 р.

З нагоди Дня Соборності України вінничани поклали квіти до Меморіалу Слави, «Дерева Свободи», пам'ятних знаків Небесній сотні та Героям АТО, Січовим стрільцям, бюсту Михайла Грушевського, пам'ятника Симону Петлюрі, меморіальних дошок Дмитру Марковичу, Костянтину Василенку, сотнику армії УНР Семену Якерзону, Начальній команді Української Галицької армії, на честь перебування уряду УНР у Вінниці.

Однак уперше, через епідемію коронавірусу, День Соборності обійшовся без традиційного ланцюга єдності.

23 січня 2021 р.

У с. Хомутиці Калиніського району біля музею Степана Руданського встановлено пам'ятник його пісні «Повій, вітре, на Україну». Виготовлений він із граніту у формі розгорнутої книги, на сторінках якої розміщено текст пісні:

«Повій, вітре, на Україну,
Де покинув я дівчину,
Де покинув чорні очі...
Повій, вітре, з полуночі!..

Між ярами там долина,
Там біленькая хатина;
В тій хатині голубонька,
Голубонька-дівчинонька...

Повій, вітре, до схід сонця,
До схід сонця, край віконця;
Край віконця постіль біла,
Постіль біла, дівча миле.

Нахилися нишком-тишком
Над рум'яним білим ліжком;
Над тим личком нахилися,
Чи спить мила – подивися.

Як спить мила, не збудилась,
Згадай того, з ким любилась,
З ким любилась і кохалась,
І кохати присягала...

Як заб'ється їй серденько.
Як дівча здихне тяженько,
Як заплачуть чорні очі,
Вертай, вітре, к полуночі!..

А як мене позабула
Та нелюба пригорнула,
Ти розвійся край долини,
Не вертайся з України!..

Вітер віє, вітер віє,
Серце тужить, серце мліє,
Вітер віє, не вертає,
Серце з жалю розпускає».

Відомо, що слова цієї пісні Степан Руданський писав для своєї коханої – Марії Княгиницької. Однак, на жаль, їм все ж не судилося бути разом. Через розлуку тоді і з'явився на світ поетичний твір «Повій, вітре, на Вкраїну». Вперше він був надрукований через 5 років після написання – 160 років тому. Сьогодні пісню вважають народною, вона стала символом туги за Батьківщиною для українців за кордоном.

Місцеві жителі сподіваються, що пам'ятник стане справжньою туристичною родзинкою села.

24 січня 2021 р.

Вийшло друком чергове видання історико-краєзнавчої серії «Моя Вінниччина» – «Біломорські карби Вінниччини. Соловецький мартиролог Поділля», про що повідомив редактор згаданої серії Михайло Каменюк. Він, зокрема, повідав:

«Цю книгу написав письменник, громадський діяч, дослідник історії Поділля з Хмельниччини Богдан Теленько. В його «Біломорських карбах Вінниччини. Соловецькому мартирологу Поділля» подаються повні списки жителів усіх районів Вінницької області, засуджених, розкуркулених і сім'ями висланих у 1933 – 1935 роках на Соловки. Все це супроводжується коментарями автора, який не тільки особисто побував у цих пекельних для України місцях, а й зумів з великим ризиком для себе дістати усі недосяжні раніше для широкого загалу документи, котрі зберігалися в секретних архівах ФСБ Росії».

За його словами, книгу можна вважати сенсаційною. Завдяки її появі нащадки багатьох зниклих безвісти на Соловках подолян зможуть віднайти сліди своїх далеких предків.

Видання буде розповсюджене через бібліотечну систему області для полегшення доступу до нього краєзнавців та усіх бажаючих.

Книгу видрукувало вінницьке видавництво «ТВОРИ». Вона стала 63 томом унікального проєкту «Моя Вінниччина», в межах якого з 2013 року письменники, місцеві журналісти, краєзнавці та просто ентузіасти пишуть історії міст і сіл рідного краю. Вінниччина – єдиний регіон України, де реалізується такий проєкт коштом обласного бюджету.

27 січня 2021 р.

У с. Марківка донедавна Теплицького (нині Гайсинського) району на базі відокремленого підрозділу Вінницького обласного краєзнавчого музею «Музей композитора М. Д. Леонтовича» від-

бувся круглий стіл «Безсмертя в музиці. Пам'яті Миколи Леонтовича».

У його роботі взяли участь заступник начальника відділу культурно-мистецьких установ управління культури і мистецтва обласної державної адміністрації Ольга Зелінська, директор Вінницького обласного краєзнавчого музею, член правління обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Катерина Висоцька, заступник Теплицького селищного голови Борис Чечельницький, заступник директора «Центру культури і дозвілля Тепличчини» Алла Волинець, а також науковці та дослідники обласного краєзнавчого музею та музейних закладів області, які висвітлили обставини загибелі композитора, презентували матеріали досліджень, архівні напрацювання з даного питання, ознайомили із заходами вшанування пам'яті митця.

У рамках круглого столу відбулася презентація пересувної виставки та однойменного буклета «Микола Леонтович: музична легенда Поділля», які розповідають про життєвий і творчий шлях видатного українського композитора-новатора, хорового диригента, громадського діяча, педагога, автора обробок українських народних хорових пісень «Щедрик», «Дударик», «Козака несуть» та ін. Дані матеріали надзвичайно зацікавили освітян, тож виставка розпочинає «подорож» навчальними закладами Тепличчини.

Даниною пам'яті митця стало також покладання квітів до його могили.

28 січня 2021 р.

«Василь Стус – син України, велич світова». Під такою назвою на базі Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Климента Тімірязєва в режимі онлайн відбулася науково-практична конференція, присвячена 83-й річниці від дня народження славного уродженця Вінниччини Василя Стуса.

Захід пройшов у рамках Стусівських читань. Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва проводить Стусівські читання вже понад три десятиліття: січневі – до дня народження митця, Героя України, а також вересневі – до дня його пам'яті.

Учасників конференції привітали представники обласної влади, науковці, письменники, літературознавці, краєзнавці, громад-

ські діячі. Зокрема, у заході взяли участь: заступник начальника управління культури і мистецтв обласної державної адміністрації В. Троян, заступник голови обласної ради І. Івасюк, голова постійної комісії Вінницької обласної ради з питань освіти, релігії, культури, молоді та спорту Н. Замкова, громадський діяч Т. Кобець, а також письменник, літературознавець, кандидат філологічних наук, генеральний директор Національного музею Тараса Шевченка, син В. Стуса – Д. Стус.

Загалом до роботи конференції долучилося 88 учасників, включаючи науковців Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Донецького національного університету імені Василя Стуса та Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Модератором заходу виступив кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української літератури факультету філології й журналістики імені Михала Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського письменник та краєзнавець В. Крупка.

1 лютого 2021 р.

Жмеринська районна бібліотека імені Володимира Вовкодава в інтернет-мережі представила читацькому загалу сім книг, які розповідають про цікаві факти з історії Жмеринки та району – регіону, який зростив не одне покоління видатних майстрів, митців, борців за волю та незалежність України. Найбільше цікавих фактів з історії рідного краю та спогадів сучасників висвітлили у своїх працях батько з сином, історики-краєзнавці Михайло та Олег Антонюки. У трьох частинах книги «Через віхи історії» автори презентували історію заснування міста, будівництва залізниці, сторінки з життя видатних земляків, розповіли історії живих свідків подій минулого.

2 лютого 2021 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці імені Климента Тімірязєва відбувся круглий стіл, приурочений 100-річчю

чю перебування у Вінниці уряду Директорії УНР, Верховного Головнокомандувача Армії УНР Симона Петлюри. У ньому взяли участь Почесний краєзнавець України, директор комунальної установи «Видавничий дім «Моя Вінниччина» Вадим Вітковський, головний редактор цієї ж комунальної установи, президент громадського об'єднання «Русалка Дністровая», заслужний працівник культури України Михайло Каменюк, директор департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації Світлана Василюк, заступник директора з наукової роботи та інформатизації «тім'рязевки» Галина Слотюк, кандидат історичних наук, начальник Центрального міжрегіонального відділу Управління реалізації політики національної пам'яті в регіонах Українського інституту національної пам'яті Богдан Галайко, професор, доктор історичних наук, завідувачка кафедри історії та культури України факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Ольга Коляструк, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії цього ж закладу вищої освіти Олег Мельничук (родич учасника національно-визвольних змагань 20-х років минулого століття на Поділлі, члена української діаспори в США, професора Івана Демидовича Юрченка, упорядник його книги спогадів «Бо ти любив, в душі беріг, як скарб коштовний, Україну»), кандидат історичних наук, старший викладач згаданої кафедри Олександр Кравчук, завідувач відділу українознавства КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» Володимир Лазаренко, митрополит Вінницький та Брацлавський Православної церкви України Роман.

5 лютого 2021 р.

На базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка відбувся важливий науково-просвітницький захід, присвячений питанням комплексного вивчення історії та культури Подільського регіону й Південно-Східної Волині, впровадження здобутих результатів у вітчизняну науку, освіту, культуру – науковий круглий стіл «Розвиток національного краєзнавства та історико-регіональних досліджень на Поділлі і Південно-Східній

Волині: досвід, проблеми, перспективи (До 75-річчя від дня народження професора Лева Васильовича Баженова)».

Перша частина наукового форуму була присвячена саме урочистостям на пошану доктора історичних наук, професора, академіка Української академії історичних наук, члена-кореспондента Міжнародної слов'янської академії наук, директора Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, голови Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України, заслуженого працівника освіти України Л. В. Баженова з нагоди його життєвого ювілею. Щирі вітання на адресу ювіляра висловили ректор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка професор Сергій Копилов, член-кореспондент НАН України, голова Національної спілки краєзнавців України, професор Олександр Реєнт, завідувач відділу археографії Інституту історії України НАН України професор Олександр Удод. До привітань долучилися також десятки представників від різних науково-просвітницьких організацій та установ України.

Вінницьку делегацію науковців та краєзнавців очолив член Президії Національної спілки краєзнавців України, голова правління Вінницького обласного краєзнавчого осередку, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак, який у своїй доповіді «Гордість і слава Поділля» розповів про життєвий та творчий шлях Лева Васильовича, проаналізував його внесок в українську історичну науку та регіональну історію Поділля, у розбудову краєзнавчого руху на Поділлі-Хмельниччині, на теренах всієї України. За значний особистий внесок у збереження і розвиток краєзнавства на теренах Поділля він вручив ювіляру диплом лауреата Вінницької обласної премії імені Володимира Вовкодава (в номінації «Історичне краєзнавство»).

Доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, член Національної спілки краєзнавців України Юрій Степанчук охарактеризував плідну науково-педагогічну співпрацю ювіляра з колективом факультету історії, права і публічного управління згаданого закладу вищої освіти. Проаналізував особисті форми наукового

співробітництва, його результати, наголосив на фаховій взаємодії між історичними факультетами Вінницького та Кам'янець-Подільського університетів. Також із приємністю зазначив, що Лев Васильович у 2003 – 2006 рр. за сумісництвом працював професором кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського і викладав навчальні дисципліни «Історія української еміграції» та «Національні меншини в Україні». За цей короткий період вініс новий струмінь у діяльність колективу факультету. Завжди доброзичливо ділився своїми глибокими історіографічними та методологічними знаннями з колегами, консультував студентів при написанні курсових і дипломних робіт. І нині Лев Васильович Баженов є знаковою постаттю на широкій ниві міжвузівських науково-педагогічних зв'язків.

Вінничани, доценти, кандидати історичних наук Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий та член Національної спілки краєзнавців України Сергій Калитко підготували матеріали про наукову історичну школу Л. В. Баженова з регіональних досліджень, яка нині нараховує сотні послідовників та вихованців, виступивши із доповіддю «Невтомний дослідник історичної науки».

Член Президії Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України, академік Національної академії наук вищої освіти України, доктор історичних наук, професор кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Олександр Завальнюк окреслив діяльність Лева Васильовича Баженова з організації та модерування Подільських історико-краєзнавчих конференцій, побажав використовувати цей цінний досвід сучасним і майбутнім краєзнавцям. Академік Національної академії наук вищої освіти України, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Почесний краєзнавець України Анатолій Філінюк узагальнив напрацювання і досвід професора Лева Баженова в науковій та краєзнавчій співпраці кафедри історії України і Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, який успішно діє при університеті з 1995 року.

Не менш важливою та цікавою була друга частина наукового заходу. Зокрема, значний інтерес та жваву дискусію викликала доповідь академіка Української академії історичних наук, доктора іс-

торичних наук, професора, завідувача кафедри всесвітньої історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Валерія Степанкова – відомого концептуаліста Національно-визвольної війни українського народу в середині XVII століття. Учений проаналізував польські писемні джерела, які, на його думку, вказують на інше місце битви під Пилявцями у вересні 1648 р., ніж це роз'яснює археологія.

Власні наукові здобутки представили член Президії Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор, директор департаменту контролю у сфері вищої, фахової передвищої освіти і освіти дорослих Державної служби якості освіти України, заслужений працівник культури України Юрій Теляй; академік Української академії історичних наук України, доктор історичних наук, професор, заступник голови правління Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Віктор Прокопчук; академік Національної академії вищої освіти України, доктор історичних наук, професор, заступник декана історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, голова міської організації Національної спілки краєзнавців України Олександр Комарницький; кандидат історичних наук, доцент, декан історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, член Національної спілки краєзнавців України Анатолій Глушковецький; кандидат історичних наук, доцент Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, секретар Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Віктор Адамський; кандидат історичних наук, доцент Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, голова Хмельницької міської організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Юрій Блажевич; кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Хмельницького обласного краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України, Почесний краєзнавець України Сергій Єсюнін; член правління Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор Державного історико-культурного заповідника «Межибіж» Олег Погорілець та ін.

Цікавими були доповіді вінничан: Сергія Гальчака – «Краєзнавство Вінниччини післявоєнного періоду (друга половина 1940-

х – 1950-і роки)»; Анатолія Лисого – «Подвижник подільського краєзнавства»; члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Валерія Рекрута – «Кооператор, журналіст і державний діяч Микола Литвицький у добу визвольних змагань періоду 1914 – 1921 рр.»; члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України, викладача суспільних наук Могилів-Подільського монтажно-економічного коледжу Валерія Войтовича – «Анатолій Петрович Соляр – викладач, організатор, краєзнавець»; члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України, кандидата історичних наук, головного спеціаліста Державного архіву Вінницької області Костянтина Завальнюка та члена Національної спілки краєзнавців України, культуролога Ігоря Журавлівського – «Боян Подільського краю Валер'ян Тарноградський (1880 – 1945)».

13 лютого 2021 р.

Рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України нагороджено Почесною грамотою обласного краєзнавчого осередку члена Національної спілки краєзнавців України Євгенія Івановича Козюка, з ініціативи якого двадцять два роки тому у його рідному селі Чеснівка Хмельницького району встановлено поки що єдиний на Вінниччині пам'ятник Лесі Українці, – за вагомий внесок у розвиток краєзнавства на теренах Вінниччини.

14 лютого 2021 р.

Народний фольклорно-етнографічний ансамбль «Горлиця» в с. Слобода-Яришівська Могилів-Подільського району влаштував українські вечорниці за давніми народними звичаями. Традиційну зустріч провели з нагоди відзначення 106-ї річниці від дня народження заслуженого працівника культури України, лауреата премії імені Павла Чубинського, етнографа, фольклористки, майстрині декоративно-ужиткового мистецтва, невтомної дослідниці малої батьківщини Марії Оксентіївни Руденко. Організували свято керів-

ники колективу А. Діденко та О. Телефус. Традиційно, як і в минулі часи, учасники колективу зібрались в оселі однієї з перших учасниць ансамблю Г. Маціборко. Також на гостину запросили М. Ляшук, яка постійно співала в ансамблі до свого 80-річчя. Учасниці ансамблю одягнули вишиті сорочки, принесли з дому квітчасті рушники, вишиті власними руками. Серед жінок «Горлиці» є умілі рукодільниці, які гарно вишивають різними техніками. А відтак не обійшлися вечорниці без голки, кольорових ниток і барвистих квітів на білому полотні. Протягом вечора учасниці співали пісень, згадували свою юність, часи, коли жила й творила Марія Руденко, яка однією з перших на Могилів-Подільщині здійснила детальний запис весілля (1963 р.; публ. «Весілля в селі Слобода-Яришівська» у кн. «Весілля». – У 2-х кн. – К., 1970. – Т. 2). Зібрала кілька тисяч пісень, понад тисячу прислів'їв, приказок і загадок, багато казок, легенд, переказів, творів інших жанрів, частина яких опублікована в збірниках «Народні оповідання» (1983 р.), «Балади. Родинно-побутові стосунки» (1988 р.), «Пісні родинного життя!» (1988 р.) та ін. Авторка низки сценаріїв обрядових свят: «Свято весни» (зб. «Агіткультбригада», 1963 р.), «Новорічне щедрування» (зб. «Свята праці і достатку», 1963 р.), «Урочиста реєстрація шлюбу» (зб. «Горять святкові вогні», 1972 р.) та ін. Зібрала 54 зразки народної вишивки. Відома як самобутня майстриня паперових витинанок, які демонструвалися на виставках в Україні та за її межами, відзначені нагородами. Популяризувала народні традиції та історію краю в науковій і місцевій періодиці. За рішенням Міністерства культури України її будинок з численними фольклорно-етнографічними колекціями перетворено на народний музей.

19 лютого 2021 р.

У Вінниці на Майдані Небесної Сотні відбулися поминальні заходи та покладання квітів до пам'ятника «Дерево Свободи», який символізує шану і пам'ять вінничан про буремні події Революції Гідності, про молоді життя, що були віддані за волю і гідність українців. У заходах взяли участь представники влади, громадськості міста, краєзнавці обласного центру.

20 лютого 2021 р.

Виповнилося 370 років із дня загибелі Брацлавського полковника Данила Нечая. Для вшанування пам'яті полководця на його могилі, що розташована між селами Черемошне і Красне Тиврівської громади, зібралися представники козацьких товариств, учнівських та студентських колективів, військової частини 3008 Національної гвардії України, яка носить ім'я Данила Нечая, краєзнавці. Учасники мітингу, зокрема, отаман Вінницького козацького полку імені Івана Богуна Володимир Воловодюк, відомий краєзнавець Володимир Барцьось, учитель історії Гніванської ЗОСШ № 2 Олександр Коваль, нагадали про його життєвий і бойовий шлях, козаки зі Школи козацького гарту імені Данила Нечая продемонстрували свої бойові навички, а на завершення усі разом вшанували борців за українську незалежність хвилиною мовчання та поклали квіти і вінки до пам'ятного знака.

25 лютого 2021 р.

З нагоди 150-річчя від дня народження Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач-Квітки) працівники очолюваного членом правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Юрієм Легуном Державного архіву Вінницької області, влаштували онлайн-виставку документів, що розповідають про маловідомі факти перебування родини Косачів на Поділлі, зокрема на теренах Наддністрянщини – у багатому на історичні події Могилеві-Подільському. У 20-х роках минулого століття тут жили і працювали мати Лесі Українки Олена Пчілка, сестри Ісидора та Ольга з чоловіками Юрієм Борисовим і Михайлом Кривинюком, а також Олександра Судовщикова, дружина брата Лесі Михайла Косача. Ісидора Косач-Борисова викладала хімію та географію у місцевому сільськогосподарському технікумі ім. Селяніна. Її чоловік Юрій Борисов був завідувачем цього навчального закладу.

Ті ж архівні джерела повідомляють, що окрім Могилева-Подільського Юрій Борисов певний час працював агрономом Погребищенської дільниці і жив у місті над Россю – Погребищі. Родина Ісидори Косач та Юрія Борисова також мешкала у селі Чернятин

нині Жмеринського району. Пов'язаним з історією родини Косачів-Борисових є і місто Бар, де 1919 року вони певний час мешкали в будинку економа місцевого поміщика, рятуючись від навали денікінців на Київ.

У Могилів-Подільському сільськогосподарському технікумі ім. Селяніна працював й Михайло Кривинюк, де навчав студентів зоології та алгебри.

Найбільше документів, що зберігаються в архіві, пов'язано з сестрою і найближчим другом поетеси, її першим біографом і перекладачем Ольгою Косач-Кривинюк. На початку 1920-х років вона вчителювала у Могилів-Подільській трудовій школі, де організувала драмгурток і ставила вистави Олени Пчілки.

Матір поетеси Олена Пчілка у 20-х роках також мешкала в Могилів-Подільському. В архіві зберігається, зокрема, документ, датований 17 березня 1924 р., про призначення персональної пенсії Олені Пчілці «в размере полной ставки 10-го разряда. Губсобезу обследовать имущественное положение и состояние здоровья...».

За уточненням головного спеціаліста відділу інформації архіву, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Костянтина Завальнюка, архівні джерела підтверджують, що в юні роки свого життя в Могилів-Подільському була також й Леся Українка.

25 лютого 2021 р.

У Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відбулася презентація книги Вадима Вітковського та Миколи Рябого «Вінниця – столиця Української Народної Республіки за часів національно-визвольних змагань 1918 – 1919 – 1920 рр.», що вийшла в серії «Минуле – ґрунт майбутнього», започаткованої Видавничим домом «Моя Вінниччина» з нагоди 100-річчя Української революції 1917 – 1921 років.

У книзі розповідається про Вінницю в контексті суперечливих подій національно-визвольних змагань. Написана вона в оригінальному стилі – це своєрідна бесіда двох письменників: мова йде про директора Видавничого дому «Моя Вінниччина», Почесного краєзнавця України Вадима Вітковського та володаря почесної

відзнаки «За заслуги перед Вінниччиною», лауреата численних літературних премій, краєзнавця Миколи Рябого.

Презентували видання Вадим Вітковський та дочка Миколи Рябого Людмила Мрачковська, оскільки її батько, Микола Рябий, не дожив до презентації трохи менше двох місяців – як відомо, він пішов із життя у перший день 2021 року...

2 березня 2021 р.

У Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відбулася презентація раритету доби національно-визвольних змагань 1917 – 1921 років – оновленого стола Симона Петлюри, що повернувся до міста після реставрації.

Як повідомила директор музею, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Катерина Висоцька, «другого березня 1919 року Директорія покинула Вінницю, яка в часи Української революції певний час була столицею нашої країни. До цієї дати ми приурочили подію – презентацію стола Петлюри, артефакту, який зберігався у нашому музеї з 1965 року. Уперше його презентували громадськості 2018 року на виставці з нагоди річниці Української революції. А потім він потрапив на реставрацію і після двох років оновлення повернувся до музею».

Вона також зазначила, що, за легендою, кабінетний різьблений стіл кінця XIX століття вояки Симона Петлюри «експропріювали» з одного із заможних маєтків міста і під час перебування уряду Директорії він стояв у канцелярії Головного Отамана. Існує велика ймовірність, що саме за ним Петлюра та Маршалок Польщі Йозеф Пілсудський вели переговори про співпрацю військ двох держав у боротьбі з більшовиками.

Стіл Петлюри реставрували у Національному науково-дослідному реставраційному центрі України (м. Київ). Фахівці відновили вишукану стільницю з масонськими зображеннями, тонке різьблення, втрачені деталі, повернули столу його колір тощо. Раритет доби національно-визвольних змагань 1917 – 1921 років, котрому повернули оригінальний вигляд, став частиною експозиції, у якій відтворено ймовірний вигляд робочого кабінету військового відомства Директорії УНР.

4 березня 2021 р.

Перегорнемо сторінки історії. Березень 1651 року. Третій рік поспіль козацька Україна на чолі з гетьманом Богданом Хмельницьким веде виснажливу війну проти Польщі. Двадцятитисячне польсько-шляхетське військо, порушивши умови Зборівського миру, підступно вдерлося на Брацлавщину, щоб захопити важливі військово-політичні та господарські осередки краю. Підбадьорені перемогою над козацьким підрозділом полковника Данила Нечая в містечку Красне, польські крилаті гусари впевнено кинулися атакувати Вінницю. Проте тут загарбники наštтовхнулися на сильний, вміло організований, відчайдушний опір...

Знаменита оборона Вінниці на чолі з полковником Іваном Богуном стала класикою військового захисного мистецтва й назавжди увійшла до історії бойової слави українського війська. Чого лише вартує тактична хитрість, вигадана Іваном Богуном, за планом якої козаки заманили польську кінноту на замасковані ополонки, задалегідь прорубані на Південному Бузі! Це тільки один із героїчних епізодів біографії видатного вінницького полковника. Свого часу В'ячеслав Липинський зауважив: «Аби описати всі битви, у яких брав участь Іван Богун, потрібно описати хроніку всього повстання».

Життя та діяльність українського полководця наповнені доказами його високої освіченості, патріотизму, конструктивної харизми, особливого військового таланту й організаторського хисту. Політичний світогляд полковника полягав у тому, що він, передбачаючи трагічні наслідки для України-Гетьманщини утраченого перемир'я з Польщею 1651 року та україно-московського союзу 1654 року, засудив Білоцерківський мир та Переяславську угоду й рішуче відмовився складати присягу на вірність московському цареві. Як державний діяч Іван Богун був переконаний, що українська зовнішня й внутрішня політика має опиратися на власні військово-політичні сили й не залежати від сусідніх держав.

Задля вшанування пам'яті полковника Івана Богуну та на честь 370-ї річниці героїчної оборони Вінниці 4 березня 2021 року на базі Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва відбулося пленарне засідання Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Поділля в роки Української націо-

нальної революції середини XVII століття», ініційованої Центром дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського, Академією соціальних наук України (м. Харків), Вінницькою обласною організацією Національної спілки краєзнавців України, Вінницькою обласною універсальною науковою бібліотекою імені Климента Тімірязєва, крайовим товариством «Вінницький козацький полк імені Івана Богуна».

Модератори пленарного засідання Галина Слотюк, заступник директора бібліотеки з наукової роботи й інформатизації, та Сергій Гальчак, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, побажали його учасникам успішної роботи та зачитали привітання, яке надійшло від народного депутата України VIII скликання, комбатанта «Легіону Свободи» Олександра Марченка. З вітанням до учасників конференції звернувся також отаман Вінницького козацького полку імені Івана Богуна Володимир Воловодюк. І Олександр Марченко, і Володимир Воловодюк звернули увагу на назрілу потребу – спорудження у Вінниці пам'ятника Івану Богуноу.

До вітань на адресу учасників форуму долучився й Богдан Галайко – кандидат історичних наук, начальник Центрального між-регіонального відділу Українського інституту національної пам'яті, який зазначив, що подібні науково-просвітницькі заходи мають важливе значення для формування національної самосвідомості й відродження історичної пам'яті нашого народу.

Науковий форум пройшов із дотриманням усіх карантинних вимог, більшість його учасників виступали в режимі онлайн. У виголошених доповідях порушувалися питання історіографії, історичних джерел, методології вивчення Української національної революції середини XVII століття.

Зокрема, теми доповідей були такими: головного наукового співробітника Інституту історії України НАН України, доктора історичних наук, професора Олександра Гуржія та кандидата історичних наук Євгена Меремєріна (м. Київ) – «Хмельниччина та її герої у відображенні історичних пісень і дум»; доктора історичних наук, професора кафедри архівознавства та спеціальних галузей іс-

торичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка Ярослава Калакури – «Методологічні та історіографічні підходи до оцінки знакових постатей козацької України»; доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена-кореспондента Української академії історичних наук, керівника Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслуженого працівника культури України, Почесного краєзнавця України Сергія Гальчака – «Стежинами «Країни козаків» та «Біля витоків збереження історичної пам'яті»; кандидата історичних наук, доцента, завідувача кафедри суспільно-гуманітарних наук комунального закладу «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», Почесного краєзнавця України Анатолія Лисого – «Костомаров М. І. про оборону Вінниці в лютому – березні 1651 року» та «Погляд з іншого боку (польські джерела про облогу Вінниці у лютому – березні 1651 року)»; доктора історичних наук, старшого наукового співробітника, члена НТШ і Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Анатолія Трембіцького (м. Хмельницький) – «Пилявецька битва в дослідженні Юрія Крохмалука»; кандидата історичних наук, завідувача сектору «Старий замок» Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника Сергія Калуцького – «Подільська шляхта у подіях Української революції XVII ст.: погляд В'ячеслава Липинського»; доктора історичних наук, професора кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Юрія Степанчука – «Теофіл Коструба про вінницького полковника Івана Богуна на сторінках часопису «Літопис Червоної Калини»; доктора історичних наук, професора кафедри історії та культури України факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Івана Романюка – «Полковник Іван Богун – «благородний шляхтич і лицар-козак»; кандидата історичних наук, головного спеціаліста відділу інформації Державного архіву Вінницької області, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки крає-

знавців України, Почесного краєзнавця України Костянтина Завальнюка та культуролога, члена Національної спілки краєзнавців України Ігоря Журавлівського (м. Вінниця) – «Сподвижник Б. Хмельницького брацлавський полковник Данило Нечай (? – 1651)»; кандидатів історичних наук, доцентів кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Наталії Кузьмінець та Олени Стадник – «Геополітичні перспективи південного напрямку політики Богдана Хмельницького»; кандидата історичних наук, старшого викладача Маріупольської філії Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури Юрія Рябухи – «Красненська оборона 1651 року: міфи та реалії»; головного спеціаліста архівного відділу Вінницької райдержадміністрації, заступника голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Олександра Рогового – «Липовецька битва – кульмінація Зимової війни 1651 року»; доктора історичних наук, професора, академіка Української академії історичних наук, заступника голови правління Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України і Хмельниччини Віктора Прокопчука – «Дунаєвеччина в роки національно-визвольної боротьби українського народу середини XVII ст.»; кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса Ірини Пятницькової – «Міста Поділля в часи Національно-визвольної війни середини XVII століття»; доктора історичних наук, професора кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса Надії Темірової – «Що «не так» з пам'ятниками Івану Богуну?»; доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника освіти України, проректора з гуманітарно-виховних питань Черкаського державного технологічного університету Валентина Лазуренка – «До питання пошуку реального місця поховання державотворця України Богдана Хмельницького»; кандидата історичних наук, старшого викладача кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса Кирила Мелекесцева – «Історичний образ Івана Богуну у сучасному інформацій-

ному просторі»; завідувачки відділу краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені К. А. Тімірязєва, аспірантки Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського, члена Національної спілки краєзнавців України Оксани Антонюк – «Постать Івана Богуна крізь призму бібліографічного покажчика»; композитора, поета, члена творчої спілки діячів естрадного мистецтва України, відмінника освіти України, викладача, завідувача циклової комісії музичного інструменту (баян) факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу Віктора Черевка – «Подільська поминальна»; кандидата історичних наук, доцента кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Тетяни Мельничук та студентки цього ж закладу вищої освіти Анни Білик – «Застосування онлайн-сервісу «На урок» при проведенні тематичного оцінювання з історії України на тему «Становлення козацтва: XVI – перша половина XVII ст.» у 8 класі»; студента Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Івана Дендюка – «Становище католицької церкви на Поділлі в рамках проведення антипольської політики російської влади (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)»; студентів Донецького національного університету імені Василя Стуса Володимира Колесника – «Події національно-визвольної війни середини XVII ст. в іноземних джерелах»; Анастасії Сауляк – «Події Національно-визвольної війни в селі Стіна»; Євгенія Заболотного – «Порівняльний аналіз озброєння козацького та коронного польського війська у битві під Берестечком».

За результатами конференції видруковано збірник науково-краєзнавчих праць (*Поділля в роки Української національної революції середини XVII століття / Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, приуроченої 370-й річниці героїчної оборони Вінниці на чолі з полковником Іваном Богуном. Вінниця, 4 березня 2021 р. [ред. колегія: С. Д. Гальчак (голова), Ю. С. Степанчук (співголова), А. К. Лисий (секретар), О. Ю. Антонюк, О. І. Гуржій, К. В. Завальнюк, О. І. Роговий, І. М. Романюк, Л. Б. Сенік]. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 260 с.)*

Учасники конференції також оглянули унікальну архітектурну пам'ятку міста – Вінницькі Мури, фортецю, яку так й не змогли

взяти штурмом вороги в далекому 1651 р., побували біля пам'ятного знака, встановленого на честь переможної оборони Вінниці на чолі з полковником Іваном Богуном.

4 березня 2021 р.

У відділі краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва в рамках засідання науково-краєзнавчого клубу «Дослідник краю» відбулася презентація бібліографічного покажчика «Вінницький полковник Іван Богун – яскрава постать в історії Козаччини» (укладач – Галина Миколаївна Авраменко, консультант, науковий редактор – Іван Миронович Романюк).

Основою для створення покажчика стали фонди головної книгозбірні області. До видання включено 949 записів різних видів документів. У бібліографічному покажчику представлено архівні, книжкові, періодичні, електронні видання. Включено бібліографічну інформацію про наукові праці, науково-популярну, публіцистичну, художню літературу, матеріали конференцій, публікації в газетах та журналах. Для більшої інформативності в покажчику представлено публікації, виявлені в джерелах козацької тематики, літописах Книжкової палати України, інтернетмережі. Документи подано українською, англійською, польською і російською мовами.

Видання складається з текстової та бібліографічної частин. Текстова частина містить узагальнююче слово від укладача, вступну статтю та відомості про основні віхи життя Івана Богуна.

Бібліографічна частина складається із матеріалів, котрі у виданні систематизовано в шести розділах: «Козацтво в дослідженнях істориків, краєзнавців», «Іван Богун – вінницький полковник», «Вшанування пам'яті великого полководця», «Образ Івана Богуна в художніх творах і мистецтві», «Відродження козацтва на Вінниччині», «Довідково-бібліографічні дані». Кожен із розділів, у свою чергу, структуровано за підрозділами та тематичними рубриками. Розміщено їх за абеткою прізвищ авторів і назв опублікованих матеріалів.

Посібник орієнтований на широке коло користувачів – від науковців-дослідників до усіх зацікавлених історією козацької доби,

зокрема на Вінниччині, її видатними полководцями. Він стане в нагоді викладачам, студентам та шкільній молоді, краєзнавцям, бібліотечним працівниками, учителям шкіл.

Презентували видання завідувачка відділу краєзнавства Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, член Національної спілки краєзнавців України Оксана Антонюк та заступник директора бібліотеки з наукової роботи й інформатизації Галина Слотюк.

9 березня 2021 р.

Вінниччина вшанувала пам'ять Тараса Шевченка. З нагоди 207-ї річниці від дня народження видатного українського поета й художника представники обласної та міської влади, громадськості Вінниці поклали корзини з квітами до пам'ятника безсмертному Кобзареві. У рамках урочистих заходів перший заступник голови обласної державної адміністрації Н. Заболотна вручила представникам творчої громадськості області, знавцям творчості Т. Шевченка Почесні грамоти облдержадміністрації та обласної ради. Серед нагороджених, відома дослідниця малої батьківщини, провідний методист з культурно-дозвілдової роботи Вінницького обласного центру народної творчості Жанна Дмитренко та невтомна трудівниця на ниві літературного краєзнавства, декан факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, доктор філологічних наук, професор Інна Завальнюк.

14 березня 2021 р.

У Вінниці в онлайн-режимі відбулася презентація відеофільму «Оборона Вінниці: історія однієї облоги», приурочена 370-й річниці героїчної оборони древнього міста над Бугом на чолі з козацьким полковником Іваном Богуном. Автори творчого проєкту – доктор історичних наук, професор, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор Державного архіву Вінницької області Юрій Легун, член Національної спілки краєзнавців України, директор комунального підприємства «Центр історії Вінниці» Олександр Федоришен, науко-

вий співробітник Вінницького обласного краєзнавчого музею Євген Тичук.

15 березня 2021 р.

Департамент інформаційної діяльності і комунікацій з громадськістю Вінницької обласної державної адміністрації, Інститут історії України НАН України, факультет історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Центральний міжрегіональний відділ Українського інституту національної пам'яті, Державний архів Вінницької області, Вінницький обласний краєзнавчий музей, Вінницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України, комунальне підприємство «Центр історії Вінниці», громадські організації «Подільська спадщина» та «Вінницьке історичне товариство» прийняли спільне рішення про проведення 11 червня 2021 року у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського *XXXII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Вінниччина в роки Другої світової війни (до 80-річчя початку німецько-радянської війни)»*.

Передбачено роботу за тематичними напрямками:

- Джерела та наукові дослідження.
- Військові операції на теренах краю.
- Окупаційний режим: форми і методи супротиву населення.
- Повсякденне життя в умовах війни, суспільні настрої, поведінка населення.
- Наслідки війни.
- Культура і політика пам'яті, комеморація.

Прийнято також рішення про проведення 24 вересня 2021 р. *XXXIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Вінниччина: минуле та сьогодні (до 30-ї річниці проголошення Акту незалежності України)»*.

Тематичні напрямки:

- Давня історія краю. Археологічні пам'ятки.
- Події і люди середньовіччя та нового часу на подільських землях.

- Подільська земля в роки Першої світової війни та Національної революції 1917 – 1921 рр.
- Подільські землі в період УСРР – УРСР.
- Роки незалежності в краї (життя громади, суспільні і політичні події).
- Культура подолян.

17 березня 2021 р.

На Вінниччині стартував проєкт «Тульчин – мала культурна столиця України – 2022». Реалізовується він у межах міжнародного проєкту, присвяченого світовій славі мелодії «Щедрика» Миколи Леонтовича – музичного твору, який возвеличив український народ, про що досить промовисто в 1924 р. висловився американський драматург Клей Грін: «Вони представили нашій країні не лише найкращий спів, який ми тільки чули, але й нанесли Україну на мистецьку мапу світу, як залюблену в музику націю. Це в той час як ми вважали її за спустошену землю бродячих козаків і сільського люду».

Передбачено, що в жовтні – грудні 2022 року буде реалізовано проєкт, який має об'єднати дві держави: Україну та США. В його рамках передбачено концертну програму Carnegie Hall, наукові конференції в університетах США. Також буде представлено виставковий проєкт із використанням оригінальних експонатів Тульчинського музею-квартири Миколи Леонтовича та музею М. Д. Леонтовича с. Марківки Теплицької територіальної громади, а також видання комплекту монет «Щедрик – Carol of the Bells» та книги «Від «Щедрика» до Carol of the Bells» українською та англійською мовами.

19 березня 2021 р.

Напередодні 77-ї річниці визволення Вінниччини від нацистських загарбників у відділі краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва відкрито книжкову виставку «Є в пам'яті біль та подяка». Представлені в експозиції книги розкривають трагічні та героїчні сторінки визволення

Вінниці та Вінниччини, участі наших земляків у Другій світовій війні, підпільному русі на теренах краю. Усі вони вийшли з-під пера науковців і краєзнавців області. Це монографічні дослідження С. Д. Гальчака «Поділля в роки Другої світової війни (1939 – 1945)», «Визволення Вінниччини від нацистських загарбників (20 грудня 1943 – 28 березня 1944 р.)», його книги «Жіноче обличчя війни. Вінничанки на захисті Вітчизни (1941 – 1945)», «Словом і багнетом. Журналісти Вінниччини у Другій світовій війні», «В боях за Вінниччину», книги І. І. Безкоровайного «В оточенні подій», А. І. Веселюка «Весна визволення», М. Р. Мудраченка «Друга партизанська бригада, 1942 – 1944: від партизанщини до партизанства», колективні дослідження «Жизнь в окупації. Винницкая область. 1941 – 1944 гг.», «Ніхто не забутий, ніщо не забуто», «Пам'ятні імена визволителів України, Вінниччини», «Пам'ять – це теж подвиг», альбоми «Визволителі Вінниччини», «Вінничани – творці Перемоги», «Вінничани в роки Великої Вітчизняної війни: біль втрат і велич подвигів», «Подвиг землі Подільської», дев'ятитомне меморіальне видання «Переможці: учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в післявоєнний період, та ті, що проживають на території області», підготовлений працівниками бібліотеки бібліографічний покажчик «Роки ідуть – пам'ять живе. Вінниччина у Другій світовій війні 1939 – 1945 рр.» та ін.

Виставка викликала інтерес у читачів бібліотеки.

23 березня 2021 р.

Від ускладнень, спричинених коронавірусом, відійшов у Вічність член Національної спілки краєзнавців України, вінницький культуролог Ігор Михайлович Журавлівський – співавтор науково-краєзнавчих праць «Нев'януча гілка родини Потоцьких», «Натхненний Вічністю: літературна та життєва доля Валер'яна Тарноградського», автор численних науково-краєзнавчих статей, активний учасник науково-краєзнавчих конференцій.

Світла йому пам'ять!

25 березня 2021 р.

Студентки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Марія Горбачова, Катерина Білан, Міхаєла Посторонка, Лілія Бевз, Аліна Бияковська, Марія Наумець, Альона Чорна, Альона Крамарець, Вікторія Шевчук, Яна Гежа, Олеся Попіль, Каріна Здихальська, Олена Компанець, Тетяна Горковенко, Юлія Княжук, які навчаються за освітньою програмою «Початкова освіта. Мистецтво», під керівництвом викладачки кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти Лесі Старовойт створили незвичну книгу про місто над Бугом. Складається вона з декількох зображень визначних місць, пам'яток та символів Вінниці, але всі вони – вишиті. Юні майстрині вишили герб Вінниці, театр імені Садовського, водонапірну вежу, Спасо-Преображенський собор, арку Центрального парку, скульптуру Атланта на проспекті Космонавтів та навіть швейцарський трамвай, який курсує вінницькими вулицями. Незвична книга викликала інтерес у широкого кола студентської молоді, мешканців Вінниці.

30 березня 2021 р.

На базі вінницького видавництва «Меркьюрі-Поділля» відбулося засідання правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, на якому в режимі онлайн заслухано звіт про роботу в умовах карантину члена правління обласного краєзнавчого осередку, кандидата історичних наук, головного спеціаліста Державного архіву Вінницької області, Почесного краєзнавця України Костянтина Завальнюка.

Також відбулася презентація щойно виданого науково-довідкового видання «Ліквідація московським самодержавством державної автономії України-Гетьманщини в другій половині XVII – XVIII століттях», авторами якого є член Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Юрій Степанчук, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор істо-

ричних наук, професор згаданого закладу вищої освіти Сергій Гальчак, кандидат історичних наук, завідувач кафедри соціально-гуманітарних наук Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий.

Передмову до книги написав головний науковий співробітник Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, професор Олександр Гуржій. У ній, зокрема, сказано, що збройна експансія Росії щодо суверенної України, що розпочалася в 2014 році, має багатовікову історію військово-політичного протистояння, яка сягає середини XVII століття. Саме з цього часу Україна та її народ потрапили в орбіту підступного й агресивного сусіда-загарбника – Московського царства.

Олександр Гуржій зауважує, що російське поневолення України тривало до 1991 року. Проте іноземна окупація спричинила бесперестанне боріння українців за відстоювання власної території, національної ідентичності, культури, мови та віри. Тисячі українських патріотів полягли в цьому нерівному, але знаковому для майбутніх поколінь, протиборстві. Важка і, на жаль, жертвна боротьба українського народу за свою незалежність триває і досі. Збройне протистояння агресії Російської Федерації увійшло в затяжну фазу так званої гібридної війни, одночасно виснажуючи та гартуючи українське суспільство, яке стійко виконує місію захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України.

Пропонований хронологічний довідник наглядно відображає як, прийшовши на українську землю під личиною єдиновірного союзника, Москва поступово, але зухвало, анексувала знесилена Україну. Як впродовж ста п'ятдесяти років царський уряд системно нищив ознаки її державності, прагнучи повного знищення української національної ідентичності.

7 квітня 2021 р.

У 2019 р. при Липовецькому районному будинку культури створено музейну кімнату народних умільців Подільського краю. Щорічно вона поповнюється новими експонатами: виробами з кераміки, вишивкою нитками та бісером, старовинними жіночими, чоловічими та дитячими сорочками, хустками, іншими експонатами. За інформацією члена правління Вінницької обласної органі-

зації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Олександра Рогового, нині в кімнаті зберігається більше сотні творчих доробків. Останнім часом оновлено виставкові композиції «Тернова хустка – роду оберіг», «Рушник – продовження роду нашого», «Мамину сорочку пригорну до серця», облаштовано виставку кераміки. Особливу увагу відвідувачів привертають унікальні експонати – вишитий в 1917 р. рушник, подарований мешканкою с. Троща Г. Гончарук, та жіноча вишиванка, якій понад сто літ (від Т. Осадчук, мешканки с. Попівка).

8 квітня 2021 р.

З нагоди 370-ї річниці оборони містечка Красне та героїчної загибелі у цій битві героя національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, брацлавського полковника Данила Нечая на його могилі, що поблизу с. Черемошне Тиврівської громади, встановлено новий барельєф – із портретним зображенням славного сина України. Він розміщений на місці маніпулятивного напису про «возз'єднання України з Росією» (Московією), що з 1954 року містився на пам'ятнику-обеліску. Ідея встановити барельєф належить місцевим краєзнавцям Олександрові Ковалю та Анатолію Тамтурі. Кошти на його виготовлення зібрала Тиврівська громада шляхом добровільних та благодійних внесків.

14 квітня 2021 р.

Член Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Юрій Степанчук, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, член-кореспондент Української академії історичних наук, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак та кандидат історичних наук, завідувач кафедри соціально-гуманітарних наук Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий у студії Вінницького комунального підприємства «Радіоком-

панія «Місто над Бугом» у рамках мультимедійного проекту «Час змін» у прямому радіотелебаченні презентували свою колективну працю – хронологічний довідник «Ліквідація московським самодержавством державної автономії України-Гетьманщини в другій половині XVII – XVIII ст.».

Розповідаючи про події, пов'язані з обмеженням та ліквідацією української державної автономії, вони наголосили, що історичні факти неспростовно засвідчують, що саме з 1654 року Україна та її народ потрапили в орбіту підступного й агресивного сусіда-загарбника – Московського царства. Ступивши на українську землю під личиною єдиновірного союзника, Московія поступово, але зухвало анексувала Україну. В збірнику наочно відображено як «новий союзник» не поспішав надавати допомоги українцям у боротьбі проти Речі Посполитої. Передусім, він переймався питанням присяги на вірність цареві від усіх станів українського суспільства, розміщенням своїх військових залог на території Гетьманщини, використанням козацького війська за її межами, підпорядкуванням Київської митрополії Московському патріархату, встановленням цілковитого контролю над адміністративними структурами та податками в Україні. Бузпосереднім результатом цього втручання у внутрішнє життя України стали промовисті факти: поділ її території на дві частини, нівелюння досягнень у національно-визвольній війні проти Речі Посполитої, спровоковані громадянські війни в період Руїни, демографічний регрес, занепад економічного, суспільно-політичного та культурного життя.

Презентована праця знайшла схвальний відгук у широкого кола вінничан.

15 квітня 2021 р.

Вийшов друком черговий, 64-й, номер «Вісника НТШ» – International Edition of the Shevchenko Scientific Societies; Інформаційного видання Світової ради Наукових товариств ім. Шевченка. Як автор, у ньому деб'ютував голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, опублікувавши на його шпальтах наукову статтю «Тарасовими шляхами Вінниччини».

20 квітня 2021 р.

Великдень – одне з найбільших і найшанованіших християнських свят. Воно приходить до кожного в дім неповторним запахом свіжоспечених пасок, із різнобарв'ям писанок, у кожній з яких таїться власний маленький світ, що несе у душі добро, чистоту, духовне відродження. Ще в давнину мудрі люди казали, що у світі доти існуватиме любов, доки люди писатимуть писанки. Писанка ж – символ любові, а писанкарі – це ті люди, які створюють цю любов і дарують її іншим. У їхніх руках народжуються справжні дива.

Напередодні свята Великдня в рамках заходів «У звичаях й традиціях Поділля пізнавай» у Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці імені Климента Тімірязєва відбувся етнозахід «Подільські барви писанкові», в якому взяла участь відома на Вінниччині майстриня писанкарства, член Національної спілки майстрів народного мистецтва Оксана Верхова. Вона провела майстерклас із написання писанки, розповіла про розвиток писанкарства на Поділлі, залюбки відкрила секрети створення писанки-оберегу, особливості її розпису.

Етнозахід транслювався в прямому ефірі мережі Facebook. Він є продовженням згаданого проекту очолюваної членом Національної спілки краєзнавців України Ларисою Сенік обласної книгозбірні «У звичаях й традиціях Поділля пізнавай», мета якого – відродження звичаєвої обрядовості та пробудження інтересу до культури українського народу, його декоративно-прикладного мистецтва, вшанування таланту майстрів-земляків.

21 квітня 2021 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці імені Климента Тімірязєва відбулася презентація книги ліквідатора наслідків аварії на Чорнобильській АЕС I-ї категорії, колишнього пожежника, а нині активного громадського діяча (очільника Вінницької міської громадської організації «Союз Чорнобиль України») Михайла Ястремського «Шлях у 25 років: хроніка подій, імена, спогади». Видання приурочене 25-й річниці створення Він-

ницької міської громадської організації «Союз Чорнобиль України» та 35-річчю трагедії, що сталася на ЧАЕС.

У заході взяли участь учасники ліквідації аварії на ЧАЕС, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, духовенства, історики, краєзнавці, громадські діячі, студентська молодь.

Хвилиною мовчання присутні вшанували тих, хто віддав життя у боротьбі з нечуваним досі «полиновим» лихом.

Презентуючи видання, його автор наголосив, що Вінницька міська організація була створена 26 січня 1995 р. Біля її витоків стояли В. Березовський, П. Осадчук, О. Маркорій, Г. Марценюк, М. Лаціс та ін. Мета діяльності – захист прав та законних інтересів чорнобильців, зокрема, соціальних, правових, культурних. Організація активно співпрацює з органами державної влади та місцевого самоврядування, а також організаціями громадянського суспільства Вінниччини. Нею засновані «Книга пошани» та «Чорнобильська поминальна книга», звершено чимало добрих справ. Щодо змісту книги, то вона містить розповіді про техногенну катастрофу всесвітнього масштабу, її трагічні наслідки, подвиг мужніх ліквідаторів, зокрема тисяч вінничан – працівників правоохоронних органів, пожежників, автомобілістів, медичних працівників, представників інших професій. Вагоме місце відведено діяльності Вінницького міського громадського осередку «Союз Чорнобиль України», оповідам про добрі справи його активістів. У ній також вміщено багато унікальних фотосвітлини...

Схвально відгукнулись про книгу директор Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. Тімірязєва, член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік, директор департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю обласної державної адміністрації Світлана Василюк, начальник управління культури і креативних індустрій департаменту гуманітарної політики Вінницької ОДА Ольга Дернова, митрополит Вінницький і Барський Вінницько-Барської єпархії Православної церкви України Симеон, голова громадської організації «Ветеранів-ліквідаторів аварії на ЧАЕС та членів їхніх сімей Вінницької області» Микола Бойчук, заступник голови Вінницької міської громадської організації «Союз Чорнобиль України», ліквідатор наслідків аварії на ЧАЕС I-ї категорії Михайло Федик, голова Він-

ницької обласної організації Національної спілки журналістів України, заслужений журналіст України Василь Паламарчук, член Національної спілки краєзнавців України, директор комунального підприємства «Центр історії Вінниці» департаменту культури Вінницької міської ради, внук ліквідатора наслідків аварії на ЧАЕС І-ї категорії Миколи Харченка Олександр Федоришен, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, член-кореспондент Української академії історичних наук, заслужений працівник культури України, Почесний краєзнавець України, науковий редактор та автор передмови презентованого видання Сергій Гальчак. Йому як автору вступних статей й до інших книг-розповідей про ліквідаторів аварії, історико-меморіального видання «Дзвони пам'яті Чорнобиля. Вінницька область», монографій, численних науково-історичних праць вручено медаль Всеукраїнського об'єднання «Країна» «За збереження історії».

Захід супроводжувався літературно-музичним супроводом – композицією «Димить Чорнобиль» у виконанні Ірини Дедової, Романа Григор'єва, Юлії Залевської; піснею «Моя Україна» у виконанні студентки Вінницького фахового коледжу мистецтв імені Миколи Леонтовича Марії Петровської; декламуванням віршів про Чорнобиль у виконанні працівниць книгозбірні Діани Білоус та Ірини Ксьондз.

Було також представлено відеозбірку світлин із життя Вінницької міської громадської організації «Союз Чорнобиль України» та книжкову виставку з фондів Вінницької ОУНБ ім. К. Тімірязєва «На Чорнобиль журавлі летіли», підготовлену фахівцями очолюваного членом Національної спілки краєзнавців України Оксаною Антонюк відділу краєзнавства обласної універсальної наукової бібліотеки.

25 квітня 2021 р.

З нагоди життєвого ювілею, 65-річчя від дня народження, за вагомих особистий внесок у збереження та розвиток краєзнавства на теренах Поділля Почесною грамотою Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України нагороджено

Зінька Юрія Анатолійовича – члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, кандидата історичних наук, професора, декана факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Крім того, за поданням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Ю. А. Зінько удостоєний медалі Всеукраїнського об'єднання «Країна» «За збереження історії».

26 квітня 2021 р.

З нагоди 35-ї річниці ліквідації катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції у Вінницькій області вшанували героїв – ліквідаторів аварії, зокрема в рамках естафети «Чорнобильська трагедія: подвиг, пам'ять, майбутнє».

Дана естафета стартувала ще з 16 квітня, в її межах символічний пам'ятний знак та тематичний альбом «відвідали» Вінницький, Хмельницький, Могилів-Подільський, Тульчинський і Гайсинський райони, де, зокрема, альбом був наповнений різноманітними матеріалами, фотосвітлинами та спогадами чорнобильців.

Наразі пам'ятний знак і альбом передано до Вінницької міської громадської організації «Союз Чорнобиль України», яку очолює Михайло Ястремський – член першого обласного зведеного загону пожежників – ліквідаторів на ЧАЕС. Наприкінці естафети знак та альбом передадуть до Вінницького обласного краєзнавчого музею.

* * *

У центрі Хмільника відкрито пам'ятник хмільничанам – ліквідаторам наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Його встановлено за ініціативи громадської організації Хмельницького об'єднання «Інвалідів Чорнобиля та учасників ліквідації Чорнобильської катастрофи». Аналогічний пам'ятний знак відкрито також поблизу Немирова в с. Нові Обіходи, де уже понад три десятиліття мешкають переселенці із чорнобильської зони відчуження. Встановлено його навпроти місцевої школи.

У відкритті меморіальних пам'ятних знаків взяли участь представники місцевої громадськості, в тому числі – краєзнавці.

28 квітня 2021 р.

У Брацлаві, що в Немирівському районі, під час прибирання старої частини селищного кладовища в густих заростях місцевими краєзнавцями виявлено невідомий широкому загалу громадськості пам'ятник військовому льотчику із написами: «Збитий однією з 8 ракет, запущених по американському шпигунів Пауерсу», «Старший лейтенант Карчевский Владимир Владимирович. 1933 – 1960. Погиб при исполнении служебных обязанностей. От мамы».

Чимало вінничан схильні вважати, що мова йде утаємничену жертву військової операції одного з підрозділів радянської протиповітряної оборони по збиттю американського літака-шпигуна U2, пілота якого потім обміняли на полковника Абеля, радянського агента в США. У доступній всім Вікіпедії повідується, що тоді «одна з ракет радянської ППО збила МіГ-17, який летів нижчим ешелонам на перехоплення і через свої тактично-технічні дані не міг піднятися вище». Щоправда, прізвище загиблого пілота там інше. Повідомляється також, що похований він в Росії. Однак, за припущенням тих же вінничан, радянська система секретності могла приховати справжнє ім'я пілота збитого МіГ-17. Так що встановлення істини – ще справа часу.

29 квітня 2021 р.

У Вінниці вийшла друком наукова монографія відомого уродженця Поділля професора Арсена Зінченка «Руські парафії міста Вінниці у XVIII столітті». Видання відображає багаторічні дослідження парафій міста та вперше репрезентує цікаві документи, зокрема, акти візитацій і метричні книги, записи до актових книг. У комплексі з науковим обґрунтуванням та аналітикою вони дають змогу створити розгорнутий нарратив церковного сегменту міського життя на тлі широких соціокультурних і політичних процесів Правобережної України XVII століття.

Про нове видання з історії міста над Бугом повідомив «Центр історії Вінниці» (директор – член Національної спілки краєзнавців України Олександр Федоришен). В інформаційному повідомленні також зазначено, що термін «руський» як синонім поняття «український» не має жодного стосунку до понять «російський» або «московський».

6 травня 2021 р.

У Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відкрито виставку «Український визвольний рух 40 – 50-х років: Волинь – Поділля», експонати якої розповідають про героїчну сторінку національно-визвольної боротьби українського народу: антинацистський та антирадянський спротив ОУН та УПА на теренах Волині та Поділля у 40 – 50-х роках минулого століття. Відкриваючи її, директор музею, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Катерина Висоцька зазначила:

«Ця виставка є нашим спільним проєктом із Волинським обласним краєзнавчим музеєм. Тема експозиції доволі бентежлива – Український визвольний рух, Українська повстанська армія. На виставці представлені експонати, які ми відбирали, починаючи з 1990-х років. Маємо досить пристойну колекцію про визвольний рух на Поділлі в роки Другої світової війни. Гарні матеріали передав для музею Любомир Грабець – син Омеляна Грабця, командувача групи УПА «Південь». В основі виставки – матеріали Волинського обласного краєзнавчого музею. Це агітаційні листівки, світлини членів ОУН, вояків УПА, художні роботи та багато іншого».

Окремий розділ присвячений роботам відомого українського художника Ніла Хасевича, відомого під псевдо «Зот», «Рибак», «Старий», який перебував у лавах УПА з 1943 р. Керував друкарнею повстанців, працював як редактор та ілюстратор журналів «До зброї», «Український перець», «Хрін». У бункерах, землянках і криївках за допомогою примітивної друкарської техніки і в умовах браку матеріалів створив понад 150 композицій та 50 графічних робіт. Загинув у нерівному бою з радянським МГБ у с. Сухівці Рівненської області. В експозиції, зокрема, представлено 34 його роботи в стилі «графіка». Серед них – «Автопортрет», гравюра на де-

реві «До зброї», листівки «Слава Україні! Героям слава!», «Здобудеш українську державу або загинеш в боротьбі за неї».

Національно-визвольний рух на теренах Поділля демонструють матеріали про осередки «Просвіти», ОУН(М) та ОУН(Б), що діяли на території Вінниччини в роки Другої світової війни, похід на Поділля влітку 1943 р. першого збройного відділу УПА «Південь» під проводом Омеляна Грабця («Батька»), який разом із побратимами загинув 10 червня 1944 р. поблизу с. Микулинці Літинського району. Експозицію доповнено тематичними картинами члена ОУН з 1941 р., зв'язкового групи УПА «Південь» вінничанина Михайла Климчука, справами репресованих вінничан – членів ОУН-УПА, переданих Державним архівом Вінницької області, а також реконструкціями одностроїв, переданих громадською організацією «Жива історія».

7 травня 2021 р.

Анатолій Никифорович Нагребецький – уродженець с. Плебанівки Шаргородського (тепер Жмеринського) району. Народився в знаковий День перемоги – 9 травня 1945 року. Працював на вчительській ниві та головою місцевої сільської ради. Дід Анатолій Никифоровича до Української національної революції 1917 – 1921 рр. був сільським писарем, а в радянську добу шістнадцять років працював секретарем сільської ради. Він зберіг багато архівного матеріалу, яким зацікавився Анатолій Никифорович. Це стало початком дослідження історії рідного села, написання численних краєзнавчих праць. Сьогодні в його активі аж 25 видань з історії населених пунктів Шаргородщини, її минулого та сьогодення: «Моя Плебанівка», «Шаргород – єврейське містечко», «Ярове – село на Кучманському шляху», «Рахни-Лісові – яблунова перлина Поділля», «Най рідний край – Козлівка і Мальовниче», «Шаргородщина – духовні скарбниці та люди», «Іменами багата земля Шаргородська» та інші.

Анатолій Нагребецький – Почесний краєзнавець України, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, член Національної спілки журналістів України, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, відзнакою Президента України – ювілейною медаллю «25 років Незалежності»

України», лауреат обласної журналістської премії імені Олександра Гетьмана.

Сьогодні список його нагород поповнився новою відзнакою – з ініціативи Шаргородського міського голови Володимира Барецького та за підтримки голови Вінницької обласної ради В'ячеслава Соколового за написання 25-и книг, присвячених одному району, він занесений до «Книги рекордів України» у номінації «Видавництво» з врученням відповідного Диплому.

Високу відзнаку Анатолію Никифоровичу вручено під час проведення в Плебанівці урочистостей з нагоди відзначення Дня пам'яті та примирення і Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, що відбулися в рамках акції «Слідами пам'яті», ініційованої Шаргородською міською радою.

Ця відзнака – чергове підтвердження високої оцінки дослідницько-творчої праці невтомного краєзнавця.

8 травня 2021 р.

З нагоди Дня пам'яті і примирення та Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні у Вінниці відбулося покладання квітів до Вічного Вогню, пам'ятного знаку Небесній Сотні та Героям АТО/ООС на Меморіалі Слави. Через пандемію захід зі вшанування жертв Другої світової війни був небагатолюдним. У ньому взяли участь представники місцевої влади, громадськості, військового командування ПС ЗСУ, священники, окремі краєзнавці.

8 травня 2021 р.

На території Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського відкрито тематичну виставку «Забуті жертви Другої світової війни». Вона розповідає про вбивство гітлерівцями голодом і смертельними ін'єкціями хворих Вінницької психіатричної лікарні, про долю радянських та німецьких військовополонених, історію концентраційних таборів у Вінниці (шталагу № 329 та спецтабору № 253).

Організатори проекту: ГО «Народний Майдан Вінниччини», ГО «Німецька молодь в Європі» землі Рейнланд-Пфальц.

8 травня 2021 р.

У День пам'яті та примирення на телеканалі «Вінниччина» впродовж години демонструвався документальний фільм, присвячений трагедії єврейського народу в роки Другої світової війни. Одним із його учасників був голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак. З екрана він прокоментував трагічні події, що відбувалися на теренах області під час її окупації в 1941 – 1944 рр., розповів про те, як вшановується в Подільському краї пам'ять жертв нацизму.

9 травня 2021 р.

Сьогодні, 9 травня, відзначається 76-а річниця перемоги над нацистською Німеччиною. Щороку в Хмільнику та Хмільницькому районі проводились масові заходи із вшанування пам'яті ветеранів та загиблих в роки Другої світової війни. Однак цього року, зважаючи на карантинні обмеження, керівництвом Хмільницької міської ради було прийнято рішення від «масовок» відмовитись.

Напередодні, 8 травня – Дня пам'яті та примирення, очільники хмільницької громади привітали ветеранів вдома. А вже сьогодні представники влади, учасники бойових дій, представники громадських організацій, в тому числі краєзнавчого осередку, вшанували пам'ять загиблих в роки війни, жертв нацизму, воїнів-інтернаціоналістів, а також полеглих воїнів, які віддали своє життя, відстоюючи незалежність України в сучасних реаліях.

Крім того, 9 травня також відзначається День матері. Вшановуючи усіх матерів, які чекали і чекають своїх синів з доріг війни, учасники пам'ятного заходу поклали квіти до пам'ятника матері, що в центрі Хмільника.

Вшанували і пам'ять великого українця – Тараса Григоровича Шевченка, який в усі часи надихав захисників України до боротьби проти загарбників.

12 травня 2021 р.

З ініціативи члена Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України, письменника та літературознавця Володимира Горлея у с. Тарасівка Жмеринського району на фасаді місцевої загальноосвітньої школи I – II ступенів відкрито меморіальну дошку уродженцю села, відомому українському письменнику-гумористу, лауреату премії імені Василя Стефаника Павлу Добрянському. У заході взяли участь односельчани, представники місцевої влади, зокрема, голова Жмеринської райдержадміністрації Інна Цимбал, голова Жмеринської районної ради Анатолій Бешлей, голова Станіславчицької територіальної громади Володимир Перепечай, директор Тарасівської школи Віктор Мартиняк, член Національної спілки краєзнавців України, директор Браїлівського музею Петра Ілліча Чайковського та Надії Філаретівни фон Мекк Надія Слободенюк, а також гості із Вінниці: фотохудожник Олександр Гордієвич, письменники-краєзнавці Віктор Цимбал, Микола Пасічник, Людмила Любацька, директор Видавничого дому «Моя Вінниччина», голова Вінницької обласної організації Національної спілки письменників України, Почесний краєзнавець України Вадим Вітковський, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, член-кореспондент Української академії історичних наук, заслужений працівник культури України Сергій Гальчак, який вручив Володимирі Горлею диплом лауреата Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава у номінації «Літературне краєзнавство».

13 травня 2021 р.

З ініціативи Почесного краєзнавця України, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Валерія Войтовича в Мурованих Курилівцях на фасаді місцевого будинку культури відкрито меморіальну дошку Якову Давидзону – уродженцю Мурованих Курилівців, заслуженому журналісту України, заслуженому працівнику культури України, лауреату Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. В урочис-

тосях взяли участь Почесні краєзнавці України Валерій Войтович та Вадим Вітковський, преставники місцевої влади, єврейської громади.

14 травня 2021 р.

Цьогоріч на Вінниччині вперше відзначили День пам'яті українців, які рятували євреїв під час Другої світової війни. Загалом Ізраїль удостоїв звання «Праведника світу» за порятунок євреїв у лихоліття Голокосту 2659 українців. На Вінниччині, за словами директора Музею Голокосту у Вінниці Леоніда Трахтенберга, їх нараховується 47 чол.

16 травня 2021 р.

Згідно з Указом Президента України в державі щорічно в третю неділю травня відзначається День пам'яті жертв політичних репресій. З нагоди цієї дати сьогодні у Вінниці представники влади, члени обласного товариства політичних в'язнів і репресованих, інших громадських організацій, невтомні дослідники історії своєї малої батьківщини на знак вшанування пам'яті жертв політичних репресій хвилиною мовчання вшанували загиблих та поклали квіти і лампадки до пам'ятних знаків жертвам комуністичного терору.

17 травня 2021 р.

За вагомий внесок у розвиток краєзнавства на теренах Вінниччини рішенням правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України нагороджено Почесною грамотою Степанюк Віру Анатоліївну – Почесного краєзнавця України.

20 травня 2021 р.

У селі Обідне колишнього Немирівського району (тепер підпорядкованого Вороновицькій громаді) відбулася презентація кни-

ги його уродженця, професора медицини, краєзнавця Бориса Болюха «Минуле та сучасність села Обідне» – чергового краєзнавчого видання, що друкується коштом обласного бюджету. Автор ґрунтовно розповів землякам про роботу над книгою, навів цікаві факти з минулого Обідного, висловив низку слухних пропозицій щодо покращення краєзнавчої роботи в селі.

У заході взяла участь творча група Видавничого дому «Моя Вінниччина» на чолі з літературним редактором видавничої серії «Моя Вінниччина», письменником-краєзнавцем Михайлом Каменюком.

21 травня 2021 р.

22 травня виповнюється 160 років як тіло видатного сина українського народу Тараса Григоровича Шевченка було перевезено з Петербурга в Україну й перепоховано на Чернечій горі у Каневі.

З нагоди цієї дати у Хмільнику біля пам'ятника великому Кобзареві відбувся поминальний захід, в якому взяли участь представники місцевої влади, громадських організацій, культосвітні діячі. Звучали пісні на слова Т. Г. Шевченка у виконанні народного аматорського хорового колективу української пісні «Зорецвіт», самодіяльного колективу бандуристів, вірші поета у виконанні учнів Хмільницької школи мистецтв.

У заході також взяла участь місцева майстриня художнього слова, член Національної спілки краєзнавців України Анжела Веремій, яка відзначила видатний внесок у вітчизняну культуру та той слід, який залишив по собі у спадок Тарас Григорович Шевченко.

21 травня 2021 р.

У Львові відбулася Всеукраїнська наукова конференція «Одухотворений інтелект – рушійна сила розвитку суспільства», ініційована Львівським торгівельно-економічним університетом, Науковим Товариством імені Шевченка, Львівським національним університетом ім. І. Франка, Інститутом українознавства ім. М. Крип'якевича НАН України, Львівським відділенням Інституту ук-

раїнської археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України, приурочена до 80-річчя від дня народження професора Степана Гелея. В її роботі в режимі онлайн взяв участь доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, який виступив із доповіддю «Мова, історія – основа національної єдності, ефективна зброя інформаційного протиборства».

23 травня 2021 р.

Сьогодні в державі відзначається День Героїв – свято, приурочене борцям за волю та незалежність України, її мужнім захисникам. Зважаючи на його символічність та значимість, сьогодні у Вінниці перед колишнім кінотеатром «Росія», на площі імені Івана Богуну – вінницького полковника, видатного військового та державного діяча доби Хмельниччини, встановлено символічний камінь, де мав би стояти пам'ятник славному сину України.

370 років тому відважний лицар зі своїми козаками захистив місто від війська польської шляхти. виявивши мудрість у тактиці, Богун здолав ворожі підрозділи, що кількісно переважали захисників Вінниці.

«Цей камінь є символом волі вінничан встановити на цій площі пам'ятник оборонцю нашого краю, вінницькому полковнику Івану Богуну», – такі слова вибито на великій глибї з пісковика. Скульптор відтворив на ній також герб полковника Богуну.

На титульному боці брили зображено давні символи та орнаменти українців різних часових періодів.

На урочистість вшанування видатного борця за незалежність держави зібралися науковці-історики, краєзнавці, представники козацтва, а також учасники російсько-української війни на Донбасі. Згадували події визвольної війни українського народу 1651 – 1654 років, участь у ній відважного земляка. Слово мали депутат Вінницької обласної ради минулого скликання, громадський діяч, член Історичного клубу «Холодний Яр», краєзнавець Володимир Барцьось, отаман Вінницького козацького полку імені Івана Богуну Володимир Воловодюк, відомий на Вінниччині краєзнавець,

доктор історичних наук, професор Олексій Струкевич, голова Вінницької обласної ради шостого скликання, майданівець Сергій Свитко, ветеран російсько-української війни на Донбасі Максим Калінський (м. Іллінці), голова громадської організації «Погребищенська спілка учасників АТО» Павло Сердюк, член громадської організації «Молода Подільська Січ», краєзнавець Олександр Коваль (м. Гнівань).

Захід завершився прийняттям звернення до міської влади. Його зачитав В. Барцьось. Йшлося про необхідність виконання міською радою уже прийнятого рішення про виготовлення документів на встановлення неподалік історичних «Мурів» пам'ятника Івану Богуни. Це було доручено департаменту архітектури та містобудування сесією міськради ще у... 2008 році (рішення № 1861 від 04.04.2008 р.). Перший пункт документа реалізували – одну із площ назвали іменем Богуна, а другий...

На переконання учасників заходу, як і більшості вінничан, у рік 30-річчя Незалежності України пам'ятник видатному земляку став би гарним подарунком територіальній громаді, реальним пошануванням історичної пам'яті.

24 травня 2021 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. Тімірязєва в рамках Дня слов'янської писемності й культури пройшли традиційні, уже XVI-ї, Кирило-Мефодіївські читання.

Відкрила їх директор бібліотеки, член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік.

У заході також взяли участь кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української літератури факультету філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Вікторія Ткаченко, клірик Храму Святого Вознесіння, історик, викладач Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу Назарій Давидовський, заслужений працівник культури України, президент громадського об'єднання «Русалка Дністровая», краєзнавець Михайло Каменюк та ін.

Учасники читань поклали квіти до барельєфа святим рівноапостольним Кирилу та Мефодію, встановленому на фасаді бібліотеки.

25 травня 2021 р.

З нагоди 80-річчя від дня народження відомого українського літератора, публіциста, заслуженого журналіста України, краєзнавця Анатолія Григоровича Гончара, уродженця Літина, полковника у відставці, у Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімірязєва відбулися урочистості, приурочені його життєвому ювілею. Зокрема, відкрито тематичну книжкову виставку творів ювіляра, підготовлену відділом краєзнавства книгозбірні, та презентовано бібліографічний покажчик «Український літератор, журналіст, краєзнавець Анатолій Гончар. До 80-річчя від дня народження».

З теплотою та шаную відгукнулися про ювіляра заступник директора бібліотеки з наукової роботи та інформатизації, член Національної спілки краєзнавців України Галина Слотюк, автор вступної статті «Лицар честі, слова і духу» бібліографічного покажчика, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, голова Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України Василь Паламарчук, голова Вінницької обласної Спілки ветеранів війни в Афганістані Петро Кирилішин, письменник, член Національної спілки краєзнавців України Андрій Стебелев, військовий журналіст Никифор Лисиця та ін.

Виступаючи відзначали, що з-під пера Анатолія Григоровича вийшло 27 книг – прози, публіцистики, документалістики, краєзнавчих розвідок. Та чи не найбільше праць присвячено подвигу вінничан – учасників бойових дій в Афганістані, в рядах яких у якості редактора дивізійної газети був й сам автор. Серед них: двотомник «Певірка, або «афганці» Вінниці», «Авіатори: книга пам'яті про загиблих в Афганістані військових авіаторів», «Афганська неоголошена війна, або 20 років по тому: книга-фотолітопис про ветеранів афганської війни, військових конфліктів в інших країнах та воїнів-миротворців», «Вінничани – воїни-інтернаціоналісти, воїни-миротворці», «Чорний тюльпан», «Чорний тюльпан-2»: книга

пам'яті про загиблих у Афганістані воїнів-інтернаціоналістів Вінницької області» та ін.

Найзначимішою краєзнавчою працею є книга «Витоки, або Селище та селищани», після виходу якої у світ громада Селища удостоїла його звання почесного громадянина села, донедавна – Літинського району.

На заході звучали музичні твори у виконанні Сергія Котляревського – учасника бойових дій в Афганістані, художнього керівника гурту «АСКЕР».

Анатолій Григорович Гончар щиро подякував присутнім за проявлену увагу, теплі слова, висловлені на його адресу.

26 травня 2021 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. Тімірязєва відбулася презентація книги Д. Антонюка «Римо-католицькі кляштори в Україні», в якій автор представив ґрунтовну розвідку усіх наявних в Україні римо-католицьких кляшторів, що з'явилися на її території до приходу до влади більшовиків. Стан цих пам'яток історії та архітектури описано як в текстовій частині, так і представлений в окремому блоці, в якому зібрано понад вісімсот авторських світлин. Захід відвідали генеральний консул Республіки Польща у Вінниці Дамян Цярцінські, краєзнавці, історики, науковці, представники польської спільноти Вінниччини.

28 травня 2021 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України С. Д. Гальчак привітав краєзнавців Вінниччини із Всеукраїнським днем краєзнавців – щорічним святом, започаткованим Національною спілкою краєзнавців України. Вітаючи колег, він наголосив, що метою свята є поглиблення дослідження та популяризації історії, культури, мови, звичаїв і традицій українського народу, репрезентація практичних здобутків у цьому напрямку; залучення до вивчення та пізнання рідного краю широких верств населення; поглиблення співпраці з державними

органами влади, закладами культури та освіти, науковими установами, громадськими організаціями, зацікавленими у розвитку краєзнавства. Побажав колегам нових творчих здобутків.

28 травня 2021 р.

У приміщенні Польського Дому міста Бар відбувся Міжнародний форум Вінниччини «Україна – наш спільний дім», приурочений 30-річчю незалежності України, в якому взяли участь голова Вінницької обласної державної адміністрації Сергій Борзов, голова обласної ради Вячеслав Соколовий, генеральний консул Республіки Польща у Вінниці Дамян Цярцінські, народний депутат України Ірина Борзова, начальник управління у справах національностей та релігій облдержадміністрації Ігор Салецький, очільники громад, представники національних спільнот області.

Відкриваючи його, Ірина Борзова звернула увагу на те, що Вінниччина – багатонаціональний регіон. Представники понад 100 народів здавна проживають на її теренах, відзначаючись своєю самобутністю. Вона також наголосила, що традиції, свята, мова – це те, чим дорожить кожна людина та кожна нація. І це ми повинні зберігати. Україна – наш спільний дім...

Про міжнародний розвиток Вінниччини на сучасному етапі доповів Ігор Салецький. В обговоренні доповіді та дискусії взяли участь керівники національних товариств Вінниччини: грузинської, єврейської, ромської, німецької, азербайджанської, литовської та польської спільнот області.

Завершився форум чудовим музично-літературним спектаклем «Тарас Шевченко в колі діячів польської культури», підготовленим творчими колективами Польського Дому.

У роботі форуму взяв участь голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак.

1 червня 2021 р.

У Тростянці Гайсинського району на місці, де колись була районна Дошка пошани, відкрито стелу пам'яті землякам-АТОВ-

цям. Нині на стелі під промовистим написом «...Я найбільше любив Україну» розміщено 20 фотографій жителів громади. П'ятеро з них загинули в зоні бойових дій: Олександр Притика, Олександр Черепаха, Микола Мельник, Володимир Куйбіда і Олександр Карпика. Ще 15 учасників АТО/ООС померли уже після повернення з війни. Наймолодшому воїну було 23 роки, найстаршому – 56.

Під час урочистого відкриття стели державний прапор України доручили підняти учасникам бойових дій Олександру Кукурдзі, Віталію Пояну та Олександру Ільченку.

Крім учасників бойових дій на Сході України, рідних та близьких захисників Батьківщини, що відійшли у Вічність, у заході взяли участь представники влади, мешканці Тростянця, у тому числі місцеві краєзнавці.

3 червня 2021 р.

Відбулося засідання громадського оргкомітету з питань вшанування борців за волю України у 1917 – 1921 рр. Учасники зібрання обговорили проєкт меморіального комплексу на місці бою вояків Української Народної Республіки проти червоних окупантів поблизу с. Котюжани, що на Мурованокуриловеччині, 10 – 13 листопада 1920 р. В дискусії взяли участь уродженець Вінниччини, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, кандидат історичних наук Юрій Савчук, доцент Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидат історичних наук Віталій Тучинський, директор ТОВ «НВК Світязь» Володимир Демешкан, члени Національної спілки краєзнавців України директор комунального закладу «Вінницька академія безперервної освіти», голова редколегії науково-популярного журналу «Історичний калейдоскоп», доктор історичних наук, професор Степан Дровозюк, директор комунального підприємства «Центр історії Вінниці» Олександр Федоришен, директор Державного архіву Вінницької області, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Юрій Легун.

З обговорюваного питання прийнято відповідне рішення.

4 червня 2021 р.

Як повідомила директор Вінницького обласного краєзнавчого музею, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Катерина Висоцька, в умовах послаблення карантину очолюваний нею музейний заклад запроваджує проєкт під назвою «Експерсія вихідного дня». Зокрема, заплановано тематичні екскурсії:

5 червня – «Традиції весілля на Поділлі»,

6 червня – «Мамонт Вінні та його друзі: подорож у минуле»,

13 червня – «Час та буденні речі: з історії годинників»,

19 червня – «Археологічні мандри: урок виживання»,

26 червня – «Лицарі Поділля».

10 червня 2021 р.

Сьогодні виповнюється 120 років від дня народження одного з найвідоміших подільських фольклористів Гната Трохимовича Танцюри (10.06.1901 – 12.11.1962) – уродженця с. Зятківці Гайсинського району.

Ще в юнацькі роки він захопився піснями. Опанував нотну грамоту, гру на кількох музичних інструментах, почав записувати зразки усної народної творчості. Вступив до Харківського музично-драматичного інституту, але через хворобу перервав навчання. В 1933 р. закінчив заочно Вінницький інститут соціального виховання. У школах сіл Клебані Тульчинського району, Зятківця Гайсинського району та в м. Гайсині викладав українську мову та літературу. Понад 40 років тривала його наукова діяльність. У полі зору Г. Т. Танцюри були різні жанри українського фольклору, та найбільше цікавили його пісні. У 1950 р. він упорядкував і передав в ІМФЕ АН УРСР 2385 пісень, близько 300 казок, 1536 прислів'їв та приказок, 615 загадок, 200 творів дитячого фольклору, чимало інших матеріалів, зібраних на Вінниччині. У наступні роки фонд записів значно поповнився. Дуже плідною була його 12-річна праця із талановитою народною співачкою Я. М. Сивак (Зуїхою).

Дослідження народних традицій та звичаїв також склали основу творчості краєзнавця.

З нагоди цієї дати вінницька співачка й фольклористка Юлія Васюк започаткувала незвичайну акцію. На своїй сторінці у Facebook вона повідомила:

«До ювілею видатного вінницького збирача фольклору я відтворюю 120 пісень, записаних ним від Явдохи Зуїхи близько 100 років тому, з 1918 по 1929 роки.

Фольклорна спадщина Танцюри неймовірно багата, різнобічна, зібрана з великою увагою до дрібниць і нюансів. Тільки від однієї співачки Явдохи Зуїхи (Явдохи Сивак) з с. Зятківці Гайсинського району Гнат Трохимович записав 1008 пісень, 925 з яких впорядковано в славнозвісне видання «Пісні Явдохи Зуїхи».

Насолоджуйтеся прекрасним відтворенням подільської пісенної спадщини».

10 червня 2021 р.

Працівниками Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва підготовлено електронне видання серії «Наші видатні земляки» – бібліографічний покажчик «Збирач скарбів народних: до 120-річчя від дня народження Гната Танцюри – фольклориста, етнографа, педагога, краєзнавця» (укладач О. М. Зелена, редактор С. В. Лавренюк, відповідальна за випуск Л. Б. Сенік).

Видання складається з текстової та бібліографічних частин. Відкриває його стаття «Фольклорист, етнограф, педагог, краєзнавець Гнат Трохимович Танцюра (10.06.1901 – 12.11.1962 рр.)» члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директора Вінницького обласного центру народної творчості, заслуженого працівника культури України Тетяни Цвігун, продовжують – відгуки численних авторів про Гната Танцюру та його творчість.

Бібліографічна частина покажчика складається із розділів: «Твори Гната Танцюри», «Життєвий і творчий шлях Гната Танцюри», «Вшанування пам'яті видатного фольклориста».

У другому розділі виокремлено підрозділ «Довідкові та бібліографічні видання».

Матеріали третього розділу згруповано в підрозділах «Музей фольклору Г. Т. Танцюри», «Всеукраїнський фестиваль-конкурс

автентичних колективів на приз Гната Танцюри», «Обласне свято фольклору ім. Гната Танцюри», «Спецпроект співачки та дослідниці Юлії Васюк – «120 пісень на 120-й день народження Гната Танцюри».

Показчик буде корисним науковцям, літературознавцям, краєзнавцям, викладачам, студентам, бібліотечним працівникам, а також усім шанувальникам творчості та діяльності Гната Трохимовича Танцюри.

10 червня 2021 р.

У с. Кармалюкове Жмеринського району з ініціативи члена Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України жмеринчанина Володимира Горлея відкрито меморіальну дошку поету-земляку Степану Литвину. Під час урочистостей відбулася також презентація впорядкованого Володимиром Горлем другого видання збірки «Поет Кармелюкового краю», в якій повідується про життєвий шлях та творчість Степана Литвина (серія «Літературне краєзнавство»).

11 червня 2021 р.

На базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського відбулася XXXII Всеукраїнська наукова історико-краєзнавча конференція з міжнародною участю «Вінниччина в роки Другої світової війни (до 80-річчя початку німецько-радянської війни)». Її організаторами стали Департамент інформаційної діяльності і комунікацій з громадськістю Вінницької обласної державної адміністрації, факультет історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Центральний міжрегіональний відділ Українського інституту національної пам'яті, Інститут історії України НАН України, Державний архів Вінницької області, Вінницький обласний краєзнавчий музей, Вінницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України, комунальне підприємство «Центр історії Вінниці», громадські організації «Вінницьке історичне товариство» та «Подільська спадщина».

Вступним словом конференцію відкрив перший проректор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидат історичних наук, доцент Сергій Гусєв.

Із привітаннями до учасників наукового форуму звернулися директор Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Вінницької обласної державної адміністрації Світлана Василюк; начальник Центрального міжрегіонального відділу Управління реалізації політики національної пам'яті в регіонах Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук Богдан Галайко.

У пленарній частині роботи конференції було заслухано низку доповідей. Із ними виступили: доктор історичних наук, професор, завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України Олександр Лисенко – «Військово-політичні аспекти початку німецько-радянської війни»; кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу історії державного терору радянської доби Інституту історії України НАН України Роман Подкур – «Розшук військових злочинців німецько-радянської війни у другій половині 1950-х – 1970-х рр.»; кандидат історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Павло Кравченко – «Погребищенська районна управа у серпні – грудні 1941 р. Вирішення соціальних проблем»; кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України Олександр Маєвський – «Вінницька трагедія 1937 – 1938 рр. у візуальній пропагандистській продукції Третього Райху»; краєзнавець Ігор Лановий – «Оборона Вінниці у липні 1941 р. в документах та світлинах»; засновник стипендії Генріха і Марії Грохольських Генріх Грохольський (Республіка Польща) – «Адам Ремігіуш Грохольський (1888 – 1965) – вінничанин, учасник Варшавського повстання»; директор «Центру історії Вінниці», відповідальний секретар ради з питань історії, культурної спадщини та топоніміки м. Вінниці Олександр Федоришен – «Братська могила солдатів радянських повітряно-десантних військ на центральному кладовищі м. Вінниці: огляд джерел».

Далі робота продовжилася в тематичних секціях «Військові операції на теренах краю та наслідки війни» (модератор Сергій Гальчак, доктор історичних наук, професор), «Окупаційний режим: форми і методи спротиву населення» (модератор Валерій Кононенко, доктор історичних наук, професор), «Повсякденне життя в умовах війни, суспільні настрої, поведінка населення» (модератор Тетяна Каросева, доктор історичних наук, професор), «Культура і політика пам'яті, комеморація» (модератор Богдан Галайко, кандидат історичних наук), «Джерела та наукові дослідження» (модератор Ольга Коляструк, доктор історичних наук, професор), де з доповідями та повідомленнями виступили науковці та краєзнавці.

У першій: Сергій Гальчак – «Військові дії на теренах Волині та Поділля на початковому етапі війни»; Валерій Рекрут – «Гайсинщина напередодні та у перший місяць німецько-радянської війни (1941 – 1945 рр.)»; Ігор Лановий – «Оборона Вінниці у липні 1941 р.»; Вероніка Довгань – «Наслідки Другої світової війни для України та Вінниці»; Галина Мацюк – «Соціально-демографічні наслідки радянсько-німецької війни для Вінниччини»; Ігор Мазило – «Втрати і відбудова Вінницької залізничної магістралі у 1943 – 1950-х рр.».

У другій: Олена Стадник, Наталія Кузьмінець – «Український вимір Другої світової війни: участь українців у французькому Русі опору»; Богдан Левченко – «Знищення і переселення вінничан нацистським режимом в 1941 – 1944 рр.»; Ярослава Петелько – «На порозі Бабиного яру: хроніки кам'янецької різанини 26 – 28 серпня 1941 р.»; Валерій Кононенко – «Евакуаційні процеси на території Вінниччини в роки Другої світової війни»; Анатолій Войнаровський, Наталка Жмуд – «Організація радянського партизанського руху на Вінниччині у 1941 р.: міфи та реалії»; Володимир Петренко – «Кооператори Вінниччини в підпільно-партизанському русі опору 1941 – 1944 рр.»; Руслан Зелінський – «Освіта Літинщини за нацистської окупації у документах Державного архіву Вінницької області»; Віталій Тучинський – «Село Михайлівці на Вінниччині в роки німецько-радянської війни 1941 – 1945 рр.»; Сергій Гурський – «Діяльність підпільної групи в с. Ковалівка Немирівського району (1941 – 1943 рр.)»; Акаш Крішан – «Вінницькі шляхи командира УПА Ярослава Білинського – «Бистрого».

У *третьій*: Оксана Салата – «Повсякденне життя мешканців Вінниччини в роки Другої світової війни»; Галина Стародубець – «Повоєнне повсякдення крізь призму жіночого досвіду»; Костянтин Завальнюк – «Управлінська структура на Літинщині в період нацистської окупації»; Тетяна Кароєва – «Вінницькі бібліотеки під час нацистської окупації міста в 1941 – 1944 рр.»; Анатолій Войнаровський, Олексій Редько – «Характеристика настроїв населення Вінниччини на початковому етапі Другої світової війни (1939 – 1941 рр.)»; Олег Мельничук – «Взаємовідносини місцевого населення Вінниччини з окупаційною владою в роки Другої світової війни (на матеріалах села Мельниківець)»; Варвара Кузнєцова – «Побут і повсякденне життя населення Вінниччини у період нацистської окупації»; Валентина Гребеньова – «Повсякденне життя населення румунської зони окупації Вінницької області»; Сергій Гула – «Загибель Лялі Ратушної у світлі документів радянських органів державної безпеки»; Сергій Калитко – «Спогади про спогади: німецька окупація в Калинівці за розповідями Надії Калитко»; Дмитро Лампіга – «Село Дзигівка у роки радянсько-німецької війни та участь у ній його жителів»; Олексій Серветнік – «Вплив радянсько-німецької війни на молдовську національну меншину УРСР».

У *четвертій*: Богдан Галайко – «Навіщо розвінчувати советські та російські міфи про Другу світову війну?»; Леонід Трахтенберг – «Рятівники пам'яті про Голокост»; Фаїна Винокурова – «Вінничани – праведники народів світу»; Сергій Гареник – «Історія функціонування ставки «Вервольф» за матеріалами галузевого архіву СБУ та Російського державного військового архіву»; Олександр Кравчук, Надія Марценюк – «Вшанування пам'яті загиблих у Другій світовій війні у місті Бершадь»; Сергій Лапшин – «Іллінецький район (нині – у складі Вінницького р-ну) в роки Другої світової війни: окупація, діяльність рухів опору, звільнення та вшанування пам'яті загиблих»; Інна Ніколіна, Інна Мазур – «Вшанування героїв та жертв Другої світової війни у пам'ятниках Піщанського району (нині – у складі Тульчинського р-ну)»; Володимир Колесник – «Мужність і звитяга подолянина»; Юрій Степанчук – «Олександр Пашенко – вінничанин, митець, автор ескізу бойового ордену Богдана Хмельницького»; Віктор Косаківський, Віталій Рудь – «Спогади Жука Мирона Захаровича, 1908 р. н., про

Вінницю в роки німецько-радянської війни (1941 – 1945)»; Алла Майструк, Андрій Гонтарук – «Перекази про с. Сумівку Гайсинського району у роки німецько-радянської війни».

У *п'ятій*: Юрій Зінко – «Вінниччина у роки Другої світової війни у дослідженнях Сергія Гальчака»; Ольга Коляструк – «Усні спогади подолян про життя в окупації»; Катерина Касянчук, Василь Черняк – «Село Біляни Чернівецького району в період окупації: мовою документів»; Анатолій Лисий – «Румунська окупація села Даньківка мовою архівних документів»; Віктор Прокопчук – «Українці в європейському Русі опору»; Іван Романюк – «Рецензія. Роки ідуть – пам'ять живе. Вінниччина у Другій світовій війні 1939 – 1945 рр.: бібл. покажч. / Упр. культури і мистецтв Вінницьк. облдержадмін., Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязева. Уклад.: Г. М. Авраменко, О. Ю. Антонюк, О. М. Зелена; ред С. В. Лавренюк; відп. за вип. Л. Б. Сенік. – Вінниця, 2019. – 456 с.»; Оксана Антонюк – «Друга світова війна у бібліографічних покажчиках Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязева»; Вячеслав Літинський – «Партизанський рух на території Вінниччини у роки Другої світової війни (за усноісторичними студіями)»; Людмила Паров'як – «Діяльність Любомира Макарушки в якості активного учасника українського легіону СС та дивізії «Галичина»; Олена Лисенко – «Чернігівський батальйон СД: створення, особовий склад, завдання».

За результатами конференції буде видруковано збірник науково-красназавчих праць.

12 червня 2021 р.

У Гайсині відбувся V Всеукраїнський фестиваль-конкурс фольклорних колективів на приз Гната Танцюри, присвячений 120-річчю від дня народження видатного фольклориста, уродженця Гайсинщини. Всього у фестивалі взяли участь 46 фольклорних і фольклорно-етнографічних колективів та окремих виконавців із дев'яти областей України, більше тридцяти народних умільців Вінниччини.

Окрасою свята стали виступи професійних творчих колективів – фольклорного гурту «Крालиця» Київського національного університету культури і мистецтв та академічного ансамблю пісні й

танцю «Поділля» Вінницької обласної філармонії ім. М. Леонтовича.

Відбулася також презентація унікальної серії книжок «Скарби українського фольклору». Складається вона із трьох томів: перший – «Пісні Явдохи Зуїхи», зібрані Гнатом Танцюрою, другий – «Українські народні пісні в записах Гната Танцюри» (зібрана фольклористом унікальна колекція пісенного фольклору різних жанрів; до цього тому входить опис обряду весілля, записаний Г. Танцюрою в селі Зятківцях на Вінниччині), третій – «Українські народні казки» (найповніша сучасна науково-популярна збірка українських народних казок періоду ХІХ – початку ХХІ ст.). Упорядник серії – уродженець с. Зятківець Гайсинського району, доктор філологічних наук, професор, завідувач відділу фольклористики ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України Микола Дмитренко.

Першим володарем тритомника став народний фольклорно-етнографічний ансамбль «Кумасі» із с. Чагів Оратівської територіальної громади, який максимально відтворив народні традиції свого регіону.

12 червня 2021 р.

З ініціативи обласної організації Національної спілки краєзнавців України відбувся черговий, цього разу Микулинецький, науково-практичний краєзнавчий семінар, приурочений вшануванню пам'яті організатора та командира воєнного округу «Вінниця» відділу Української Повстанської Армії «Південь» у Вінницькій та Хмельницькій областях Омеляна Грабця. Саме на околиці с. Микулинці колишнього Літинського (тепер: Вінницького) району, над річкою Згар у червні 1944 року відбувся останній бій загону полковника Омеляна Грабця з об'єднаними 189-м, 203-м, 209-м каральними батальйонами НКВС. Тут і загинув герой, прикриваючи своїх побратимів, які намагалися пробитися крізь смертельне кільце оточення.

У роботі семінару взяли участь голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак, член Національної спілки краєзнавців України, професор Вінницького державного пе-

дагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Юрій Степанчук, колишній головний редактор обласної газети «Вінниччина», голова Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, краєзнавець Василь Паламарчук, книговидавець, краєзнавець Ігор Балюк, письменник, журналіст, краєзнавець Михайло Пащенко та небайдужі до власної історії мешканці села.

Учасники семінару побували на місці бою та символічній могилі Омеляна Грабця, де зусиллями Вінницької міської організації ВО «Свобода» та молодіжної громадської організації «Сокіл» встановлено меморіальну плиту, покладали до неї квіти, хвилиною мовчання вшанували пам'ять полеглих.

Особливо цінним стало безпосереднє спілкування з місцевими жителями – оберегами історії, носіями народних традицій та звичаїв краю. Зокрема, глибокими враженнями перейняла учасників семінару розповідь микулинчанина Василя Мельника (1938 року народження), який залишився єдиним свідком тих далеких подій, що розгорнулися в червні 1944 року над тихоплинною річкою Згар...

16 червня 2021 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімірязєва відбулася презентація монографії відомого вінницького науковця Арсена Зінченка «Руські парафії міста Вінниці у XVIII столітті». В основу дослідження покладено документи, вперше введені в науковий обіг: акти візитацій і метричні книги цих парафій, записи до актових книг, презенти, які разом з опублікованими джерелами й науковою аналітикою дали змогу створити розгорнутий наратив церковного сегменту міського життя на тлі соціокультурних і політичних процесів Правобережної України. Схвально відгукнулися про працю присутні на заході члени Національної спілки краєзнавців України директор бібліотеки Лариса Сенік, директор КП «Центр історії Вінниці» Департаменту культури Вінницької міської ради Олександр Федоришен, інші краєзнавці.

18 червня 2021 р.

У Літинському краєзнавчому музеї імені Устима Кармалюка відбувся круглий стіл, присвячений 630-річчю першої письмової згадки про Літин. В його роботі взяли участь та виступили із доповідями і повідомленнями голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук Сергій Гальчак, член правління обласного краєзнавчого осередку, Почесний краєзнавець України, кандидат історичних наук Костянтин Завальнюк, член Національної спілки краєзнавців України, директор музею Віра Ткач, член Національної спілки краєзнавців України Руслан Зелінський, заслужений журналіст України, краєзнавець Василь Паламарчук, вінницький книговидавець, краєзнавець Ігор Балюк, місцеві краєзнавці Валерій Кривий, Михайло Сергійчук, Зінаїда Сидорчук, відповідальні працівники Літинської селищної ради та Літинської об'єднаної територіальної громади Володимир Кобель, Надія Липкань, Оксана Гвоздінська.

У межах заходу також відбулася презентація книги Сергія Гальчака «Із глибини століть: документальні джерела з історії населених пунктів, адміністративно-територіального устрою Літинщини». Один із екземплярів видання він подарував музею.

Поповнили музейні фонди й книги інших авторів – учасників круглого столу: Костянтина Завальнюка та Руслана Зелінського «Вінниччина в системі державного адміністративного устрою. Від давнини до сучасності», Руслана Зелінського – «Рік 1991-й. Крах імперії. Літинчани – свідки та учасники подій», Михайла Сергійчука – «Моє слово про наш край (гіпотези, легенди, спогади)».

25 червня 2021 р.

У Вінниці пройшов традиційний фестиваль подільських громад «Відродимо село – розквітне Україна». Під час події відбулася презентація нових видань з історії регіону, які виходять друком завдяки проекту «Моя Вінниччина», що фінансується з обласного бюджету. Зокрема, книг О. Татарчука, Ж. Тарнавської «Зкриниччя. Човновиця», В. Симонишина «Моя Клекотина і Пасинки мої», В.

Ревуцького «Сторінки забутої історії. Оповіді про минувшину містечок та сіл Мурованокуріловецького району», Н. Підкопаєвої «Мов два крила: Антопіль і Марківка», Б. Болюха «Минуле й сучасне села Обідне», Б. Пентюка «Молитва в дідовому садку», Т. Михалинчук «В полях лежить село моє чудове. Історія сіл Державівка, Софіївка, Терешпіль, Українське».

Відкриваючи торжество, директор комунальної установи «Відавничий дім «Моя Вінниччина», член Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Вадим Вітковський, повідомив, що цьогорічний фестиваль – четвертий від дня заснування. Торік його не проводили через жорсткий карантин.

«...На фестиваль подільських громад традиційно збираються представники з різних сіл – це так би мовити «винуватці» появи тих книг, які ми презентуємо. Сьогодні ми покажемо і розкажемо людям про авторів і книги, які були видані 2020 року».

Проект «Моя Вінниччина» – це єдиний в країні прецедент створення «антології» з історії міст і сіл регіону коштом обласного бюджету. Наразі у межах проекту вже видано понад 70 томів про села Вінницької області, ще 10 вийдуть цього року, а тридцять рукописів чекають своєї черги.

У межах фестивалю автору однієї з найкращих робіт, що вийшли друком 2020 року, Володимиру Ревуцькому, вручено премію імені Віктора Тимчука.

27 червня 2021 р.

У с. Білоусівка Тульчинського району відбувся IV-й обласний фестиваль народної творчості «Кроковес колесо», приурочений вшануванню пам'яті видатного науковця, просвітника, етнографа Костя Широцького, який 1919 р. у цьому подільському населеному пункті завершив свій життєвий шлях, проживши всього 33 роки.

Народився 1886 р. в с. Вільшанка-Бершадська на Кіровоградщині. Закінчив Тульчинське духовне училище, у 1906 р. – Кам'янець-Подільську духовну семінарію, згодом – історико-філологічний факультет Петербурзького університету. Працював приват-доцентом цього університету, з 1917 р. – професором Київського університету, з 1918 р. – Кам'янець-Подільського українського університету, заснованого гетьманським урядом П. Скоропадського.

Досліджував мистецтво, культуру, історію, побут, звичаї, фольклор України й Поділля IX – початку XX ст. Учасник 7-и подільських етнографічних експедицій (1909 – 1914 рр.). Опублікував понад 140 праць, серед яких важливе наукове значення мають «Очерки по истории декоративного искусства Украины», «Подільські колядки та щедрівки», «На руїнах Бакоти», «Церковні стародруки» та ін. У його творчості відображені традиції фольклорно-етнографічної школи Подільської духовної семінарії середини XIX – початку XX ст., які закладали такі відомі діячі української культури, як М. Симашкевич, С. Руданський, А. Свидницький, М. Леонтович та ін.

Інша мета фестивалю – популяризація української народної творчості. У ньому взяли участь аматорські колективи Тульчинської та Гайсинської міських територіальних громад, Чечельницької селищної територіальної громади, котрі радували гостей свята та місцевих мешканців чарівними мелодіями українських народних пісень, народні умільці. Їх тепло привітали очільники районної та місцевої влади, гості із Вінниці та Хмельницького.

У рамках фестивалю відбувся круглий стіл, учасниками якого стали вінницькі та хмельницькі науковці: доктор історичних наук, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, доктор історичних наук, керівник Хмельницького відділення Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, член Національної спілки краєзнавців України Анатолій Трембіцький, докторант Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України, кандидат історичних наук Лілія Іваневич, головний спеціаліст відділу інформації Державного архіву Вінницької області, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, кандидат історичних наук Костянтин Завальнюк, а також провідний спеціаліст Вінницького обласного центру народної творчості Жанна Дмитренко, директор комунального закладу «Тульчинський краєзнавчий музей» Юрій Хмелевський та співорганізатор фестивалю директор Білоусівської загальноосвітньої школи I – III ст. Валентина Рябокінь.

Учасники та гості фестивалю поклали квіти на могилу К. Широцького, відвідали місцеву церкву Архангела Михаїла, яку він описав у своїх працях й в котрій колись правив його батько Віталій Андрійович.

1 липня 2021 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України С. Д. Гальчак звернувся до Голови Національної спілки краєзнавців України О. П. Реєнта з листом такого змісту:

«За значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини України, активну участь у науково-краєзнавчих конференціях, видання низки історико-краєзнавчих праць, що знайшли схвальний відгук серед широкого кола наукової та краєзнавчої громадськості, прошу присвоїти звання **«Почесний краєзнавець України»**

СТЕПАНЧУКУ ЮРІЮ СТЕПАНОВИЧУ –
доктору історичних наук, професору кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члену Національної спілки краєзнавців України.

СТЕПАНЧУК Юрій Степанович

Народився 29 березня 1970 року в селі Кононівка Драбівського району Черкаської області в родині сільськогосподарських працівників. 1985 року закінчив вісім класів Новобілокоровицької середньої школи № 2 на Житомирщині. Навчався в Бабиницькому професійно-технічному училищі № 39. Проходив строкову військову службу, мав звання сержанта.

Із вересня 1991 до липня 1992 року працював учителем історії та правознавства неповної середньої школи села Журжєвичі Олевського району Житомирської області.

1996 року закінчив історичний факультет Вінницького державного педагогічного інституту імені Миколи Островського. Працював учителем історії в загальноосвітній школі-гімназії № 2

м. Вінниці. Навчався в аспірантурі, працював на посаді старшого лаборанта та старшого викладача кафедри історії України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

2006 року захистив кандидатську дисертацію на тему «Діяльність громадських і політичних об'єднань УСРР у контексті соціальної політики більшовицького режиму в 20-х – на початку 30-х рр. ХХ століття» (науковий керівник – професор Петро Григорчук).

Із 2006 до 2011 року працював на посаді заступника директора з наукової роботи, а 2011 – 2015 рр. перебував на посаді заступника директора з навчальної роботи інституту історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

2016 року вступив до докторантури Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. У березні 2019 року успішно захистив докторську дисертацію на тему «Постать Богдана Хмельницького в новітній українській, російській та польській історіографії» (науковий консультант – професор Анаполій Морозов).

Із 2001 до 2019 року працював у Вінницькому територіальному відділенні Малої академії наук України. За цей період підготував близько п'ятдесяти призерів обласного та Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України.

Член спеціалізованої вченої ради Д 73.053.01 Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Член Національної спілки краєзнавців України, член Національної спілки журналістів України. Дійсний член Наукового Товариства імені Шевченка (НТШ).

Має нагрудний знак Міністерства освіти і науки України «Василь Сухомлинський», багаторазово був нагороджений Почесними грамотами Вінницької обласної державної адміністрації, обласної Ради, Управління освіти і науки.

Має понад 100 наукових публікацій. У колі наукових зацікавлень перебувають питання регіональної історії та формування історичної пам'яті постаті Богдана Хмельницького в сучасній українській, польській та російській історіографії.

Основні наукові праці (за 5 років)

1. Степанчук Ю. С. *Образ Богдана Хмельницького після переяславсько-московського договору в сучасній українській та польській історіографії* // *Rozdroża. Europa środkowa i wschodnia w historii i historiach historyków* / Red. Rafał Dymczyk, Igor Krywoszeja, Norbert Morawies. Tom IV. Częstokhowa-Hutań-Poznań, 2017. С. 265 – 277.

2. Степанчук Ю. С. *Характеристика образу Богдана Хмельницького в сучасних історико-краєзнавчих дослідженнях Східного Поділля* // *Virtus: Scientific Journal. February, issue, 11, 2017*. С. 241 – 248.

3. Степанчук Ю. С. *Особенности взглядов Богдана Хмельницкого относительно функций общего казацкого совета в современной украинско-польской историографии* // *Известия Гомельского государственного университета имени Ф. Скорины. № 1 (106). Гуманитарные науки, 2018*. С. 40 – 44.

4. Yuriy Stepanchuk. *The personality of Bohdan Khmelnytsky in the scientific discussion of the modern Russian historians* // *Східноєвропейський історичний вісник* / [Головний редактор В. І. Ільницький]. Дрогобич: Посвіт, 2018. Випуск 8. С. 179 – 187.

5. Степанчук Ю. С. *Кримсько-турецька стратегія Б. Хмельницького в сучасній польській історіографії* // *Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць* / Гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: «Вид-во «Гілея», 2018. Випуск 135 (8). С. 16 – 19.

6. Степанчук Ю. С. *Проблема походження Богдана Хмельницького та його діяльність до 1648 року в сучасній українській історіографії* // *Емінак. Науковий цоқвартальник. № 3. Липень – вересень. Том I. Київ – Миколаїв, 2018*. С. 118 – 123.

7. Степанчук Ю. С. *Ідеологічні та інтелектуальні передумови формування сучасного образу гетьмана Богдана Хмельницького в польській історіографії* // *Східноєвропейський історичний вісник* / [Головний редактор В. І. Ільницький]. Дрогобич: Посвіта, 2018. Спеціальний випуск. 3. С. 125 – 131.

8. Степанчук Ю. С. *Політичні концепції Богдана Хмельницького на початковому етапі Національно-визвольної війни (весна – осінь 1648 року) у трактуванні сучасних російських істориків* //

Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: «Вид-во «Гілея», 2018. Випуск 136 (9). С. 114 – 118.

9. Степанчук Ю. С. Сучасна польська історіографія про походження та особистість Богдана Хмельницького // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. Вип. 1. Ч. 2. С. 137 – 144.

10. Степанчук Ю. С. Участь науковців Поділля у формуванні новітнього історіографічного образу Б. Хмельницького // Десяті Богданівські читання: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції: збірник наукових праць / редкол.: Ю. Присяжнюк (гол. ред.) [та ін.]. Черкаси: ЧНУ, 2018. С. 18 – 23.

11. Степанчук Ю. С. Образ Богдана Хмельницького в новітній українській та зарубіжній історіографії / Ю. С. Степанчук. Монографія. Вінниця: «Меркьюрі-Поділля», 2018. 572 с.

12. Степанчук Ю. С. Увічнення пам'яті та популяризація постаті Івана Виговського в Україні // Матеріали Третьої Всеукраїнської науково-історичної конференції «Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України» (14 грудня 2019 р., м. Бар). Вінниця, 2019. С. 220 – 225.

13. Степанчук Ю. С. Володимир Антонович – перший дослідник Бушанського горельєфу та скельних печер обабіч Дніпра // Матеріали науково-краєзнавчої конференції, присвяченої каменотесному ремеслу Дністровського регіону. – Вінниця, 2020. С. 17 – 20.

14. Степанчук Ю. С. Науковці Поділля вшанували пам'ять Костя Широцького та Анатолія Свидницького краєзнавчою конференцією // Хмельницькі краєзнавчі студії. Науково-краєзнавчий збірник. Випуск 24. Хмельницький, 2020. С. 316 – 322.

15. Степанчук Ю. С. Викладачі факультету історії, права і публічного управління в історико-краєзнавчих заходах (2016 – 2019). До 100-річчя факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (1919 – 2019). Монографія. Вінниця. 2020. 120 с.

16. Степанчук Ю. С. Теофіл Коструба про вінницького полковника Івана Богуна на сторінках часопису «Літопис Червоної Калини» // Поділля в роки Української національної революції се-

редини XVII століття / Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, приуроченої 370-й річниці героїчної оборони Вінниці на чолі з полковником Іваном Богуном. Вінниця, 4 березня 2021 р. С. 99 – 105.

17. Yuriy Stepanchuk. *The concept of “Ukraine” evolution in early modern times in modern Ukrainian historiography coverage // Східноєвропейський історичний вісник / [Головний редактор В. Ільницький]. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Випуск 18. С. 229 – 239. (Web of Science).*

18. Юрій Степанчук, Сергій Гальчак, Анатолій Лусий. *Ліквідація московським самодержавством державної автономії України-Гетьманщини в другій половині XVII – XVIII ст. Хронологічний довідник. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 160 с.; іл. 8 с.».*

12 липня 2021 р.

Щорічно цього дня Національна спілка краєзнавців України вшановує пам'ять академіка Петра Тимофійовича Тронька (1915 – 2011) – Героя України, відомого вченого, першого очільника Спілки (у 1990 – 2011 рр.).

Поминальний захід розпочався із покладання квітів до його могили на Байковому цвинтарі. У заході взяли участь представники керівних органів НСКУ та регіональних організацій, відомі краєзнавці. Присутні обмінялися спогадами про Петра Тимофійовича, активна діяльність якого у культурній та пам'яткоохоронній сфері продовжує слугувати прикладом для сучасних поколінь дослідників малої батьківщини.

Цього ж дня відбулося урочисте засідання Президії Національної спілки краєзнавців України з нагоди вручення краєзнавчої премії імені академіка Петра Тронька за 2021 р.

Серед удостоєних цієї високої відзнаки у номінації «За видання краєзнавчої літератури» уродженець с. Куренівка колишнього Чечельницького (нині: Гайсинського) району Вінницької області, доктор історичних наук, старший співробітник Інституту української археографії та джерелознавства імені Михайла Грушевського НАН України Сергій Васильович Таранець.

Під час урочистого засідання член Президії, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак вручив голові НСКУ Олександру Реєнту обласну краєзнавчу премію імені Володимира Вовкодава. Відзнаку було присуджено 2020 р. у номінації «Історичне краєзнавство» за збереження та розвиток краєзнавчого руху на Поділлі.

Рішенням Президії за значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини та природних скарбів України члену НСКУ, доктору історичних наук, професору кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Юрію Степановичу Степанчуку присвоєно звання «Почесний краєзнавець України».

Прийнято в лави Спілки нових членів-вінничан. Ними стали: Лариса Ладівна Тупчій, бібліотекар I категорії КЗ «Публічна бібліотека Жмеринської міської ОТГ»; Людмила Вікторівна Любацька, викладач Вінницького технічного коледжу, заступник редактора, упорядник альманаху «Русалка Дністровая»; Володимир Володимирович Барцьось, підприємець, автор більше 50-и наукових, науково-краєзнавчих статей, розвідок, досліджень з історії України та Вінниччини зокрема; Руслан Дмитрович Прилипка, кандидат історичних наук, старший викладач Донецького національного університету імені Василя Стуса; Борис Миколайович Пентюк, кандидат технічних наук, кандидат богослов'я, доцент, настоятель храму «Собору Іоанна Предтечі» (м. Вінниця); Анатолій Вацлавович Сварчевський, церковнослужитель, голова Вінницького церковно-історичного комітету.

22 липня 2021 р.

Хмільницька благодатна земля зростила не одне покоління славетних синів і дочок свого народу. У с. Порик, що нині входить до складу Хмільницької міської територіальної громади, дбайливо бережуть світлу пам'ять про свого земляка, Героя Радянського Союзу, національного героя Франції Василя Васильовича Порику.

Як відомо, народився він у цьому селі (тоді воно називалось Соломірка) 17 лютого 1920 р. в селянській сім'ї. Закінчив Бобринецький сільськогосподарський технікум (Кіровоградська об-

ласть), а в 1939 р. – Харківське військове піхотне училище. Лейтенант. На початку Другої світової війни служив у 6-й армії Південно-Західного фронту. Пораненим опинився в оточенні і потрапив у полон. Був в'язнем «Уманської ями». Звідти як військовополонений вивезений гітлерівцями в концтабір Бомон в Артуа (департамент Па-де-Кале, Франція). Встановив зв'язок з учасниками руху Опору, здійснив втечу із табору. Створив партизанський загін, який з липня 1943 р. воював проти нацистських окупантів у Північній Франції. В одному із боїв був поранений, схоплений гестапівцями та заточений у тюрму. Проте знову втік і продовжив боротьбу. 22 липня 1944 р. під час виконання бойового завдання потрапив у засідку та того ж дня розстріляний ворогом в Арраській кріпості.

З нагоди 77-ї річниці загибелі легендарного героя за ініціати-ви місцевого комунального закладу «Історичний музей імені Василя Порика» Хмельницької міської ради, підтримки Вінницької обласною організації Національної спілки краєзнавців України, Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка та його Вінницької філії у музеї відбулося засідання наукового круглого столу «Постать Василя Порика в багатополлярному полі національної пам'яті України про Другу світову війну».

Розпочався захід із ознайомлення його учасниками з музейними експозиціями та вітань, з якими виступили заступник Хмельницького міського голови з питань діяльності виконавчих органів міської ради Сергій Редчик, помічник-консультант народного депутата України Петра Юрчишина Андрій Барабан, директор Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка Лев Баженов, директор музею Тетяна Маченко, а також науковці згаданого Кам'янець-Подільського закладу вищої освіти Анатолій Філінюк та Юрій Клімчук, які вручили музею копію меморіальної дошки в пам'ять про Василя Порика, що встановлена у французькому місті Грене.

А потім свої напрацювання, що стосуються життя та діяльності Василя Порика, українців – учасників Європейського Руху Опору, збереження пам'яті про героїв Другої світової війни, пред-

ставили у доповідях та онлайн-повідомленнях науковці та краєзнавці: Олександр Лисенко, доктор історичних наук, професор, завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України; Лев Баженов, доктор історичних наук, професор, директор Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка; Анатолій Філінюк, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; Сергій Гальчак, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, керівник Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України; Юрій Клімчук, доктор філософії з гуманітарних наук, провідний дослідник життя та подвигу Василя Порика, українців – учасників Європейського Руху Опору (м. Кам'янець-Подільський); Валерій Грицюк, кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідного центру воєнної історії Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського; Сергій Сидорук, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; Микола Дорош, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України, Почесний громадянин Хмельницького району; Василь Паламарчук, заслужений журналіст України, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, краєзнавець; Віра Степанюк, педагог, член Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України (с. Уланів); Анжела Веремій, педагог, член Національної спілки краєзнавців України (м. Хмельник); Василь Маринич, педагог, член Національної спілки краєзнавців України (Хмельницький район); Ігор Балюк, книговидавець, краєзнавець (м. Вінниця); Тетяна Маценко, директор комунального закладу «Історичний музей імені Василя Порика» Хмельницької міської ради.

В рамках круглого столу відбулася презентація книг «На полях битв Другої світової війни: вихідці України в Європейському Русі Опору» (упорядники: Анатолій Філінюк, Володимир Байдич, Юрій Клімчук) та «Моя Незалежність» авторства Почесного краєзнавця України Віри Степанюк, а також короткометражного фільму «Хмільницький літопис» (автори: Микола Загородній – фотомитець, член Національної спілки краєзнавців України; Віра Степанюк – педагог, член Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України).

23 липня 2021 р.

Адміністративно-територіальна реформа, яка відбувається сьогодні в Україні, долучила село Микулинці (донедавна Літинського, тепер – Вінницького району) до Якушинецької сільської територіальної громади. Однак зі зміною центру адміністративного підпорядкування мешканці села не забувають власної історії, бережуть та примножують її. Свідченням цього став ініційований сільським старостою, колишнім випускником історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Василем Шумським, науково-краєзнавчий семінар, присвячений саме історії згаданого населеного пункту.

В роботі науково-просвітницького заходу взяли участь вінницькі історики, журналісти, місцеві краєзнавці, вчителі та мешканці села. Предметом їхнього обговорення стала підготовлена до друку заслуженим журналістом України, головою правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, краєзнавцем Василем Паламарчуком книга-оповідь про село Микулинці, на сторінках якої висвітлюється його історія від найдавніших часів до сьогодення.

Одна із її робочих назв – «Нескорене село». І це не випадково: восени 1932 року під час Голодомору переважна більшість жителів села категорично відмовилася усупільнювати свою худобу та реманент для потреб місцевого колгоспу. За це радянська влада направила військовиків, які вщент зруйнували селянські оселі та господарські будівлі, а людей розселили по довколишніх селах. У та-

кий спосіб Микулинці зникли із тодішньої мапи України. Натомість з'явився військовий полігон, на якому до 1941 року гуркотили бойові танки, ревіли важкі гармати. Відродилося село лише 1943 р., коли німецька окупаційна влада дозволила микулянам повернутися на свою рідну землю.

Власні думки та побажання стосовно майбутнього фундаментального краєзнавчого видання висловили голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак, член Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету Юрій Степанчук, член Національної спілки краєзнавців України Руслан Зелінський (сміт Літин), місцеві краєзнавці Юрій Яницький, Андрій Дубенчук. Особливу активність виявили мешканці села, які надали авторові унікальні усні та фотоматеріали, сімейну епістолярію тощо.

Поява цієї книги стане помітним явищем не лише для Микулинецької громади, а й для Вінниччини загалом. Її автор – Василь Паламарчук – переконаний, що кожна українська родина обов'язково повинна мати три книги: Біблію, «Кобзар» та історію свого населеного пункту. Лише так можна виховати молоде покоління національно свідомими громадянами та патріотами України.

30 липня 2021 р.

У Вінниці на території Свято-Миколаївського храму відбувся круглий стіл, приурочений славному ювілею релігійної святині – своєрідної візитівки обласного центру.

275 років тому в районі Старого міста неподалік Замкової гори було зведено Свято-Миколаївську церкву, яка заслужено входить до переліку знакових історичних об'єктів сучасної Вінниці. Споруджений без єдиного цвяха з масивних дубових балок, храм є взірцем стародавнього подільського народного зодчества. Його трибанне зображення міститься в усіх довідникових та енциклопедичних виданнях, присвячених культурним пам'яткам України.

Як наголосив у своєму виступі доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені

Михайла Коцюбинського, Почесний краєзнавець України Юрій Степанчук, стіни Свято-Миколаївської церкви бачили безліч різних людей та багато великих подій. Зводилася вона в часи, коли Правобережна Україна перебувала в складі Речі Посполитої, а на Лівобережжі існувала Українська козацька держава – Гетьманщина. Тоді Поділля охопили гайдамацькі повстання проти польсько-шляхетського гніту. Можливо сам Іван Богун милувався новою церковною спорудою.

Із приєднанням Правобережжя до Російської імперії церква стала не лише релігійним, а й вічовим центром православних мешканців Вінниці. Очевидно, що в її стінах благословляли арміїців на війну з Наполеоном 1812 року, повідомляли новини з театру військових дій, відспівували загиблих. Доказом цього припущення слугує те, що під час археологічних розкопок на Замковій горі студенти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського виявили кладовище, яке датується кінцем XVIII – початком XIX століть. Віднайдені атрибути військових мундирів засвідчили приналежність багатьох померлих до військового стану.

Можна припустити, що саме з церковного амвона місцеві прихожани довідалися й про скасування в 1861 році кріпосного права.

На початку XX століття повз храмові ворота зі своїми піснями марширували солдати – учасники Першої світової війни, невдовзі – червоноармійці, денікінці, воїни Української Галицької Армії та Армії Української Народної Республіки. Без сумніву, церкву не могли не бачити, а, можливо, й побували в ній, очільник УНР Симон Петлюра та очільник Польщі Юзеф Пілсудський, які мали державну зустріч у Вінниці в травні 1920 року. А в липні 1941 року на подвір'я храму ступили німецькі солдати та їхні офіцери...

Кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук комунального закладу «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий звернув увагу на те, що атеїстична радянська влада заборонила богослужіння в стінах храму, перетворивши його на відділ краєзнавчого музею. Лише з проголошенням незалежності України Свято-Миколаївська церква відновила своє функціонування як сакральний об'єкт, у якому мешканці міста здобули можливість вільного віросповідання.

У роботі круглого столу також взяли участь протоієрей Роман Макар, настоятель храму святого Миколая Мирлікійського; протоієрей Борис Пентюк, доцент, кандидат богослов'я, кандидат технічних наук, настоятель храму «Собору Іоанна Предтечі»; протоієрей Володимир Тютенко, настоятель храму Святителя Луки Кримського; голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак; член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, кандидат історичних наук, архівіст, Почесний краєзнавець України Костянтин Завальнюк; заслужений журналіст України, краєзнавець Василь Паламарчук; книговидавець, краєзнавець Ігор Балюк.

Кожен з учасників круглого столу поділився міркуваннями стосовно ролі й місця Свято-Миколаївської церкви в історії міста та духовному житті вінничан. Акцентувалося на тому, що ґрунтовне вивчення й популяризація місцевих історичних об'єктів сприятимуть не лише поглибленню знань про них, посиленню почуття гідності, любові до рідного міста, але й допомагатимуть розвитку туристичної галузі, пріоритетність якої на теренах Вінницької області сьогодні очевидна.

Під час роботи круглого столу голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак вручив членський квиток краєзнавчої спілки протоієрею, кандидату богослов'я, кандидату технічних наук доценту Борису Пентюку, побажав йому нових здобутків на неозорій краєзнавчій ниві.

2 серпня 2021 р.

Сьогодні виповнюється 100 років від дня народження Іллі Гавриловича Шульги (02.08.1921, с. Верещаки Лисянського району Черкаської області – 05.12.1993, м. Вінниця), історика, краєзнавця, доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи України. Досліджував соціально-економічні аспекти розвитку України й Поділля XVIII – XIX ст., історію подільського села, сталінські репресії, Голодомор на Вінниччині 20-х – початку 50-х років минулого століття. Автор понад 100 наукових

праць, кількох монографій, численних статей у 10-томній «Історії України». Відомий також як громадський діяч, брав активну участь у заходах вінницької «Просвіти» за утвердження самостійності та державності України.

З нагоди вшанування пам'яті науковця в очолюваному членом Національної спілки краєзнавців України Оксаною Антонюк відділі краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва відкрито книжкову виставку «Історик, краєзнавець, доктор історичних наук».

3 серпня 2021 р.

Скіфські мечі, бойові прикраси воїнів часів Київської Русі, козацькі пістолети, мисливські рушніці аристократів, подарункові коштовні кинжалі – загалом понад 300 зразків зброї різних часів і народів численні відвідувачі відсьогодні мають можливість побачити на власні очі у малій та великій залі Вінницького обласного краєзнавчого музею. Унікальну експозицію «Зброя та військове спорядження: від давнини до сучасності» приурочено 30-річчю Незалежності України.

За словами директора музею, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Катерини Висоцької, «виставка містить експонати з колекцій Національного музею історії України, які нам передано завдяки реалізації проєкту міжмузейного обміну, а також з наших фондів... Експозиція надзвичайно цікава. Як за рахунок часового проміжку, який представляють експонати, так і за їхньою географією. Уже зараз ми помічаємо, наскільки важливо проводити міжмузейні обміни, особливо в умовах коронапандемії. Раніше такі експонати виставлялися зазвичай в експозиціях, які репрезентують нашу країну за кордоном, а тепер їх можна побачити в нашому музеї. Тобто така міжмузейна співпраця розширює можливості презентації раритетних експонатів в регіонах. І вінничани мають можливість споглядати найкращі зразки озброєння з колекції Національного музею історії України, прослідковуючи еволюцію зброї від палеоліту до сьогодення».

Нова міжмузейна експозиція стародавнього озброєння – це своєрідний наочний курс з історії України. Знайомство відвідувачів

музею з унікальними експонатами триватиме до 5 грудня цього року.

9 серпня 2021 р.

В очолюваному членом правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Тетяною Цвігун обласному центрі народної творчості відбувся круглий стіл «Народні розписи Поділля». Теми доповідей його учасників були наступними: завідувачки науково-дослідницького відділу давньої історії Вінницького обласного краєзнавчого музею Лілії Гальчевської – «Декоративний народний розпис у сучасному середовищі», провідного методиста з виставкової діяльності Вінницького обласного центру народної творчості Сергія Бугая – «Традиція народного розпису Поділля – елемент нематеріальної культурної спадщини», майстрині декоративного розпису, керівника приватної студії декоративного розпису «Скарб» (м. Вінниця) Ірини Угринчук – «Методи зацікавлення та поширення народного розпису серед молоді», викладача декоративно-прикладного мистецтва Вінницької дитячої мистецької школи № 2 Марини Верхової-Юрченко – «Характерні особливості традиційного народного розпису та методика викладання його на уроках декоративно-прикладного мистецтва», майстрині декоративного розпису Тетяни Рихліцької (м. Вінниця) – «Актуальність дослідження першоджерел народного розпису Поділля», її колеги та землячки Катерини Баланової – «Подільський народний розпис та його символіка».

14 серпня 2021 р.

У Погребищі у рамках тематичного заходу «Ти у мене єдина», приуроченого 30-й річниці Незалежності України, відбувся регіональний фольклорний фестиваль «Світанки над Россю» імені всевітньо відомої фольклористки погребищанки Насті Андріанівни Присяжнюк.

На святі, що уже стало традиційним, було розгорнуто виставки світлиць, презентовано старовинні та сучасні вишиті рушники, експонувались вироби ужиткового мистецтва, дзвінкоголоссям лу-

нали народні пісні у виконанні фольклорних гуртів та народних аматорських колективів Погребищенської, Липовецької, Іллінецької, Дашівської, Глуховецької, Оратівської, Калинівської територіальних громад.

Як і в попередні роки, мета мистецько-краєзнавчого заходу – збереження та розвиток фольклорного мистецтва, обрядових традицій та звичаїв рідного краю, духовного відродження.

16 серпня 2021 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімірязєва відбулася презентація книги Ганни Секрет «Правда життя сумна і весела».

Ганна Василівна Секрет – заслужений журналіст України, Почесний краєзнавець України, кавалер ордена Княгині Ольги III ступеня. Без перебільшення, на Вінниччині не має жодного куточка, де б її не знали.

Найбільше вона відома як тележурналістка. З 1992 по 2018 рік працювала на Вінницькому обласному державному телебаченні, де вела програми «Дивоцвіти», «Будьмо знайомі», котрі набули статусу всенародних. Так, героями програми «Будьмо знайомі» стали понад дві з половиною тисячі відомих особистостей краю.

Крім того, Ганна Секрет є засновницею унікального, єдиного в Україні «Театру на городі», який створила на батьківській садибі в селі Правилівка колишнього Оратівського району. А слава про її мистецькі проекти «Мамині рушники», «Хустка тернова», «Молитва за Україну», «Єднаймося, любя родину» лине далеко за межі області.

Схвально зустріла громадськість й її книги «Будьмо знайомі», «Правилівські придибенції», «На борщах зростає Україна», «Золота скриня дивоцвітів».

Цього разу авторка презентувала свою п'яту книгу – «Правда життя сумна і весела». До видання увійшли хвилюючі спогади, які переплелися з мотивами високого громадянського звучання, трилогами, радощами і кумедними історіями.

У презентації взяли участь письменники, літературознавці, працівники культури і мистецтв, журналісти, шанувальними творчості та друзі авторки, в тому числі краєзнавці. Зокрема, схвально

відгукнулися про книгу голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, Почесні краєзнавці України Вадим Вітковський, Анатолій Лисий, член Національної спілки краєзнавців України, директор бібліотеки Лариса Сенік, відомі дослідники малої батьківщини Михайло Каменюк, Василь Паламарчук, Тетяна Цвігун, Жанна Дмитренко та ін.

Під час заходу Сергій Гальчак вручив членські квитки новоприйнятим членам Національної спілки краєзнавців України Людмилі Любацькій (м. Вінниця) та Ларисі Тупчій (м. Жмеринка).

18 серпня 2021 р.

У Хмельницькому відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська незалежність: 30 років поступу». В її роботі взяла участь група вінницьких краєзнавців. Зокрема на науковому форумі заслухано доповіді Сергія Гальчака «Дослідження історії Поділля Вінницькою регіональною інституцією в добу Української незалежності», Валерія Рекрута «Життєві інститути подолянина Харитона Лебідь-Юрчика (1877 – 1945 рр.)», Руслана Зелінського «Соціально-економічні перетворення 1991-го року на Літинщині».

19 серпня 2021 р.

У Погребищі відбувся четвертий Всеукраїнський фестиваль за зміцнення національної єдності «Україна сакральна», ініціатором проведення якого вкотре виступив уродженець с. Черемошне, що на Погребищенщині, доктор історичних наук, професор Донецького національного університету імені Василя Стуса, Почесний краєзнавець України Василь Моргун.

Традиційно він розпочався біля Козацького хреста-пам'ятника «Борцям за волю України» зі вшанування полеглих героїв та спільною молитвою за Україну.

Потім локаціями дійства стали міський стадіон «Колос» та гідрологічний заказник місцевого значення «Зелені криниці» на витоках річки Рось поблизу села Ординці, де на імпровізованій

сцені виступили численні гості з різних куточків України та народні таланти. У заході взяли участь також місцеві митці, які представили виставки народних ремесел, фольклорно-етнографічні світлиці.

Знаковою подією стало також відкриття на витоках річки Рось – символічному духовному центрі Руси-України, обабіч автотраси Вінниця – Погребище неподалік сіл Ординці та Левківка, державного символу держави – Тризуба.

У фестивалі взяли участь член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України, директор Вінницького обласного краєзнавчого музею Катерина Висоцька, заступник голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України, головний спеціаліст архівного відділу Вінницької райдержадміністрації Олександр Роговий, завдувач кафедри філології та гуманітарних наук комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія безперервної освіти», доктор історичних наук, професор Олексій Струкевич, громадський діяч, член Національної спілки краєзнавців України, член Історичного клубу «Холодний яр», вінничанин Володимир Барцьось, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслужений працівник культури України, Почесний краєзнавець України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Сергій Гальчак, який зачитав вітання голови Національної спілки краєзнавців України, члена-кореспондента НАН України Олександра Реєнта:

«Від імені Національної спілки краєзнавців України щиро вітаю організаторів, учасників і гостей IV Всеукраїнського форуму «Україна сакральна». Краєзнавча спільнота радо підтримує Вашу ініціативу щодо проведення подібних заходів, які мають не лише духовно-культурне, а державницьке та суспільно-політичне значення, – йшлося у ньому. – Особливо важливо, що ініціаторами проведення форуму виступили представники громадського суспільства, зокрема, громадський рух «Український діалог», а реалізації їх проведення сприяли місцеві органи влади. Така консолідація зусиль і зацікавленість тутешніх жителів, безумовно, сприятиме якнайкращому і продуктивному результату.

Знаково, що організатори, розробляючи програму, звернули увагу на різні напрямки суспільної діяльності – політичний, економічний, культурно-освітній, туристичний, спортивний, музичний, релігійний тощо. Впевнений, що своєю активною діяльністю ви всі надихаєте любити свій край та свою Батьківщину.

Нехай традиція проведення форумів «Україна сакральна» продовжується і стане прикладом для сусідніх районів і областей. Бажаю всім учасникам і гостям здоров'я, оптимізму, позитивних емоцій, наснаги і невичерпної енергії у роботі на благо рідного краю та всієї України!».

19 серпня 2021 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімірязєва відбувся круглий стіл «Тридцять років незалежності України: досягнення, проблеми, перспективи», організований бібліотечним закладом за участю представників влади та місцевого самоврядування, громадських організацій, науковців. Із доповідями та повідомленнями на ньому, зокрема, виступили: доктор юридичних наук, професор кафедри права Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету Ольга Федорівна Мельничук; член Національної спілки краєзнавців України, директор Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва Лариса Борисівна Сенік; доктор історичних наук, професор, народний депутат України I-го скликання Арсен Леонідович Зінченко; кандидат історичних наук, начальник Центрального міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті Богдан Миколайович Галайко; кандидат історичних наук, заступник директора Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Валерій Пилипович Рекрут; завідувач відділу українознавства комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія безперервної освіти» Володимир Іванович Лазаренко; старший викладач кафедри права Вінницького національного аграрного університету Дмитро Володимирович Ковальов; кандидат історичних

наук, заступник директора з науково-просвітницької роботи комунального закладу Вінницької міської ради «Центр історії Вінниці» Сергій Анатолійович Гула.

19 серпня 2021 р.

У «Музеї хліба» с. Білопілья Хмельницького району відбулося обласне свято обрядових хлібів та дідухів, ініційоване Вінницьким обласним центром народної творчості (керівник – член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Тетяна Цвігун). У рамках заходу «Народу вічний оберіг», приуроченого 30-річчю незалежності України та 35-річчю заснування «Музею хліба», проведено фестивалі «Сузір'я митців», «Медові соти», «Колос достатку» та «Подільські пироги». Кожен учасник свята зміг доторкнутися до цілющого джерела звичаїв і традицій наших предків, оглянути низку виставок народної творчості територіальних громад району, вироби майстрів-умільців народних промислів, високо оцінити їх.

20 серпня 2021 р.

До Дня Незалежності України у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відкрито історико-документальну виставку, присвячену національно-демократичній визвольній боротьбі – боротьбі за вільну Україну наприкінці 1980-х – початку 1990-х років на території Вінницької області, оскільки саме проявлений потужний національно-визвольний демократичний рух став одним із вагомих чинників здобуття Незалежності. Саме Вінниччина у тогочасних демократичних процесах відіграла важливу роль, адже на теренах області тоді проходили наймасовіші (після Львова та Києва) демонстрації, мітинги, зібрання проти тоталітарної радянської системи.

На виставці представлено документальні комплекси обласних громадсько-політичних об'єднань (Руху, «Меморіалу», «Просвіти», «Подільського центру прав людини»), періодику та самвидав зазначеного періоду, документи, світлини активістів Руху, правозахисних, просвітницьких організацій: Лариси Корнієнко, Михай-

ла Бардина, Василя Підпригорщука, Леоніда Філонова, Володимира Вовкодава.

20 серпня 2021 р.

Рішенням Хмільницької районної ради почесною відзнакою «30 років Української незалежності» нагороджено учительку-методистку української мови та літератури місцевої ЗОСШ I – III ступенів № 4, члена Національної спілки краєзнавців України Анжелу Анатоліївну Веремій.

21 серпня 2021 р.

В Уланівській громаді пройшов перший Всеукраїнський кулінарний фестиваль «Картопля по-уланівськи». Цього дня футбольне поле в селі Уланові перетворилося на святкову локацію – тут зібралися і жителі громади, і гості з різних районів області та інших регіонів України.

Гості фестивалю із задоволенням дегустували картоплю по-уланівськи в її різних модифікаціях та інші популярні страви, підготовлені професійними кухарями та кулінарами-аматорами. Для них провів майстер-клас Ігор Місевич – зірка телепроєкту «МайстерШеф».

Представники усіх 36-и сіл Уланівської громади представили у тематичних світлицях мистецькі витвори, одяг та інші предмети, притаманні саме їхнім населеним пунктам. Нескінченною рікою лився спів фольклорних гуртів, народних аматорських та музичних колективів, зокрема гуртів «Глорія», «Водограй», «Медовий Полин», сольних виконавців. Проводилися спортивні конкурси.

Чи не всі учасники свята виявили бажання відвідати цікаву екскурсію, яку провела в розгорнутому на стадіоні міні-музеї Глафіри Дорош – авторки рецепту картоплі по-уланівськи її внучка Наталя Дорош. Жінка розповіла, що її бабуся в 70-х роках минулого століття працювала кухарем у сільському кафе. До села раптом приїхало «високе начальство», а в Глафіри на кухні були тільки начищена картопля та соус для пиріжків із горохом. Кухарка ці компоненти поєднала, і вийшла надзвичайно смачна страва, яка

вразила гостей. Уже потім до Уланова приїхав журналіст із газети «Известия». Згодом у часописі була опублікована стаття, присвячена уланівській картоплі. До Глафіри Дорош прийшла слава, вона стала єдиним орденоносцем в СРСР, отримавши орден Трудового Червоного Прапора за кулінарний винахід.

«У моєї бабусі в житті двічі була можливість назавжди поїхати з Уланова, – поділилася цікавими фактами з біографії родички Наталя Дорош. – Перша, коли в неї закохався француз і запропонував їй поїхати з ним на його батьківщину. Це було в Німеччині, куди юну Глафіру як оstarбайтерку під час Другої світової війни на роботу вивезли німці. Але бабуся відмовилася та повернулася до рідного села. Вдруге їй запропонували залишити Уланів, коли вона їздила отримувати орден. Але Уланів на столицю вона не проміняла, бо жила рідним селом, жила своїм єдиним сином, якого, на жаль, дуже рано не стало. Ось такою вона була патріоткою свого села».

Як відзначив один із поважних гостей, Вінницький міський голова, Почесний краєзнавець України Сергій Моргунов, «рецепт картоплі по-уланівськи обов'язково має бути включеним до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України. Символічно, що фестиваль відбувається напередодні Дня Незалежності України – свята гідності, свободи, демократії, дня національної єдності та національної ідентичності. Хочеться, щоб у наступні роки фестиваль набував ще більших масштабів, щоб сюди приїжджали люди з усіх куточків України та з усіх континентів».

Серед гостей фестивалю були й учасники Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Українська незалежність: тернистий шлях державотворення», що започаткувала цього дня свою роботу в Уланові. Вони теж схвально відгукнулися про гастрофестиваль, а голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак відзначив одного із ініціаторів його проведення Почесною грамотою Вінницького обласного краєзнавчого осередку.

21 – 22 серпня 2021 р.

Найдосконалішою формою буття кожного народу є наявність власної національної держави. Таке прагнення націй до самовизначення є природним та закономірним шляхом, однак воно завжди проходить у надважкому жертвовному протистоянні. У буремній боротьбі першої половини ХХ століття українці декілька разів здобували свою самостійність, самовіддано захищаючи цей важливий успіх зі зброєю в руках. Однак лише 24 серпня 1991 року Україна нарешті відновила власну державність.

З метою відзначення цієї доленосної історичної події, що стала тридцять років тому, Вінницькою обласною організацією Національної спілки краєзнавців України, Вінницькою обласною організацією Національної спілки журналістів України, Вінницькою філією Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Вінницьким книговидавництвом «Меркьюрі-Поділля» ініційовано проведення Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Українська незалежність: тернистий шлях державотворення».

Робота конференції розпочалася в с. Уланові, де вперше відбувся Всеукраїнський гастрофестиваль «Картопля по-уланівськи», а завершилася в стінах книговидавництва «Меркьюрі-Поділля» (м. Вінниця).

На науковому форумі представлено та проголошено низку доповідей і повідомлень: Олександра Івановича Гуржія, головного наукового співробітника Інституту історії України НАН України, доктора історичних наук, професора, члена Президії Національної спілки краєзнавців України «*Витоки жертвовної боротьби українського народу за свою незалежність*»; Анатолія Михайловича Трембіцького, доктора історичних наук, доцента, члена Наукового Товариства ім. Шевченка, члена Національної спілки краєзнавців України, керівника Хмельницького міського відділення Центру дослідження історії Поділля «*Український патріот Костянтин Острозький у працях Євфимія Сіцінського і Володимира Січинського*»; Володимира Івановича Лазаренка, завідувача відділу українознавства Вінницької академії безперервної освіти, члена Національної спілки журналістів України «*Територіальна складова українського*

державотворення в ХХ столітті»; Костянтина Вікторівича Завальнюка, кандидата історичних наук, головного спеціаліста відділу інформації Державного архіву Вінницької області, члена Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України, Валерія Пилиповича Рекрута, кандидата історичних наук, заступника директора Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України *«Гайсинська трудова республіка» (9 червня – 3 вересня 1919 р.)*»; Руслана Мар'яновича Зелінського, члена Національної спілки краєзнавців України, головного спеціаліста Літинської селищної ради *«Перебування уряду Української Народної Республіки в Літині»*; Василя Миколайовича Паламарчука, заслуженого журналіста України, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, колишнього головного редактора обласної газети «Вінниччина», члена Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка *«Правдива інформація – основа валюта демократії»*; Володимира Володимировича Барцьося, громадського діяча, члена Національної спілки краєзнавців України, члена Історичного клубу «Холодний яр» (м. Вінниця) *«Соціально-економічне питання в матеріалах установчих конференцій крайових організацій Народного Руху України (кінець 80-х рр. ХХ ст.)*»; Вадима Миколайовича Вітковського, директора Вінницької обласної комунальної установи «Видавничий дім «Моя Вінниччина», редактора журналу «Вінницький край», заслуженого журналіста України, голови Вінницької обласної організації Національної спілки письменників України, члена Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України, члена Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка *«Володимир Мулява – народний*

генерал, або Народний Рух України зароджувався у Вінниці»; Лілії Анатоліївни Іваневич, кандидата історичних наук, докторанта Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України (м. Хмельницький) «Наш прапор»; Василя Володимировича Шпички, голови Вінницької обласної організації Товариства «Меморіал» імені Василя Стуса, старшого лаборанта Донецького національного університету імені Василя Стуса «Роки ідуть, пам'ять живе. Василь Підпригорщук – наша слава!»; Олександра Івановича Рогового, головного спеціаліста архівного відділу Вінницької райдержадміністрації, заступника голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, члена Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Почесного краєзнавця України, голови міжрайонного краєзнавчого об'єднання «СОБ» (м. Липовець), голови Липовецької організації товариства «Меморіал» імені Василя Стуса «Національний прапор над Липовеччиною»; Анатолія Кононовича Лисого, кандидата історичних наук, доцента, завідувача кафедри суспільно-гуманітарних наук Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, Почесного краєзнавця України «Хроніка провідної газети Вінниччини до та після путчу»; Федора Харитоновича Шевчука, головного редактора газети «Бершадський край», заслуженого журналіста України, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, члена Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка «1991-й – рік великого перелому, надій і сподівань»; Сергія Дмитровича Гальчака, доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена-кореспондента Української академії історичних наук, керівника Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, члена Президії Національної спілки краєзнавців України, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, першого заступника голо-

ви Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, заслуженого працівника культури України, Почесного краєзнавця України «*Краєзнавство Вінниччини на початковому етапі розбудови Української державності*»; Миколи Никифоровича Дороша, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, члена Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, заслуженого учителя України, Почесного краєзнавця України, почесного громадянина Хмельницького району «*Із Незалежністю я міряю свій крок*»; Олександра Микитовича Бута, доктора історичних наук, професора, професора кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса, члена Національної спілки краєзнавців України, Костянтина Вікторовича Нікітенка, доктора історичних наук, професора, декана факультету історії та теорії мистецтва, завідувача кафедри менеджменту мистецтва Львівської національної академії мистецтв «*Уроки радянського НЕПу в Україні: погляд із сьогодні*»; Наталії Петрівни Кузьмінець, кандидата історичних наук, доцента кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Олени Олексіївни Стадник, кандидата історичних наук, доцента кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «*Вінниця: віддзеркалення подій Євромайдану*»; Віктора Степановича Прокопчука, доктора історичних наук, професора, академіка Української академії історичних наук, заслуженого працівника народної освіти України, заступника голови правління Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України і Хмельниччини «*На вітар української Незалежності*»; Юрія Степановича Степанчука, доктора історичних наук, професора кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена Національної спілки краєзнавців України, члена Національної спілки журналістів України, члена Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Почесного

краєзнавця України *«Діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України стосовно вшанування й популяризації традицій визвольної боротьби в умовах новітньої російсько-української війни»*; Віри Анатоліївни Степанюк, заступника директора Уланівської ОЗШ I – III ступенів Хмільницького району, члена Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України, члена Національної спілки журналістів України, члена Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка *«Мольфарки»*; Світлани Миколаївни Єлісеєвої (Травневої), члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, голови журі Вінницького обласного етапу Всеукраїнського конкурсу-фестивалю *«Сурми звитяги»* у номінаціях *«Авторська поезія»*, *«Художнє читання»*, *«вчительки-методистки, поетеси «Сурми звитяги» – гомін України»*.

Учасниками конференції також були Почесний краєзнавець України, педагог Григорій Погончик (м. Бершадь), поет, краєзнавець Віктор Цимбал (м. Бершадь), член Національних спілок краєзнавців, журналістів, письменників України Анжела Веремій (м. Хмільник), член Національної спілки краєзнавців України, церковнослужитель Анатолій Сварчевський (м. Вінниця), прозаїк і краєзнавець Михайло Пащенко (м. Вінниця), дослідник своєї малої батьківщини Євгеній Козюк (с. Чеснівка Хмільницького району), книговидавець, краєзнавець Ігор Балюк (м. Вінниця) та ін.

Вітання на адресу учасників конференції надіслали народний депутат України I-го та IV-го скликань, голова Вінницької обласної Ради народних депутатів (1994 – 1996 рр.), голова Вінницької обласної державної адміністрації (1995 – 1996 рр.), депутат Вінницької обласної ради (1998 – 2002 рр.) Микола Євтихійович Мельник та народний депутат України VIII-го скликання, комбатант «Легіону Свобода» Олександр Олександрович Марченко.

За результатами конференції видано збірник матеріалів *(Українська незалежність: тернистий шлях державотворення / Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, приуроченої 30-річчю незалежності України. Вінниця, 21 серпня 2021 р. / Редакція: С. Д. Гальчак (голова), В. М. Паламарчук (співголова), Ю. С. Степанчук (секретар), І. Б. Балюк, А. К. Лисий, В. С. Про-*

копчук, Ф. Х. Шевчук. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 196 с.).

* * *

Як стало відомо пізніше, Микола Євтихійович Мельник презентував збірник на урочистому засіданні Верховної Ради України з нагоди 30-ї річниці прийняття Акту проголошення Незалежності України.

23 серпня 2021 р.

Сьогодні, у День Прапора, у Вінниці на історичній Замковій горі піднято найбільший на Вінниччині Прапор України площею 150 квадратних метрів, розміром 10 на 15 метрів.

Роботи на цій місцині із облаштування території та монтажу флагштока тривали два останніх місяці. 52-метровий флагшток було встановлено напередодні, а благоустрій Замкової гори тривав до 22 серпня.

У Вінниці Прапор України піднято синхронно із 17-а малими і великими містами України.

На урочисту церемонію прибуло все керівництво міста, області, майже тисяча вінничан, серед яких було й чимало дослідників малої батьківщини, та ансамбль «Барвінок», який влаштував патріотичний перформенс.

Виступаючи перед присутніми, Вінницький міський голова, Почесний краєзнавець України Сергій Моргунов зазначив, що «історичну справедливість відновлено і Замкова гора із найбільшим Прапором України знову повернула собі статус головної історичної пам'ятки міста, де переплетені минуле і сучасне»...

Також мер пообіцяв, що тут обладнають лавочки та найвищу і найкращу фотозону в місті...

На завершення заходу Вінницький академічний міський камерний хор імені Віталія Газінського виконав вокальну композицію «Молитва за Україну».

23 серпня 2021 р.

У Вінниці відбувся ініційований обласним центром народної творчості XIII обласний фестиваль «Скарби Поділля», приурочений 30-й річниці Незалежності України. Його мета – збереження народних традицій, що споконвіку були основою виховання патріотизму та прагнення українців до створення і утвердження власної держави. Як повідала директор обласного центру народної творчості, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Тетяна Цвігун, «проводячи такі заходи, ми хочемо зберегти ті народні ремесла, які були завжди характерні для Поділля, щоб передати це вміння майбутнім поколінням».

На фестивалі, що проходив у центральному парку культури й відпочинку імені Миколи Леонтовича й на який прибули представники тридцяти восьми територіальних громад Вінниччини, експонувались численні вироби народних майстрів – вишиванки, вишиті рушники, ляльки-мотанки, ткацькі та гончарні вироби, вироби із дерева, обрядові хліби, народні страви, високо оцінені гостями, мешканцями обласного центру, в тому числі краєзнавцями.

Колориту святу додавала також привітність учасників фестивалю – чи не біля кожної світлиці гостей щиросердечно вітали музикою та співом творчі колективи.

24 серпня 2021 р.

Краєзнавці Вінниччини, як і всієї України, висловлюють щире вдячність Національній спілці краєзнавців України за теплі слова поздоровлення, висловлені на їхню адресу:

«Національна спілка краєзнавців України вітає із 30-річчям Незалежності України!

Краєзнавча спільнота із особливим пієтетом ставиться до цієї дати, адже об'єднує у своїх лавах лише відданих патріотів, тих, хто цікавиться минулим нашої держави та свого рідного краю, займається збереженням національної історико-культурної спадщини, шанує і поважає багатовікові традиції українського народу!

Краєзнавці, як ніхто, розуміють важливість, неповторність і неоціненне значення кожного регіону для успішного розвитку України, згуртування та консолідації всіх українців для творення своєї історії для майбутніх поколінь.

Нехай кожен наступний рік, наступні десятиліття та століття для нашої держави будуть періодом процвітання, добробуту, щастя і радості!

Миру і спокою нашій рідній землі!

З Днем Незалежності!».

28 серпня 2021 р.

У Вінницькому видавництві «Меркьюрі-Поділля» відбулася презентація книги члена Національної спілки краєзнавців України хмільничанки Анжели Веремій «Музика осіннього скрипаля». Як відмітив автор передмови до неї голова правління Національної спілки краєзнавців України, заслужений працівник культури України Сергій Гальчак, представлена праця – це своєрідний літопис сьогодення. Авторка глибоко осмислює непросте сучасне життя, вражає своїм прагненням осягнути сенс людського буття і вічності. Усі твори наповнені любов'ю до людей, до світу природи, до всього прекрасного. Вона пише про любов і ненависть, байдужість і причетність кожного до всього того, що відбувається в нашому житті, у рідному краї. У кожному творі відчувається зрима позиція: людина має право вибору, від якого залежить її слід на землі.

Схвально відгукнулися про книгу член Національної спілки краєзнавців України Анатолій Сварчевський, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, заслужений журналіст України Василь Паламарчук, книговидавець, краєзнавець Ігор Балюк.

29 серпня 2021 р.

Сьогодні, у День пам'яті захисників України, які загинули у боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність країни, у м. Калинівці відкрито стіну пам'яті полеглим героям ро-

сійсько-української війни. Локація знаходиться на головній площі міста.

Пам'ятник обладнаний електронним екраном, на якому висвічуються імена всіх воїнів, котрі віддали за рідну країну найцінніше – своє життя. Серед героїв і бійці Калинівського полку імені Івана Богуна.

Освячення пам'ятника та літургічну панахиду за загиблими відправив військовий капелан отець Орест. Присутні, серед яких були й місцеві дослідники малої батьківщини, поклали квіти до пам'ятника захисникам України та вшанували пам'ять загиблих воїнів хвилиною мовчання.

12 вересня 2021 р.

У м. Бар у рамках проєкту «Відродження традицій барської кераміки v.2.0», котрий реалізується за підтримки Українського культурного фонду, відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю «Місце барської кераміки у гончарній спадщині України». У її роботі взяла участь низка краєзнавців Вінниччини, які під час пленарного засідання, роботи секцій «Барське гончарство як культурний феномен», «Гончарство Поділля: історія та сучасність» виступили із доповідями та повідомленнями.

Зокрема, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, член-кореспондент Української академії історичних наук, член Президії Національної спілки краєзнавців України, голова правління Вінницької обласної організації НСКУ, заслужений працівник культури України, Почесний краєзнавець України Сергій Гальчак: *«З історії гончарства: майстри кераміки Вінниччини»*; кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий: *«Гончарна справа на сторінках енциклопедії Брокгауза і Ефрона»*; член Національної спілки краєзнавців України, начальник відділу нематеріальної культурної спадщини Українського центру культурних досліджень, заслужений працівник культури України Наталія Морозова: *«Нематеріальна культурна спадщина: можливості та перспекти-*

ви (на прикладі барської кераміки)»; член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор Вінницького обласного центру народної творчості, заслужений працівник культури України Тетяна Цвігун: *«Основні засади і напрямки розвитку гончарних традицій на Вінниччині»*; кандидат історичних наук, доцент КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Олексій Бакалець: *«З історії барської кераміки (XVII – поч. XX ст.)»*; кандидат історичних наук, старший викладач кафедри культури, методики навчання історії і спеціальних історичних дисциплін Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Віктор Косаківський: *«Гончарне горно кінця XIX – початку XX століття з м. Бара (за результатами дослідження 1989 року)»*; член Національної спілки краєзнавців України, директор КЗ «Літературно-меморіальний музей М. П. Стельмаха» Оксана Голованюк: *«Барська кераміка у фондах літературно-меморіального музею М. П. Стельмаха»*; член Національної спілки краєзнавців України, завідувачка навчально-науковою лабораторією етнології Поділля Тетяна Пірус: *«Барська кераміка у фондівних колекціях Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського»*; заслужений діяч мистецтв України, мистецтвознавець, експерт проекту «Відродження традицій барської кераміки v.2.0», член правління Вінницької обласної організації Національної спілки художників України Володимир Титаренко: *«Про барське гончарство»*; керівник проекту «Відродження традицій барської кераміки v.2.0», директор ГО «Барський міський художній аматорський театр» Роман Григор'єв: *«Барська кераміка: відродження традицій в історії сьогодення»*; завідувачка науково-дослідного відділу «Гончарство» Вінницького обласного художнього музею «Музей гончарного мистецтва імені О. Г. Луцишина» Ольга Романишена: *«Історія формування колекції барської кераміки за фондівними збірками Вінницьких обласних краєзнавчого та художнього музеїв»*; старший науковий співробітник науково-дослідницького відділу давньої історії Вінницького обласного краєзнавчого музею Лідія Гальчевська: *«Втрачена спадщина: Барська сторінка»*; директор КО «Редакція Барського міського ефірного радіомовлення, заслуже-

ний журналіст України, краєзнавець Сергій Навроцький: *«Тема гончарства в народних оповідках та спогадах мешканців Барського краю»*; старший викладач кафедри педагогіки, психології та фахових методик КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» Тетяна Січко: *«Орнаментика барської кераміки та її відтворення у декоративній діяльності дітей 4 – 10 років»* та ін.

Цікавими й змістовними були виступи поважних гостей: етнографа, історика, випускника Академії образотворчих мистецтв в Пекіні, дослідника європейського декоративного мистецтва XVII – XIX століть та середньовічного візантійського живопису, члена Співки художників прикладного мистецтва Республіки Польща Войцеха Мархлевського *«Керамічна майстерня – реконструкція посудин XVII століття»*; старшого наукового співробітника Інституту археології НАН України Лариси Виногородської *«Барська кераміка періоду XVII – XVIII ст. (з археологічних досліджень)»*; кандидата історичних наук, наукового співробітника Інституту археології НАН України Анастасії Карохіної *«Барська кераміка: можливості петрографічної характеристики»*; кандидата мистецтвознавства, наукового співробітника відділу образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені Максима Рильського НАН України Олени Клименко *«Гончарне мистецтво Бара в контексті розвитку подільської кераміки»*; доктора історичних наук, старшого наукового співробітника Інституту народознавства НАН України Олени Щербань *«Ресурсний потенціал Барського гончарного осередку у творенні унікального туристичного продукту»*; завідувачки відділу науково-фондової роботи Національного музею українського народного декоративного мистецтва Ірини Бекетової *«Колекція кераміки міста Бар у збірці Національного музею українського народного декоративного мистецтва»*; молодшого наукового співробітника наукового відділу фондової роботи Національного музею народної архітектури та побуту України Сергія Прохачького *«Колекція барської кераміки у збірці Національного музею народної архітектури та побуту України»*; кандидата мистецтвознавства, старшого наукового співробітника музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України Галини Івашків *«Колекції барської кераміки в Україні та світі:*

збирачі, майстри, вироби»; доктора історичних наук, професора кафедри всесвітньої історії Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, керівника Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, академіка Української академії історичних наук, голови правління Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслуженого працівника освіти України, Почесного краєзнавця України Лева Баженова *«Розвиток гончарного виробництва на Поділлі в дослідженнях істориків і краєзнавців XIX – початку XXI століття»*; доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, заслуженого діяча науки і техніки України, Почесного краєзнавця України Анатолія Філінюка *«Місце і роль кераміки в національно-культурній спадщині України»*; кандидата історичних наук, доцента кафедри гуманітарних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, голови Хмельницької міської організації Національної спілки краєзнавців України Юрія Блажевича *«Релігійні мотиви в подільській кераміці XIX – XX століть»*; директора Державного історико-культурного заповідника «Межибіж», Почесного краєзнавця України Олега Погорільця *«Меджибізька розписна миска XIX ст.: технологічні та стилістичні особливості»*; художника-кераміста, старшого викладача кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка Лариси Кулінич *«Художні та технологічні особливості гончаних виробів Середньої Наддніпряни кінця XIX – середини XX століття»* та ін.

Всього виголошено більше сорока доповідей та повідомлень.

Яскравим акцентом конференції стала виставка автентичних зразків барської кераміки, зібраних з музеїв, світлиць та приватних колекцій Бару, Вінниці, Харкова, а приємним бонусом – ярмарок-продаж, на якому відвідувачі мали можливість придбати сучасні керамічні вироби у стилістиці барської кераміки: миски, полумиски, тарілки, горнята, глечики і навіть іграшки.

Ще одним знаковим моментом конференції стало започаткування громадської ініціативи «Народний музей барської кераміки». Полягає вона в тому, що музей є народним не за званням чи формою, а за сутністю і до його створення може долучитися кожен

охочий барчанин чи мешканець інших куточків України та світу, який має сантимент до Бару та його славнозвісної кераміки. Уже під час конференції фонди народного музею поповнилися першими експонатами.

14 вересня 2021 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак взяв участь у засіданні Президії Національної спілки краєзнавців України, у рамках якого обговорено низку важливих та поточних питань, презентовано нові історико-краєзнавчі книги дослідників малої батьківщини України. Зокрема, розглянуто питання про вступ нових членів НСКУ. Від Вінниччини новоприйнятими членами Національної спілки краєзнавців України стали в. о. директора Державного історико-культурного заповідника «Буша» Ірина Захарчук та кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Інна Гороф'янюк.

16 вересня 2021 р.

До 80-х роковин масового розстрілу євреїв фахівці очолюваного членом Національної спілки краєзнавців України Оксаною Антонюк відділу краєзнавства Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Климента Тімірязєва підготували книжкову виставку-інсталяцію «Без права на забуття», де представлено книги, матеріали зі спогадами очевидців нацистського терору.

* * *

Пам'ятний знак жертвам Голокосту відкрито в с. Бондурівка (донедавна: Чечельницького району).

18 вересня 2021 р.

З ініціативи Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Державного історико-культурного заповідника «Буша», Департаменту гуманітарної політики, управління культури і креативних індустрій Вінницької обласної державної адміністрації, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Вінницького обласного краєзнавчого музею проведено Всеукраїнську науково-краєзнавчу конференцію «Печерні комплекси та храми Подністров'я». Місцями локації її проведення стали Лядівський скельний чоловічий монастир, Могилів-Подільський музей витинанки, с. Оксанівка, історико-культурний заповідник «Буша» теперішнього Могилів-Подільського району.

Значний інтерес в учасників конференції викликав Лядівський скельний чоловічий монастир. Заснований у 1013 році преподобним Антонієм Печерським, він є одним із найвідоміших в Україні, входить до переліку «Семи чудес Вінниччини».

Не менш цікавою виявилася поїздка до села Оксанівка, де знаходиться єдиний в Україні пам'ятник річковим мідіям (скойкам), які в 1946 – 1947 рр. урятували людей від голоду, урочище «Мохната гора», що височить найже на 200-метровій висоті над руслом Дністра і вражає неповторними краєвидами прибережних української та молдовської територій. Село відоме також Печерним Храмом дохристиянської епохи, в якому, за переказами, молилися міфічні рахмани, пам'ятником його оберугу – священному рахану. В селі створено фольклорно-етнографічний колектив, який надзвичайно яскраво популяризує історію населеного пункту, його господарські, обрядові, гастрономічні та інші культурні традиції.

По дорозі до Оксанівки учасники конференції у Могилеві-Подільському відвідали відреставрований старовинний будинок Поштмейстера, переобладнаний в музей витинанки, високо оцінили неповторну творчість народних майстрів.

Особливе захоплення викликала старовинна Буша. Це єдиний в регіоні історико-культурний заповідник, який є однією з головних візитівок Вінницької області. На його території розміщені уні-

кальні пам'ятки світового значення: єдиний в Європі вцілілий скельний язичницький храм, трипільське поселення доби енеоліту, земляний захисний вал та оборонна вежа XVI ст., козацьке кладовище XVII – XVIII ст., геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення – Гайдамацький яр, чимало інших неповторних історико-етнографічних локацій.

Науково-краєзнавчу конференцію проведено на високому науковому та організаційному рівні. Під час її роботи заслухано низку доповідей та повідомлень. Зокрема: наукового співробітника Державного історико-культурного заповідника «Буша» Інни Собко *«Печерні комплекси та храми Подністров'я крізь призму часу, погляд науковців»*; доктора історичних наук, професора кафедри історії, музеєзнавства і культурної спадщини Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка», провідного наукового працівника Львівського історичного музею Святослава Терського *«Утвердження Київської держави у Придністров'ї: стан джерел та наукові версії»*; кандидата історичних наук, старшого викладача кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, члена Національної спілки краєзнавців України Сергія Семенчука *«Археологічні дослідження дохристиянських об'єктів лівобережжя Середньої Наддністрянщини – важливе джерело вивчення духовної культури краю»*; доктора історичних наук, старшого наукового співробітника, завідувача Хмельницьким міським відділом Центру дослідження історії Поділля Анатолія Трембіцького *«Подільські монастирі в дослідженнях Євфимія Сіцінського»*; доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена-кореспондента Української академії історичних наук, керівника Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслуженого працівника культури України, Почесного краєзнавця України Сергія Гальчака *«Витоки духовності, сакральні святині, релігієзнавча проблематика Поділля у працях провідних дослідників регіону»*; кандидата історичних наук, викладача кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Кам'янець-Подільського національного уні-

верситету імені Івана Огієнка, члена Національної спілки краєзнавців України Андрія Хоптяра, кандидата історичних наук, професора кафедри архівознавства, правових і спеціальних історичних дисциплін Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, члена Національної спілки краєзнавців України Юрія Хоптяра *«Древня Бакота. Гортаючи сторінки історії...»*; в. о. директора Державного історико-культурного заповідника «Буша» Ірини Захарчук *«Буша – історія археологічних досліджень та наукових припущень»*; наукового співробітника Державного історико-культурного заповідника «Буша» Світлани Собко *«Володимир Антонович – першодослідник бушанського релєфу»*; архівіста, заступника голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Олександра Рогового *«Походження населених пунктів Ямпільщини»*; наукового співробітника Державного історико-культурного заповідника «Буша» Інни Процюк *«Просторово-часовий аналіз скельних символів та зображень»*; кандидата історичних наук, старшого викладача кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Валентини Гребеньової *«Топоніміка – відлуння часу (с. Оксанівка Ямпільської об'єднаної територіальної громади Могилів-Подільського району)»*; зав. бібліотекою с. Бронниці Могилів-Подільського району Альони Малай *«Топоніміка села Бронниці Могилів-Подільського району Вінницької області»*; голови Вінницького Церковно-Історичного Комітету, заступника керівника історичного відділу Вінницької єпархії, церковнослужителя Лядовського скельного монастиря, члена Національної спілки краєзнавців України Анатолія Сварчевського (о. Пантелеймона) *«Писемні згадки про містечко Лядаву над Дністром у другій половині XIV та XVI ст.»*; наукового співробітника Державного історико-культурного заповідника «Буша» Наталії Березовської *«Лядівський скельний монастир»*; заступника директора з виховної роботи навчально-виховного комплексу «Загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад» с. Вербовець Могилів-Подільського району, члена Національної спілки краєзнавців України Романа Крохмалюка *«Поклонні хрести Могилівщини»*; кандидата технічних наук, доцента, кандидата богослов'я, протоірея, члена Національної спілки краєзнавців України (м. Вінниця)

Бориса Пентюка *«Йософатова долина – духовна святиня Голинчинського дива»*.

Було заслухано також повідомлення доктора філологічних наук, декана філологічного факультету імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Інни Завальнюк, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, заслуженого журналіста України, краєзнавця Василя Паламарчука, книговидавця, краєзнавця Ігоря Балюка.

Під час роботи конференції член Президії Національної спілки краєзнавців України, голова Вінницького обласного краєзнавчого осередку Сергій Гальчак вручив нагрудний знак та посвідчення Почесного краєзнавця України доктору історичних наук, професору Юрію Степанчуку, членський квиток Національної спілки краєзнавців України – в. о. директора Державного історико-культурного заповідника «Буша» Ірині Захарчук.

За результатами конференції видано збірник матеріалів *(Печерні комплекси та храми Подністров'я / Матеріали науково-краєзнавчої конференції, 18 вересня 2021 р., с. Буша Могилів-Подільського району [ред. колегія: С. Д. Гальчак (голова), І. В. Захарчук (співголова), І. В. Собко (секретар), Б. М. Пентюк, О. І. Роговий, А. В. Сварчевський (о. Пантелеймон), А. М. Трембіцький]. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 148 с.)*.

20 вересня 2021 р.

До Дня партизанської слави, який традиційно відзначається 22 вересня, у краєзнавчому відділі Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва відкрито книжкову виставку «Звитяга народних месників», на якій представлено книги краєзнавців Вінниччини Сергія Гальчака, Майї Пирогової, Миколи Мудраченка, Михайла Пашенка, Олександра Рогового та інших дослідників партизанського руху на теренах області в роки Другої світової війни.

24 вересня 2021 р.

Польський дім у м. Бар, Барське районне культурно-освітнє товариство поляків імені Барських конфедератів, Товариство «Спільнота польська» у Варшаві, Генеральне консульство Республіки Польща у Вінниці, Вінницька філія Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінницький обласний краєзнавчий музей, Вінницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України виступили ініціаторами проведення Міжнародної наукової конференції «Родина Ганіцьких – Жулавських у контексті європейської культури» («Rodzina Hanickich-Żuławskich w kontekście kultury europejskiej»). Конференція відбулася у Польському домі м. Бар.

Захід приурочено вшануванню пам'яті земляків-подолян Ігнатія і Тадеуша Ганіцьких. Розглянуто їхній особистий внесок у розвиток європейської культури та її вплив на становлення музичної культури на Поділлі, зокрема в Барі, у першій половині ХХ сторіччя, перегорнуто сторінки їхнього особистого життя.

Науковий форум розпочався із вітання Генерального консула Генерального консульства Республіки Польща у Вінниці Дам'яна Царціньського.

Потім із доповідями та повідомленнями виступили директор Польського дому в м. Бар Маргарита Медведєва – «Родина Ганіцьких – Жулавських в контексті європейської культури»; викладач кафедри інструментально-виконавських дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії Анна Озімовська – «Погляд крізь віки: Тадеуш Ганіцький»; директор Кам'янець-Подільської музичної школи імені Т. Д. Ганіцького Анна Касапчук – «Кам'янець-Подільська дитяча музична школа імені Т. Д. Ганіцького. Історія створення та сьогодення»; краєзнавець, керуючий справами виконавчого апарату Могилів-Подільської районної ради Володимир Трачук – «Династія Ганіцьких в с. Чемериси-Волоські, Подільської губернії. 1790 – 1918», польська дослідниця, педагог із м. Ясло Малгожата Міхальська – «Marek, Juliusz i Wawrzyniec Żuławscy – wnuki Ignacego Hanickiego» та ін.

Учасників конференції привітали також заступник голови організаційного комітету конференції, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, заступник начальника управління у справах національностей та релігій Вінницької обласної державної адміністрації Алла Ратинська, доктор філології факультету японістики Варшавського університету Агнешка Жулавська-Умеді, польська художниця Єва Жулавська-Богацька.

За результатами конференції видано збірник матеріалів (*Родина Ганіцьких – Жулавських у контексті європейської культури (Rodzina Hanickich-Zuławskich w kontekście kultury europejskiej). Матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Бар, 24 вересня 2021 р.) / Ред. кол.: С. Д. Гальчак (гол.), М. Д. Медведєва (заст. гол.) [та ін.]. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 52 с.; іл.: 36 с.)*.

Учасники конференції також переглянули фотовиставки з архівного альбому Ганіцьких, побували на концерті класичної музики за участю викладачів та учнів Барської музичної школи, викладачів Кам'янець-Подільської музичної школи імені Тадеуша Ганіцького, камерного оркестру Вінницької обласної філармонії «ARCATA».

24 вересня 2021 р.

У Вінницькому державному педагогічному університеті імені Миколи Коцюбинського відбулася XXXIII Всеукраїнська наукова історико-краєзнавча конференція «Вінниччина: минуле та сьогодні», приурочена 30-й річниці проголошення Акта незалежності України, 100-річчю від дня народження професора університету І. Г. Шульги. Її організатори: історичний факультет Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Центральний міжрегіональний відділ Українського інституту національної пам'яті, Департамент інформаційної діяльності і комунікацій з громадськістю Вінницької обласної державної адміністрації, Державний архів Вінницької області, Вінницький обласний краєзнавчий музей, Вінницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України, КП «Центр історії Вінниці», ГО «Подільська спадщина», ГО «Вінницьке історичне товариство».

Відкрив науковий форум декан історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидат історичних наук, професор, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Юрій Зінько, який привітав науковців та краєзнавців, побажав їм успішної роботи.

З вітальним словом до учасників наукового зібрання також звернулися перший проректор університету, кандидат історичних наук, доцент Сергій Гусєв, заступник директора Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, заслужений журналіст України Іван Педорук, начальник Центрального міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук Богдан Галайко. Виступаючи відзначили, що завдяки небайдужості, ініціативності, сумлінню істориків, дослідників, викладачів, науковців Вінниччини в регіоні на високому рівні проводиться робота зі вшанування української і, зокрема, місцевої історії, опрацьовується тематика традицій боротьби за незалежність і соборність України та військової звитяги захисників рідної землі.

Під час пленарного засідання заслухано доповіді доктора історичних наук, професора, наукового працівника КП «Центр історії Вінниці» Арсена Зінченка «30 років відновлення незалежності України: здобутки та проблеми»; Богдана Галайка «30 чи 103 роки незалежності України?»; доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історії України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Івана Романюка «Ілля Гаврилович Шульга – визначний історик України»; кандидата історичних наук, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Валерія Рекрута «Участь подолянина Петра Лисоволовика у боротьбі за державність України»; члена Національної спілки краєзнавців України, завідувачки навчально-наукової лабораторії з етнології Поділля Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Тетяни Пірус «Українська дівоча гімназія імені Лесі Українки (1993 – 2003 рр.): перший досвід в Україні»; Юрія Зінька «Витоки, становлення та розвиток краєзнавства на Вінниччині: до 50-річчя Першої Вінницької історико-краєзнавчої конференції».

Робота продовжилася у тематичних секціях: 1. «Давня, середньовічна та модерна історія Поділля»; 2. «Подільська земля в роки Першої світової війни та Української революції 1917 – 1921 рр.»; 3. «Поділля в радянський час»; 4. «Вінниччина в роки незалежної України»; 5. «Освіта та культура подолян»; 6. «До 100-річчя професора І. Г. Шульги». На них було заслухано низку доповідей та повідомлень науковців і краєзнавців. Зокрема:

у *першій секції* (модератор Юрій Легун – доктор історичних наук, професор): Сергія Гусева «Особливості домобудівництва середньобузької локальної групи трипільської культури»; Віталія Рудя, Віктора Косаківського «Пам'ятки історії та археології с. Стіна»; Юрія Легуна «Топографічний опис Подільської губернії XVIII – XIX ст.: стан археографічного опрацювання»; Дмитра Щербанюка «Діяльність Вінницької міської управи 1880 – 1882 рр.»; Дмитра Ленчука «Пам'ятки археології з розкопок Хавлюка П. І. в колекції Вінницького обласного краєзнавчого музею»; Віктора Даниленка «Володимир Вернацький як краєзнавець (методологічний екскурсі)».

У *другій секції* (модератор Тетяна Кароєва – доктор історичних наук, професор): Костянтина Завальнюка, Валерія Рекрута «Трагічна доля подолянина Парфена Саморухи»; Василя Черняка «Подолянин Павло Погорілко – церковний діяч доби Української революції 1917 – 1921 рр.»; Віталія Тучинського «Бойові дії Армії УНР на Поділлі у завершальний період Української революції 1917 – 1921 рр.»; Олени Стадник, Наталії Кузьмінець «Сільські «Просвіти» як чинник національного відродження подільського селянства в добу Центральної Ради»; Володимира Лазаренка «Марківська сотня в обороні Ямпільщини»; Олександра Логінова «Збройні виступи частин ЧУГА 23 квітня 1920 р. у Вінниці»; Тетяни Кароєвої «Вибори до Першої Вінницької міської Ради робочих і червоноармійських депутатів як владного органу (1921 р.)»; «Чекістська провокація у містечку Браїлів у 1921 р.».

У *третьій секції* (модератор Павло Кравченко – кандидат історичних наук, професор): Володимира Лазаренка «Територіальна складова Українського державотворення в XX ст.»; Дмитра Мельника «Санітарно-епідеміологічний стан на Поділлі в період непу»; Анатолія Бойти «Допомога Могилів-Подільського повіту голодуючому населенню півдня України 1921 – 1923 рр.»; Юрія Степанчука «Уродженці Вінниччини в стінах Української господарської

академії в Подєбрадах (Чехословаччина)»; Віталія Гавришука «Взаємодія Подільського губернського революційного трибуналу з органами ВУНК та ДПУ на Поділлі»; Михайла Гончарука «Страхування від вогню на Поділлі в 1920-х рр.»; Ольги Романюк «1931 рік: типовий портрет сталінського режиму»; Павла Кравченка «Опір геноциду: повстання у Плисківському та Липовецькому районах у квітні 1932 р.»; Олесі Стасюк «Хлібозаготівельна кампанія у Вінницькій області (листопад 1932 р. – січень 1933 р.): злочинні дії виконавців»; Аліни Сергієнко «Радянські репресії в Україні кінця 1930-х – першої половини 1940-х рр.»; Олени Мутовкіної, Віктора Постолювського «Вінницький пивоварний завод: між двома війнами»; В'ячеслава Літинського «УНКВС про особливості покарання «порушників соцзаконності»: регіональна специфіка»; Анатолія Лисого «До питання про особливості румунського окупаційного режиму на півдні Вінницької області (1941 – 1944)»; Анатолія Войнаровського «Радянська політика в сільському господарстві після визволення від нацистських окупантів на Вінниччині на завершальному етапі Другої світової війни (1944 – 1945 рр.)»; Фаїни Винокурової «Дитячі будинки Вінниччини в роки нацистської окупації»; Мирослави Смольницької «Село в роки війни. Методика роботи з джерелами»; Ігоря Мазила «Вплив післявоєнної епохи, 1946 – 1950-рр., на відбудову залізничного транспорту (на матеріалах з історії Вінницької залізниці)»; Віктора Крупини «Молдовський етнос на території Вінниччини за переписом 1989 року»; Василя Шпички «Василь Підпригорщук – наша слава. Роки ідуть, пам'ять живе!».

У *четвертій секції* (модератор Іван Романюк – доктор історичних наук, професор): Сергія Гули «Вінниця. Україна. Незалежність: інструменталізація історичної пам'яті»; Ольги Коляструк «Радянська ідентичність подолян в роки Незалежності»; Сергія Гальчака «Внесок краєзнавців Вінниччини у дослідження малої батьківщини на початковому етапі Незалежності України»; Олександра Неприцького, Тетяни Неприцької, Олексія Гаврилова «Участь ВОВТ «Україна – Польща» у розбудові співпраці Вінницької області із Свентокшиським воєводством Республіки Польщі протягом 2003 – 2007 рр.», Максима Вітюка «Студентська молодь Незалежної України. Ціннісні орієнтації»; Руслана Зелінсь-

кого «Рік 1991-й в житті Літинщини»; Валерія Войтовича «Пошукова робота на Крижопільщині: досягнення, досвід, перспективи».

У *п'ятій секції* (модератор Олег Мельничук – доктор історичних наук, професор): Олександра Неприцького «Європейці Вінниччини» – проєкт обліку і популяризації культурно-історичної спадщини»; Вікторії Колесник «Вінницька церковно-вчительська школа та її завідувачі Павло Погорілко і Володимир Янса»; Олега Мельничука «Розвиток культурно-освітньої сфери села Мельниківце у повоєнний період»; Тетяни Мельничук, Аліни Тишківської «Регіональна специфіка національно-патріотичного виховання у закладах середньої освіти Вінниччини»; Ніни Іваницької, Вікторії Арсенєвої «Іллінецька лінгвістична школа: традиції та персоналії нової української школи»; Віктора Косаківського, Валентини Гребеньової, Марії Лаврук «Пам'ятки історії та культури с. Оксанівки на Вінниччині»; Олександра Кравчука, Надії Марценюк «Спогади І. Губаржевського про калинівське чудо»; Григорія Денисика «З історії обґрунтування меж і дослідження Середнього Побужжя»; Наталії Павликівської «Топонімічні дослідження як джерела вивчення історії краю»; Сергія Павича «Особливості дослідження мікротопоніміки на прикладі с. Попівці на Вінниччині»; Інни Ніколіної, Інни Мазур «Сакральна архітектура південних теренів Тульчинського району»; Інни Гороф'янюк «Від «Словника діалектної лексики Вінниччини» (1965 р.) до «Матеріалів до словника подільського говору» (2020 р.): досвід реалізації»; Ніни Кухар «Рецепція лінгвокогнітивної теорії подільського мовлення Петра Дудика в сучасному освітньому процесі»; Ольги Пастушенко «Концепт «Вінниця» в сучасному поетичному дискурсі»; Людмили Прокопчук «Порівняння як маркери етнокультури у творчому доробку Василя Земляка»; Наталії Родюк «Особливості літературно-мистецького життя на Поділлі на початку ХХ ст.»; Інни Філонової «Історіографія історії медицини м. Вінниці»; Раїси Голюк «Візуальна реклама на поштових листівках на території Вінниччини наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.»; Ніни Поляруш «Осмилення проблем буття подільського села напередодні революції 1905 р. в романі «Хліб і сіль» Михайла Стельмаха»; Ольги Петрович «Зображення культури подолян в малій прозі Михайла Стельмаха»; Віктора Крупки «Поділля і подоляни в збірці «Одинадцята заповідь» Анатолія Бортяка»; Вікторії Ткаченко «Поділля в житті та творчості Юрія Кле-

на»; Алли Віннічук «Художня інтерпретація національної історії в романі «Побратався сокіл» Миколи Сиротюка»; Оксани Пойди «Топос степу у прозі Олекси Стороженка»; Ірини Зелененької «Особливості прози Василя Рябого: психологія та країнознавство»; Валентини Богатько «Концепт «Поділля» у прозі Михайла Коцюбинського»; Інни Завальнюк «Явище парпеляції в мові преси Вінниччини ХХІ ст.».

У шостій секції (модератор Ольга Коляструк – доктор історичних наук, професор): Юлії Короленко «Спогади про батька»; Володимира Задорожного, Миколи Олашина, Івана Чаварги «Цвіт української інтелігенції»; Миколи Бушина, Людмили Товстоп'ят «З життєвого шляху професора І. Г. Шульги»; Анатолія Ткаченка «Назавжди в пам'яті моїй»; Ігоря Мазила «Наставник»; Степана Дровозюка «Вчений, який визначив мій життєвий шлях»; Миколи Дороша «У кожному спогаді – батьківська теплота»; Івана Коломійця «Вчений, педагог, громадський діяч», Наталії Тітової «Дорогий наставник, чудова людина»; Ольги Коляструк «Лицар праці і порядності»; Тамари Сашко «Вчитель, особистість, інтелігент», Олега Хлевнюка «І. Г. Шульга – вчений і учитель»; Вадима Мазурика «Слово про особистість»; Валерія Мазурика «Ілля Шульга – відомий історик України»; Анатолія Войнаровського «Про діяльність професора І. Г. Шульги за матеріалами особового фонду Державного архіву Вінницької області».

Під час роботи конференції помічник генерального директора (з організаційних питань) Національного музею Голодомору-геноциду Анна Ткач та кандидат історичних наук, заступник директора філії «Інститут дослідження Голодомору» Національного музею Голодомору-геноциду Іван Петренко передали до фонду бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського цінні наукові доробки, серед яких книга «Геноцид українців 1932 – 1933 рр. за матеріалами досудових розслідувань».

25 вересня 2021 р.

29 вересня виповнюється 155 років від дня народження славетного українського історика, відомого громадсько-політичного діяча, голови Української Центральної Ради Михайла Сергійовича

Грушевського, а також минає 15 років з часу відкриття у с. Сестринівці (донедавна Козятинського, тепер: Хмільницького району) «Музею Великого Українця Михайла Грушевського».

Як відомо, життєвий шлях Михайла Сергійовича започаткований також й на Вінниччині. У трирічному віці він разом із батьками проживав у с. Сестринівці тодішнього Бердичівського повіту – батьківщині матері Глафіри Захарівни. У 1873, 1876, 1882, 1885 рр. сім'я Грушевських певний час знову мешкала тут. Перебування у цьому мальовничому селі справило великий вплив на формування М. С. Грушевського як вірного сина своєї Батьківщини. Сестринівку він згадував з великою любов'ю: «...і коли я все-таки любив Сестринівку незвичайно, страшно мріяв про неї й линув душею до неї цілими десятиліттями мого життя, то се було тому, що як-не-як се був властиво одинокий пункт, де я міг зв'язуватись з українською стихією, дотикатися до української землі, до її природи, до її культури». У 1888 р. М. Грушевський відвідав с. Сестринівку самостійно. 6 травня він сповідувався у сільській Покровській церкві свого діда по матері протоірея Захарія Оппокова (Оппокевича).

З нагоди ювілейних дат у селі відбулася низка важливих заходів за участю широкого кола громадськості, організованих, насамперед, Козятинською територіальною громадою, Вінницьким обласним краєзнавчим музеєм, сільськими активістами.

Прологом свята став круглий стіл «Михайло Грушевський: життя для України», в якому взяли участь науковці та краєзнавці Вінниччини, Львова, Києва.

Його робота розпочалася із вітання голови Козятинської територіальної громади Тетяни Єрмолаєвої та презентації кандидатом історичних наук, директором Історико-меморіального музею Михайла Грушевського (м. Київ) Світланою Паньковою фільму «Дім Грушевських». Потім було заслухано низку доповідей: директора Державного меморіального музею Михайла Грушевського (м. Львів) Марії Магунь «Михайло Грушевський: постать і образ»; кандидата історичних наук, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Валерія Рекрута «Політичні погляди Михайла Грушевського у період еміграції в Чехословаччині»; кандидата історичних наук, архівіста, члена правління Вінницької обласної ор-

ганізації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України Костянтина Завальнюка «Документи архіву Вінницької області про родину М. С. Грушевського»; кандидата історичних наук, доцента Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Анатолія Войнаровського «Організація історичних досліджень Михайлом Грушевським в другій половині 1920-х рр.»; доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслуженого працівника культури України, Почесного краєзнавця України Сергія Гальчака «Внесок М. С. Грушевського у становлення і розвиток вітчизняної журналістики, у добу Української революції 1917 – 1921 рр.»; бібліотекаря I-ої категорії відділу рідкісних і цінних видань Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Климента Тімірязєва Ірини Валігури «Твори М. С. Грушевського у фондах Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва»; кандидата педагогічних наук, директора Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського Петра Савчука «КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж ім. М. Грушевського»: сторінки становлення»; вилдачів-методистів цього ж навчального закладу Ірини Восколуп «Михайло Грушевський і м. Бар. Непроста доля древнього міста», Валерія Восколупа «Михайло Грушевський і Поділля»; директора музею історії міста Козятин Лілії Макаревич «Відвідування Грушевським рідні у нашій місцині»; завідувачки науково-дослідного відділу новітньої історії Вінницького обласного краєзнавчого музею Лариси Семенко «Репресована родина Грушевських»; директора Вінницького обласного краєзнавчого музею, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслуженого працівника культури України, Почесного краєзнавця України Катерини Висоцької «З історії створення «Музею Великого Українця Михайла Грушевського»; старшого наукового співробітника «Музею Великого Українця Михайла Грушевського» Людмили Левчук «Вшанування Михайла Грушевського в експозиції «Музею Великого Українця Михайла Грушевського».

Потім відбулося покладання квітів до стели М. С. Грушевському, могили Захарія Оппокова. Численні гості з цікавістю ознай-

омилися із експозиціями «Музею Великого Українця Михайла Грушевського». Змістовну екскурсію провела згадувана Людмила Левчук.

На шкільному стадіоні відбулася презентація світлиць місцевих громад: Сокілецької, Пиковецької, Кордишівської, Флоріанівської, Махаринецької, Сестринівської. Цікаві експонати, пов'язані із життям Михайла Грушевського, представив музей історії м. Козятина.

Рікою лилися народні пісні у виконанні самодіяльних митців, художніх колективів, лунала музика.

Атмосферу історизму та дух епохи передали у своїх виступах учасники клубів історичної реконструкції «Жива історія» та «Аркона», які відтворили події 100-річної давнини та часів середньовіччя. Доповнили й підтримали цей дух пересувні виставки Вінницького обласного краєзнавчого музею «Державотворчі традиції на Вінниччині», «Буремні події Української революції 1917 – 1921 рр. на теренах Поділля».

У торжествах взяли участь численні поважні гості, в тому числі народний депутат України Софія Федина, яка, зокрема, щиро проголосила зі святкової сцени:

- Маю величезну приємність вітати усіх тут, у Сестринівці – у селі, де є родове коріння Михайла Грушевського, а значить – де джерело його натхнення і сили...

Софія Романівна не стрималася і, як знавець лемківського фольклору та співачка, подарувала присутнім на святі народну лемківську пісню.

3 жовтня 2021 р.

До Дня українського козацтва у Вінниці в молодіжному центрі «Квадрат» відкрито портретну галерею українських гетьманів авторства української художниці Наталії Павлусенко. Проект «Герої козацької доби» створений для поціновувачів українського козацтва та всіх, хто цікавиться історією рідної країни. В експозиції представлені портрети видатних діячів часів козаччини. Серед них Северин Наливайко, Петро Сагайдачний, Іван Сулима,

Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Іван Скоропадський, Іван Богун – загалом 14 живописних репродукцій.

За словами організатора виставки члена Національної спілки краєзнавців України, представника громадської організації «Історичний клуб «Холодний Яр» вінничанина Володимира Барцьоса, Наталя Павлусенко написала прекрасну серію портретів української національної еліти: полководців, гетьманів, кошових отаманів Запорозької Січі. Він висловив сподівання, що «школярі та студенти дивитимуться на ці обличчя й візьмуть від них вогню, завзяття, любові до рідного народу та волі до перемоги. І дізнаються, що наші гетьмани були не тільки великими воїнами, а й високоосвіченими особистостями... Що ці картини, з яких герої дивляться на нас, як живі, зачеплять серце і душу міст'ян».

Виставка демонструватиметься до 12 жовтня, а потім її експонати планують показати у закладах вищої освіти Вінниці, у кожній територіальній громаді Вінниччини.

5 жовтня 2021 р.

У листопаді виповнюється 200 років від дня народження класика світової літератури Федора Достоєвського. Його батько Михайло народився у с. Війтівці неподалік Липовця. Це раніше від російських дослідників на основі архівних документів встановив відомий на Вінниччині архівіст, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Олександр Роговий.

Нині він організував екскурсійний маршрут «Родове гніздо Достоєвських» і провів першу екскурсію для освітян з Києва. Маршрут пролягав через населені пункти Зозів, Війтівці, Липовець, Немирів, Оратів, Погребище. Це ті місця, де жили предки Достоєвських.

7 жовтня 2021 р.

У Літині відбулося засідання круглого столу «Антибільшовицький спротив на Поділлі: історія та пам'ять (до 100-річчя загибелі повстанського отамана Якова Шепеля)». Обговорення про-

ходило у рамках заходів з відзначення видатних осіб та 100-річчя подій Української революції 1917 – 1921 рр. на Поділлі «Пам'ятаймо славні дні Визвольних змагань». Учасники дискусії висловили думки стосовно історії боротьби за українську державність у добу Української революції 1917 – 1921 рр. на теренах краю, про участь у ній літинчан, зокрема, видатних уродженців Літинщини генерала Якова Гандзюка, повстанських отаманів Якова Шепеля та Якова Гальчевського, провели паралелі із сучасною російсько-українською війною.

В роботі круглого столу взяли участь кандидат історичних наук, головний спеціаліст відділу інформації Державного архіву Вінницької області, член Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України Костянтин Завальнюк, член Національної спілки краєзнавців України, головний спеціаліст Літинської селищної ради Руслан Зелінський, завідувач відділу українознавства Вінницької академії неперервної освіти Володимир Лазаренко, головний спеціаліст Центрального міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті Олексій Серветнік, заступник директора Вінницького обласного молодіжного центру «Квадрат» Андрій Мельничук, голова ОГ «Кипорів Яр», директор Уладівської загальноосвітньої школи Олександр Масний, генеральний продюсер «UA. Суспільне. Вінниця» Віктор Мозолевський, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки Донецького національного університету імені Василя Стуса Олена Отземко, літинський краєзнавець, громадський активіст Валерій Кривий, кандидат історичних наук, доцент Вінницького національного медичного університету імені Миколи Пирогова Вадим Бобело, громадський активіст, співавтор проекту «Покоління. Паралелі» Іван Приймак та ін.

Учасники круглого столу оглянули тематичну експозицію, присвячену Якову Шепелю, розгорнуту в Літинському краєзнавчому музеї імені Устима Кармалюка.

Цього ж дня на батьківщині Якова Шепеля, у с. Городище, а також у центрі культури та дозвілля Літинської селищної ради для

учнівської молоді було презентовано телевізійний проєкт, що розповідає про боротьбу українців за державність, діяльність згаданого повстанського отамана. Ініціатор заходу – начальник Центрального міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук Богдан Галайко.

8 жовтня 2021 р.

У вересні виповнилося 400 років з часу знаменитої Хотинської битви, коли об'єднані польсько-литовсько-українські війська завдали нищівної поразки 200-тисячній турецькій армії султана Османа II і зупинили її стрімкий наступ на територію Східної Європи. Вирішальну роль у перемозі над Османською імперією відіграв 40-тисячний підрозділ запорозьких козаків, очолюваний гетьманом Петром Конашевичем-Сагайдачним.

З метою вшанування ювілею славетної перемоги під Хотиним та відзначення Дня українського козацтва викладачі кафедри історії України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського ініціювали проведення тематичного науково-практичного семінару.

У своїх доповідях студенти розповіли про перебіг подій 400-річної давнини, повідали про діяльність видатних організаторів та кошових отаманів Запорозької Січі. Також за допомогою мультимедійних засобів навчання доповідачі представили зразки козацької вогнепальної та холодної зброї, ознайомили присутніх з унікальною наступальною та оборонною тактикою козацького війська, показали елементи захисного спорядження, одягу, побуту запорожців тощо.

12 жовтня 2021 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак та відомий краєзнавець, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України Василь Паламарчук разом зі студентами 1 курсу факультету журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського взя-

ли участь у відкритті у Вінницькому будинку офіцерів фотовиставки «Україна – очима військових пілотів-захисників».

В експозиції представлені близько 40 світлин військового льотчика Романа Дідика, родом із Вінниці. Як учасник бойових дій, офіцер, він багато разів виконував польотні завдання у районі проведення операції Об'єднаних сил.

Про його життєвий шлях, творчі здобутки розповіла матір Марина Тепленко – заслужена журналістка України.

12 жовтня 2021 р.

Пам'ятним видався цей день для мешканців с. Метанівки Соболівської громади, оскільки ознаменований декількома важливими подіями: відбулося свято «А найрідніший серцю – рідний край», відкрито музей села, презентовано книгу про історію села.

Музей обладнано зусиллями місцевих мешканців, пошанувачів історії малої батьківщини, у будівлі колишнього млина, якій більше 200 років.

Книгу ж про історію села «Наша Метанівка» написав краснавець Микола Тищенко.

14 жовтня 2021 р.

У селі Тиманівка, що у Тульчинській міській територіальній громаді, пройшов фестиваль «Диво з горнятка. Тиманівська каша», присвячений одній із традиційних місцевих страв.

Захід проводився на території пам'ятки архітектури XVIII століття – парку палацу Шереметьєва. Організуючи такий фестиваль, місцева громада намагалася звернути увагу на палац, який станом на сьогодні вимагає негайної реставрації.

Головною стравою фестивалю стала тиманівська каша, яку називають ще засипаною капустою. Місцеві жителі запевняють, що тут «засипану капусту» готують вже 400 років. Проте гості могли спробувати не тільки її, а також багато інших смачних страв.

Один із організаторів фестивалю – уродженець села, Почесний краснавець України Василь Васильович Подолян.

15 жовтня 2021 р.

П'ятничани – один із найдавніших мікрорайонів Вінниці, який, на переконання авторів книги «Тисячолітні П'ятничани» Почесного краєзнавця України Вадима Вітковського та краєзнавця-аматора Віктора Барабанцева, має саме тисячолітню історію, хоч перша письмова згадка про село П'ятничани датується 1510 роком, однак на його місці відоме давніше поселення – Ситниця, що існувало вже в першій половині XI ст.

Історико-архітектурними символами сучасних П'ятничан є величний палац-садиба графів Грохольських, ошатний собор Різдва Пресвятої Богородиці (одна з найбільших церков Вінниці), одноповерхове приміщення школи, яку заснували як церковно-парафіяльну ще в 1865 році. Кожен із згаданих історичних об'єктів має власну унікальну історію та неповторну таємничу ауру, яку на собі відчули учасники чергового науково-практичного семінару, цього разу приуроченого історії П'ятничан.

У його роботі взяли участь провідні дослідники Вінниччини: голова правління обласної організації Національної спілки краєзнавців України, керівник Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, очільник Вінницького обласного осередку Наукового Товариства ім. Шевченка, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Почесний краєзнавець України Сергій Гальчак, член Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Почесний краєзнавець України Юрій Степанчук, заступник голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, архівіст, Почесний краєзнавець України Олександр Роговий, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, педагог, Почесний краєзнавець України Микола Дорош, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий, заслужений журналіст України, краєзнавець Василь Паламарчук, лауреат об-

ласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава, книговидавця Ігор Балук. Особливими гостями в роботі семінару стали власний кореспондент республіканської газети «Голос України» у Вінницькій області Віктор Скрипник та професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Чорноморського державного університету імені Петра Могили, голова правління Миколаївської обласної організації Національної спілки краєзнавців України Олександр Тригуб, який охоче поділився досвідом миколаївських колег щодо вивчення та популяризації історико-краєзнавчих досліджень.

Учасники заходу відвідали історичні пам'ятки П'ятничан, поділилися думками та пропозиціями стосовно їхнього збереження й популяризації.

Підсумував роботу науково-практичного семінару Сергій Гальчак. Він слушно зауважив, що проведений захід не лише значно збагатив професійний багаж та рівень його учасників, а й визначив напрями подальшої історико-краєзнавчої роботи.

18 жовтня 2021 р.

У холі головного корпусу Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського відкрито пересувну виставку «Герої козацької доби», на якій представлено унікальні роботи художниці Наталії Павлусенко. Більше тринадцяти років, консультуючись із провідними істориками, реконструкторами та знавцями епохи козацтва, вона створювала серію живописних портретів українських діячів. Реалізуючи унікальний культурний проект, майстриня пензля відобразила на полотні такі видатні постаті як Іван Богун, Северин Наливайко, Петро Сагайдачний, Іван Сулима, Богдан Хмельницький, Іван Сірко, Петро Дорошенко, Іван Мазепа, Іван Скоропадський, Петро Калнишевський, Іван Підкова, Пилип Орлик, Дмитро Байда-Вишневецький.

Відкриття виставки, приуроченої Дню українського козацтва, відбулося за підтримки члена Національної спілки краєзнавців України та Історичного клубу «Холодний Яр» Володимира Барцьоса, керівника Вінницького молодіжного центру «Квадрат» Андрія Мельничука, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергія Гальчака, ректора

Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Наталії Лазаренко.

18 жовтня 2021 р.

На сайті Національної спілки краєзнавців України з'явилося повідомлення:

«Нещодавно відбулося засідання комісії Президії НСКУ, яка підсумувала результати роботи регіональних осередків за карантинний період 2020 – 2021 рр.

На основі низки елементів лідируючі позиції зайняла Івано-Франківська обласна організація НСКУ.

...Відзначено позитивні показники діяльності *Вінницької*, *Волинської*, *Донецької*, *Житомирської*, *Київської (міської)*, *Київської*, *Кіровоградської*, *Полтавської*, *Сумської*, *Хмельницької*, *Черкаської*, *Чернігівської* регіональних організацій...»

22 жовтня 2021 р.

Доктори історичних наук, професори Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Почесні краєзнавці України Сергій Гальчак та Юрій Степанчук в онлайн-режимі взяли участь у Четвертій Міжнародній науковій конференції «Витоки та становлення козацького руху на етнічних землях України (до 400-річчя Хотинської битви 1621 року)», що відбулась у Львові. Член оркомітету Сергій Гальчак виступив із доповіддю «Прославлений предок Миколи Гоголя – козацький полковник Остап Гоголь». Тема доповіді Юрія Степанчука – «Українське козацтво в системі колективної безпеки Східної Європи в XVI – першій половині XVII ст.». Обидві доповіді опубліковані у збірнику матеріалів конференції.

27 жовтня 2021 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, доктор історичних наук Сергій Гальчак взяв участь у прямому ефірі студії комунального підпри-

емства «Радіокомпанія «Місто над Бугом» та телестудії «Віта», приуроченому 77-й річниці визволення України від нацистських загарбників, розповів про перебіг тогочасних подій, визволення від окупантів Вінниччини, ратний подвиг визволителів та уродженців краю на фронтах Другої світової війни, патріотичному підпіллі, європейському Русі Опору.

28 жовтня 2021 р.

У с. Кукавка Могилів-Подільського району відкрито пам'ятник «Воякам Армії УНР». Меморіальна композиція скульпторакраєзнавця Миколи Крижанівського являє собою дві пам'ятні стели: ліворуч викарбувана анотація про історичну подію, в якій йдеться: «Тут спочивають 19 вояків III-ї Залізної дивізії Армії УНР, загиблих у бою з більшовиками між селами Кукавка та Вендичани 11 листопада 1920 р. Слава героям!», праворуч – традиційний петлюрівський хрест, що символізує перемогу української зброї.

Меморіальний знак встановлено на місці поховання вояків Армії УПА. Їхні остатки віднайдені та ексгумовані в 2018 р. під час спільної пошукової експедиції Українського інституту національної пам'яті та меморіально-пошукового центру «Доля».

Як зазначив у своєму виступі перед учасниками пам'ятного заходу директор центру Святослав Шеремет, стан ексгумованих і перепохованих три роки тому засвідчив про зухвалість більшовиків під час страти, адже воїнів УНР, а це були хлопці віком від 18-и до 22-х років, більшовики просто безжално порубали шаблями.

«Тому надзвичайно важливо сьогодні, коли восьмий рік триває російсько-українська війна, відновити пам'ять про цих хлопців, – додав начальник Центрального міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті, кандидат історичних наук Богдан Галайко. – Адже вони, як і сучасні захисники, боролись за ті самі цінності: незалежність, суверенітет і цілісність Української держави».

Завершилось дійство молитвою, покладанням квітів та вшануванням хвилиною мовчання полеглих героїв.

4 листопада 2021 р.

У Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці імені Климента Тімірязєва відбулось засідання наукового круглого столу «Українська революція 1917 – 1921 рр.: найважливіші події, які змінили історію», приурочений 100-річчю революції.

Вітальним словом його відкрила директор бібліотеки, член Національної спілки краєзнавців України Лариса Сеник.

Потім засідання перейшло у площину наукової дискусії. Теми виступів його учасників були такими: кандидата історичних наук, старшого викладача кафедри історії України та спеціальних галузей історичної науки факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса Кирила Мелексєцева – «Спадок Української революції 1917 – 1921 рр. у подіях XX та XXI століть: регіональний, національний і міжнародний вимір»; кандидата історичних наук, доцента кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена Національної спілки краєзнавців України Анатолія Войнаровського – «Повстанський рух на теренах Подільського краю»; кандидата історичних наук, начальника Центрального міжрегіонального відділу Управління забезпечення реалізації політики національної пам'яті в регіонах Українського інституту національної пам'яті Богдана Галайка – «Відновлення національної пам'яті про революцію 1917 – 1921 рр. на Вінниччині»; завідувача відділу українознавства КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти» Володимира Лазаренка – «Помилки та прорахунки Української революції 1917 – 1921 рр. з погляду сьогодення»; заступника директора з науково-просвітницької роботи КП «Центр історії Вінниці» Сергія Гули – «100-річчя Української революції 1917 – 1921 рр.: актуалізація історичної пам'яті у Вінниці».

6 – 7 листопада 2021 р.

6 листопада у Літині відбувся Всеукраїнський партіотичний фестиваль «Гальчевський фест», присвячений легендарному командувачу повстанських сил Правобережної України періоду Ук-

раїнської революції 1917 – 1921 рр. Якову Гальчевському, відомому як отаман Орел.

Наступного дня урочистості продовжилися в с. Малинівці (колишній Гуті-Літинській), де народився непохитний борець за незалежність України. З метою увічнення його пам'яті в селі висаджено дубову алею.

Серед учасників фестивалю було й чимало краєзнавців, зокрема члени Національної спілки краєзнавців України Костянтин Завальнюк, Руслан Зелінський, Віра Ткач та ін.

10 листопада 2021 р.

«Слова росли із ґрунту, мов жита.

Добірним зерном колосилась мова.

Вона як хліб. Вона мені свята», – ці щирі поетичні рядки славетної української майстрині слова Ліни Костенко стали лейтмотивом звітної студентської конференції за результатами діалектологічної практики «Жива минувшина», що відбулася у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського.

З вітанням до її учасників звернулися декан факультету філології та журналістики імені Михайла Стельмаха, доктор філологічних наук, професор Інна Завальнюк та доцент кафедри української мови, кандидат філологічних наук, член Національної спілки краєзнавців України Інна Гороф'янюк.

А потім було заслухано низку доповідей та повідомлень студентів-третьокурсників, зокрема Анастасії Оголь «Відшукати скарби, що ховали зелені моря», Мирослави Мартинюк «Під тихими вербами, або мовними стежками села Вербка Гайсинського району Вінницької області», Олександра Трачука «Весільні кулінарні традиції с. Холодець Волочиського району Хмельницької області: від обряду до назви», Ірини Заїки «Від колотухи до лемішки: старовинні страви подолян», Тетяни Морозюк «Рецепти виживання», Владислава Борищука «Бараболя – другий хліб: назви страв із картоплі в говірках Вінниччини», Дарії Панченко «Маленька краплина на карті – велика любов у серці» та ін. Усі вони викликали чималий інтерес учасників науково-краєзнавчого заходу.

12 листопада 2021 р.

Відбулося засідання правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, до складу якого обрано доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена Наукового Товариства ім. Шевченка, Почесного краєзнавця України Юрія Степановича Степанчука.

Крім членів правління учасниками засідання були кандидат історичних наук, доцент, Почесний краєзнавець України Анатолій Лисий, кандидат богословських наук, кандидат технічних наук, протоірей, член Національної спілки краєзнавців України Борис Пентюк, голова ревізійної комісії Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслужений журналіст України Василь Паламарчук, редактор Тростянецької регіональної газети «Тростянецькі вісті», відомий в області волонтер та краєзнавець Анатолій Савченко.

Також у засіданні взяли участь почесні гості: доктор історичних наук, професор, завідувач відділу джерел з історії України XIX – початку XX ст. Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України Ігор Гирич та доктор історичних наук, професор Дрогобицького державного педагогічного університету Віталій Тельвак.

Голова правління Сергій Гальчак розповів про основні пріоритети діяльності Вінницької обласної організації НСКУ, підкресливши, що вона є провідною громадською творчою організацією, котра об'єднує близько ста талановитих подвижників, професійних дослідників рідного краю. Повідомив, що за чотирнадцять років існування вона стала потужним центром наукового пошуку та флагманом з оприлюднення документально-публіцистичних і науково-популярних творів з історії культури рідного краю. Пріоритетом діяльності організації є розвиток краєзнавчого руху, проведення ґрунтовних регіональних досліджень, популяризація історичних знань, зокрема тих, що засвідчують самовіддану визвольну боротьбу українського народу за свою незалежність та національну самобутність.

Під час засідання відбулася презентація нової дослідницької праці члена правління Вінницької обласної організації Національ-

ної спілки краєзнавців України, заслуженого журналіста України, редактора газети «Бершадський край» Федора Шевчука «Портрети», в якій йдеться про відомих людей Бершадщини, які своєю невтомною працею звеличують рідний край.

Гості, зі свого боку, представили результати власних наукових досліджень у вигляді кількох монографічних праць.

Пізніше, по завершенні засідання, вони разом із вінницькими краєзнавцями з великим задоволенням оглянули унікальні архітектурні пам'ятки та історичні локації міста, відвідали музей-садибу Миколи Пирогова, побували на місці колишньої ставки Гітлера «Вервольф», оглянули Лядівський скельний монастир, Державний історико-культурний заповідник «Буша».

На засіданні обговорено кандидатури делегатів наступного з'їзду Національної спілки краєзнавців України, проведення якого заплановано на січень 2022 р., обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава, розглянуто низку поточних питань.

Розширене засідання правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України та подальші екскурсійні зустрічі проходили в толерантній і доброзичливій атмосфері. Всі учасники отримали задоволення від фахового спілкування й висловили щире подяку керівництву обласного краєзнавчого осередку за високий організаційний рівень та гостинність, виявили велике бажання й надалі брати участь у подібних заходах.

19 листопада 2021 р.

В умовах теперішньої російсько-української війни на Сході України особливо важливо знати, що ще від середини XVII ст. попередники сучасної Російської Федерації – Московське царство, Російська імперія та СРСР – постійно проводили грабіжницьку колоніальну політику щодо України, знищуючи національну ідентичність, культуру, мову, віру. Українці завжди збройно боролися проти російської агресії, виявляючи зразки високого патріотизму, мужності, масового й осібного героїзму.

Зокрема, показовим у цьому плані є 1921 рік, коли знесилена, але нескорена Армія Української Народної Республіки вирішила не складати зброї перед загарбниками, а продовжити боротьбу за державність іншими методами. Військові події цього року стали

однією з найбільш героїчних сторінок історії України, які відомі під назвою Другий зимовий похід армії УНР, або Листопадовий рейд.

Річ у тім, що на початок 1921 року територію України (окрім Галичини, Волині, Буковини та Закарпаття) окупувала Червона армія Радянської Росії чисельністю понад 1 млн. осіб. Тут було встановлено більшовицько-комуністичний режим, який виявив себе в насильницькому вилученні продовольства в селян (продрозверстка), голоді, забороні торгівлі, приватної власності, оренди, власності на землю, найманої праці, церкви. Лютував масовий «червоний терор» – фізичне знищення інтелігенції, заможних селян та українських патріотів каральними органами радянської влади, зокрема, чекістами. Нерівна кровопролитна боротьба з червоними окупантами змусила бійців Армії УНР полишити Україну та перебратися на територію сусідньої Польщі, де їх інтернували в спеціально створені військові табори. Переважна більшість рядових вояків та їхніх старшин не полишала надії й була готова в будь-який момент повернутися в Україну та продовжити збройну боротьбу з ворогом.

Час для виступу було заплановано на листопад 1921 року, коли з таборів інтернованих українських військових у Польщі була сформована Повстанча Армія, яку очолив Юрій Тютюнник. Повстанці сформували три армійські групи – Подільську, Бессарабську та Волинську. Метою Повстанчої Армії було перейти кордон і підняти загальне збройне повстання проти російських загарбників по всій території України.

Другий зимовий похід відбувся й, на жаль, завершився великою невдачею. Регулярні частини Червоної армії оточили знесилених учасників Волинської групи біля села Базар на Житомирщині, де взяли в полон і розстріляли 359 бійців Армії УНР, які рішуче відмовилися перейти на бік більшовиків. Трагедія сталася 21 листопада 1921 року...

Увічнюючи пам'ять героїв, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінницька філія Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Вінницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України, Вінницька обласна організа-

ція Національної спілки журналістів України, Вінницька обласна організація партії УДАР Віталія Кличка», книговидавництво «Меркьюрі-Поділля» (Вінниця) виступили ініціаторами проведення Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, приуроченої 100-річчю Другого зимового походу Армії УНР.

Жорсткі карантинні обмеження не дали змоги зустрітись у традиційному науковому зібранні та обговорити актуальну й важливу історичну тему. Проте оргкомітет конференції отримав низку статей, які увійшли до щойно опублікованого наукового збірника «Рейд у вічність», де досліджено підготовку, хід, причини поразки, вшанування пам'яті борців за свободу й незалежність України, історичне значення Другого зимового походу Армії УНР (*Рейд у вічність / Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, приуроченої 100-річчю Другого зимового походу Армії УНР, 19 листопада 2021 р. / Ред. колегія: С. Д. Гальчак (голова), Ю. С. Степанчук (співголова), В. М. Паламарчук (секретар), В. В. Барцьось, К. В. Завальнюк, Ю. А. Зінько, Р. М. Коваль, А. К. Лисий, А. М. Трембіцький. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 128 с.*)

Вступне слово до збірника написав Герой України Сергій Собко – уродженець Літина, звитяжець теперішньої російсько-української війни.

Зі вступним словом виступив також голова Вінницької обласної організації партії «УДАР Віталія Кличка», депутат Вінницької обласної ради Геннадій Ткачук.

Зокрема, у науковому виданні «Рейд у вічність» опубліковано статті доктора історичних наук, професора, завідувача відділу джерел з історії України XIX – поч. XX ст. Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, члена-кореспондента Української вільної академії наук, дійсного члена Наукового Товариства ім. Шевченка *Ігоря Гирича* «Деякі термінологічні та інтерпретаційні проблеми Української революції 1917 – 1921 років»; кандидата історичних наук, головного спеціаліста відділу інформації та використання документів Державного архіву Вінницької області, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України, члена Національної спілки журналістів України *Костянтина Завальнюка* «Другий зимовий похід і Вінниччина»; доктора історичних наук, старшого наукового співробітника,

завідувача Хмельницьким міським відділом Центру дослідження історії Поділля, члена Наукового Товариства ім. Шевченка і Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України *Анатолія Трембіцького* «Герой-подолянин Вадим Акаловський – учасник зимових походів Армії УНР»; доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена-кореспондента Української академії історичних наук, керівника Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, члена Президії Національної спілки краєзнавців України, голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, першого заступника голови Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, керівника Вінницького обласного осередку Наукового Товариства ім. Шевченка, заслуженого працівника культури України, Почесного краєзнавця України *Сергія Гальчака* «Мартиролог безсмертя»; кандидатів історичних наук, доцентів кафедри історії України Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського *Наталії Кузьмінець* та *Олени Стадник* «Участь Подільської групи у Другому зимовому поході»; доктора історичних наук, професора Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена Наукового Товариства ім. Шевченка, Національної спілки журналістів України, Національної спілки краєзнавців України, Почесного краєзнавця України *Юрія Степанчука* «Місто Коростень у планах учасників Другого зимового походу Армії УНР»; члена Національної спілки краєзнавців України (сmt Літин Вінницької області) *Руслана Зелінського* «Літинський слід у трагедії Базару»; громадського діяча, історика, члена Національної спілки краєзнавців України, історичного клубу «Холодний Яр», депутата Вінницької обласної ради 7 скликання *Володимира Барцьося*, дослідника Визвольної війни 1917 – 1920-х років, члена історичного клубу «Холодний Яр» *Владислава Карпенка*, президента історичного клубу «Холодний Яр», українського громадського діяча, письменника, краєзнавця, дослідника Визвольної боротьби українського народу ХХ ст., члена Національних спілок журналістів і письменників України *Романа Коваля*, історика, голови Наглядової ради Пласту –

Національної Скаутської Організації *Юрія Юзича* «Розвідники-пластуни Грицького Погорілий та Іван Мамлай»; *Володимира Барцьося* «Нові факти життя та чину отамана УНР і генерала УПА Івана Трейка»; кандидата історичних наук, професора, декана історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України *Юрія Зінька*, кандидата історичних наук, доцента кафедри всесвітньої історії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського *Олександра Кравчука* «Микола Кравець про події Української революції на Поділлі у 1920 році»; завідувача відділу українознавства Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» *Володимира Лазаренка* «Пам'ять героїв Базару та відлуння більшовицької свідомості»; кандидата історичних наук, доцента, завідувача кафедри суспільно-гуманітарних наук Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу, Почесного краєзнавця України *Анатолія Лисого* «Другий зимовий похід у висвітленні місцевої преси».

Усі вони викликали значний інтерес у широкого кола науковців та краєзнавців Подільського регіону.

21 листопада 2021 р.

З нагоди Дня Гідності та Свободи вінничани вшанували українських партіотів, які віддали життя за свободу і незалежність Батьківщини, поклали квіти до пам'ятника загиблим героям Революції Гідності та до Дерева свободи, що на майдані Небесної сотні. За словами одного із активістів, учасника Революції Гідності Артема Михайлова, вінничани прийшли сюди «для того, щоб вшанувати ті події, які почалися вісім років тому, – Майдан, який зібрав людей на боротьбу з режимом Януковича. Тут зібралися майданівці, ті, кому не байдуже, і очевидці тих подій. Ми провели молебень на честь усіх загиблих на Майдані і вшанували їхню пам'ять покладання квітів... Ми не ставили за мету зібрати якомога більше людей. Сюди прийшли ті, для кого цінності, за які стояв Майдан, попри всі розчарування, залишаються незмінними. Тому, що люди виходили за свободу, за гідність і за краще життя для України і для нових поколінь».

Серед учасників заходу було й чимало тих, хто щиро переймається дослідженням історії своєї малої батьківщини.

24 листопада 2021 р.

Як повідомляється на електронному сайті газети «День» (авторка Олеся Шуткевич), на Вінниччині виявили гігантське поселення трипільської культури площею майже 150 га.

Східноподільська археологічна експедиція Інституту археології НАН України оприлюднила результати польових досліджень, які відбулися цього року на території Бершадської, Чечельницької та Ольгопільської громад Вінниччини. Предметом дослідження стало велике поселення трипільської культури Білий Камінь. За сім тижнів роботи учасники експедиції обстежили близько 140 різночасових археологічних об'єктів. Зокрема, виявили городище залізного віку, матеріали якого вказують на впливи північно-балканського населення на пам'ятку регіону. Та несподіванкою стало відкриття гігантського поселення трипільської культури площею майже 150 га, розташованого на межі Ольгопільської та Чечельницької територіальних громад, а також поселень останньої чверті V тис. до н. е. у цьому ж мікрорайоні.

За словами керівника експедиції, кандидата історичних наук Віталія Рудя, роботи на Вінниччині проводилися спільно з європейськими науковими інституціями у межах виконання міжнародних проєктів із вивчення давніх суспільств Східної Європи. Понад сім тижнів археологи Академії та Дослідницького центру Університету імені Крістіана Альбрехта у Кілі (Німеччина) спільно з фахівцями відділу археології енеоліту (бронзової доби) Інституту археології НАН України досліджували об'єкти південно-східної Вінниччини. З німецького боку роботами керував доктор Роберт Хофманн, співкерівницею польових досліджень була науковий співробітник відділу «Наукові фонди» Інституту археології НАН України кандидат історичних наук Людмила Мироненко.

«Улітку цього року ця ж міжнародна команда провела розкопки поселення трипільської культури у селі Кісниця Городківської громади Вінницької області. Планувальну структуру поселення вивчали 2018 року методом магнітної розвідки та за результатами радіовуглецевого аналізу датували серединою IV тис. до н. е. Од-

нак окремі моменти у плануванні поселення та його відносній хронології потребували подальших досліджень, – розповідає дослідник. – Саме з цією метою, а також для вивчення побуту й економіки тогочасного суспільства археологи розкопали дві аномалії заглиблених об'єктів. Одна з ям мала не типову для трипільської культури дзвоноподібну форму. У заповненні обох об'єктів було виявлено чимало матеріалів побутового вжитку, серед яких – посуд, антропоморфна та зооморфна керамічна пластика, знаряддя праці з кістки, рогу, каменю та кременю. З'ясовано, що місце пам'ятки двічі заселяли племена трипільської культури – вперше це сталося у першій чверті IV тис. до н. е.».

Також польові дослідження відбувалися на курганах Буго-Дністровського межиріччя. Українські вчені спільно з колегами з Національного наукового центру (Польща) обстежили п'ять насипів біля с. Токарівка Жмеринщини, два з яких розкопали. У найбільшому кургані групи знайдено сліди почасті згорілих дерев'яних колод, дощок, частину з яких, схоже, уклали конусоподібно, формуючи своєрідне шатро у центральній частині кургану. Під іншим дослідженим насипом археологи розчистили земляну конструкцію квадратної у плані форми, оточену палісадом, яка складалася з рівного майданчика в центральній частині та підвищень по периметру. Уся споруда була спалена, але небіжчики розміщувалися переважно на підвищеннях. Кургани датуються VIII – VII ст. до н. е., що практично відкриває нову сторінку дослідження курганів раннього залізного віку на Вінниччині.

25 листопада 2021 р.

Завітавши в очолюваний Почесним краєзнавцем України, членом правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Катериною Висоцькою Вінницький обласний краєзнавчий музей, вінничани відтепер можуть побачити відтворений робочий кабінет Симона Петлюри. Головним експонатом цієї зали є відомий стіл Петлюри.

Йдеться про відреставрований стіл, за яким керівник Директорії Симон Петлюра ймовірно працював і підписував важливі документи. Цю інформацію підтверджують перекази і деякі висновки істориків. Робочий кабінет Петлюри відтворено в залі № 1.

Стіл зберігався в музеї з 1965 року. Наймовірніше, що він був виготовлений у першій половині XIX століття. Щодо робочого кабінету, то в музеї зазначають, що це – реконструкція, а не справжній інтер'єр тогочасного кабінету.

Враховуючи карантинні обмеження «червоної зони», музей поки що закритий для відвідування. Але як тільки карантин послаблять, вінничани і гості міста зможуть побачити легендарний стіл.

26 листопада 2021 р.

На сесії Вінницької міської ради прийнято рішення про створення музею міста Вінниці. Розміститься він на вулиці Симона Петлюри, 15-А в будівлі, яка є пам'яткою архітектури XIX ст. У свій час вона належала купецькій родині Львовичів, була Канцелярією Головного Отамана Військ і Флоту УНР, Голови Директорії Симона Петлюри.

Будинок тривалий час перебував у державній власності. У 2020 році його повернули місту. В 2017 р. біля нього встановили пам'ятник Петлюрі.

Наразі мають розробити проектно-кошторисну документацію щодо реставрації приміщення. Далі працюватимуть над експозицією.

26 листопада 2021 р.

У Вінниці в онлайн-режимі відбулася Всеукраїнська науково-краєзнавча конференція «Кость Широцький в українському історико-культурному просторі», приурочена 135-й річниці з дня народження відомого історика, етнографа, мистецтвознавця, краєзнавця Поділля. Її ініціаторами виступили Асоціація українських археологів, етнографів, істориків та музеєзнавців, Вінницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України, Вінницька філія та Хмельницький міський відділ Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, Вінницький обласний центр народної творчості, Вінницька обласна універ-

сальна наукова бібліотека імені К. А. Тімірязєва, Білоусівська загальноосвітня школа I – III ст. Тульчинського району.

Під час її роботи заслухано низку доповідей і повідомлень науковців та краєзнавців, зокрема: докторів історичних наук Лілії Іваневич, Анатолія Трембiцького «Епістолярна спадщина К. В. Широцького – джерело історичних подій 1906 – 1919 рр.», Лева Бажєнова, Лілії Іваневич «Історія та культура в працях Костя Широцького», Лілії Іваневич «З історії перевидання праць Костя Широцького (До 135-ї річниці з дня народження)», Анатолія Трембiцького «З епістолярної спадщини Костя Широцького (листування з Миколою Сичовим та Дмитром Айналовим)», «Мистецька діяльність Василя Тропiніна у дослідженнях Костя Широцького, Євфимія Сіцінського та Володимира Січинського (До 245-річчя з дня народження художника)», Олександра Завальнюка «Освітня діяльність К. В. Широцького в Україні (1917 – 1918 рр.)», Анатолія Філінюка «До питання про мистецькі взаємовпливи в працях К. Широцького передреволюційного десятиліття», Сергія Гальчака «Увдячній пам'яті науковців, краєзнавців», Юрія Степанчука «Наукова творчість Костя Широцького в працях Лілії Іваневич», «Про історико-краєзнавчу роботу у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського»; кандидатів історичних наук та краєзнавців: Костянтина Завальнюка, Руслана Зелінського «Кость Широцький у світлі архівних документів», Віктора Косаківського, Наталії Шпак-Косаківської «Формування етнографічних колекцій з Подiлля у Російському етнографічному музеї на початку ХХ ст.», Наталії Шпак-Косаківської «Етнографічні експедиції К. В. Широцького на Подiлля у 1909 – 1913 рр.», Віктора Адамського «Кость Широцький в останній період життя», Юлії Момотюк «Наукові праці Костя Широцького (1886 – 1919) з фонду відділу рідкісних і цінних видань Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва», Жанни Дмитренко «Відкриття музею Костя Широцького», Наталії Сентимон «Білоусівська церква», Тетяни Цвігун «Фестиваль «Крокове колесо» в контексті відродження народних традицій на Вінниччині», Юрія Хмєлевського «Кость Широцький і Тульчинщина: повернення видатного земляка» та ін.

За результатами конференції видано збірник матеріалів (*Кость Широцький в українському історико-культурному просторі. Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції*,

приуроченої 135-й річниці з дня народження відомого історика, етнографа, мистецтвознавця, краєзнавця Поділля (м. Вінниця, 26 листопада 2021 р.) / Редакційна колегія: Л. А. Іваневич (голова), С. Д. Гальчак (співголова), В. М. Рябокiнь (співголова), А. М. Трeмбiцький (відп. секретар). – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 348 с.).

27 листопада 2021 р.

Щороку в четверту суботу листопада Україна вшановує пам'ять жертв Голодомору 1932 – 1933 років та масових штучних голодів 1921 – 1923, 1946 – 1947 років. У 2021 році День пам'яті жертв голодоморів припадає на сьогодні, 27 листопада.

У Вінниці відбулися традиційне покладання символічних колосків та живих квітів до пам'ятного знака убитих голодом співвітчизників, вшанування їх хвилиною мовчання, акція «Запали свічку», а в центрі міста у символічному ресторані «Непрохани 1932» містян пригощали «супом» із тирси, шишок і хвої – страви, яка допомогла вижити тисячам українців у період Голодомору-Геноциду, оскільки іншої їжі в ті страшні роки не було.

У поминальних заходах взяли участь краєзнавці обласного центру.

3 грудня 2021 р.

У комунальному закладі вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» відбувся міжрегіональний історико-краєзнавчий семінар «Боротьба українського народу за ідентичність та державність через призму століть (до 400-річчя Хотинської битви та 100-річчя національно-визвольного руху на теренах Поділля початку 20-х років ХХ століття». Його учасниками були викладачі та студенти згаданого начального закладу, Почесні краєзнавці України, науковці Сергій Гальчак, Анатолій Лисий, інші дослідники малої батьківщини.

5 грудня 2021 р.

Відбулася зустріч голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергія Гальчака, члена правління Миколи Дороша, книговидавця, директора видавництва «Меркьюрі-Поділля», лауреата обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава Ігоря Балюка із народним депутатом України минулого скликання, меценатом Олександром Марченком, а також кандидатом сільськогосподарських наук, директором Іллінецького аграрного фахового коледжу Василем Пиндусом, кандидатом медичних наук, курінним Вінницького козацького полку імені Івана Богуна Олександром Бугаєм, під час якої обговорено перспективи розширення тематики та проведення в області науково-краєзнавчих конференцій, семінарів, видання краєзнавчих праць.

9 грудня 2021 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак у Києві зустрівся із головою Національної спілки краєзнавців України Олександром Реєнтом. Під час робочої зустрічі обговорено низку поточних питань, що стосувалися діяльності спілки та її Вінницького обласного осередку.

С. Гальчак передав книгозбірні спілки добірку друкованих праць науковців та краєзнавців області, матеріалів проведених науково-краєзнавчих конференцій.

14 грудня 2021 р.

У режимі онлайн голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак взяв участь у роботі пленуму Правління НСКУ, а також у XVI Всеукраїнській науковій конференції «Українське краєзнавство як національний феномен: спадщина, стан і перспективи», яка відбулася в Івано-Франківську. Виступив із доповіддю на секційному засіданні.

14 грудня 2021 р.

На базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського відкрито археологічний музей, в якому представлено матеріали археологічних розкопок, котрі проводили викладачі та студенти історичного факультету впродовж останніх 50-и років. Це сотні артефактів трипільської, черняхівської та інших археологічних культур, доби Київської Русі.

Ініціатори створення музею – декан історичного факультету, кандидат історичних наук, професор, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Юрій Зінько та ректор університету, професор Наталія Лазаренко.

Першу екскурсію провів кандидат історичних наук, доцент, археолог, етнограф, член Національної спілки краєзнавців України Віктор Косаківський.

15 грудня 2021 р.

Вінничанка Вікторія Ніколаєва – за освітою учителька початкових класів та музичного виховання, а за покликанням – майстриня з кераміки та гончарства, сумлінна дослідниця споконвічних традицій малої батьківщини.

Перше знайомство Вікторії з керамікою, як зазначається на інформаційному каналі «Преса Вінниччини», відбулось під час виготовлення нею простих свистунців. Далі вже майструвала справжні музичні інструменти – окарини. Жінка вже майже двадцять років досліджує традиційну кераміку Поділля. Також захоплюється збором старожитностей: кераміки, килимів, вишиванок тощо. А ще збирає музичні інструменти: має в колекції понад 100 предметів. Як народна майстриня – впродовж багатьох років виготовляє керамічні ікони, виконані за рідкісною технологією.

16 грудня 2021 р.

У Києві в приміщенні Верховної Ради України відбулася презентація книжково-видавничого проєкту «Моя Вінниччина» (1000 книг про 1000 сіл) – громадської ініціативи, підтриманої Вінниць-

кою обласною радою. Ініціаторами унікального проєкту, аналогів якого немає в Україні, у свій час стали письменники – Почесний краєзнавець України Вадим Вітковський та відомий далеко за межами області невтомний дослідник малої батьківщини Михайло Каменюк, а також керівниця департаменту інформаційної діяльності Вінницької обласної державної адміністрації Світлана Василюк; авторами опублікованих видань – вихідці з конкретного села, про яке взялися написати.

Як зазначив під час презентації керівник проєкту Вадим Вітковський, «майже кожне вінницьке село мало й має своїх літописців, людей, які займаються краєзнавством, фольклором, етнографією, ведуть щоденники. Це педагоги, журналісти, письменники, які працюють у різних куточках нашої держави, а то й за кордоном, але не забувають про свою малу батьківщину».

«Щороку на реалізацію проєкту облрадою виділяється 1,5 млн. гривень, – наголосила Світлана Василюк. – У рік видається 30 – 40 таких книг».

За словами головного редактора проєкту Михайла Каменюка, наклад кожної книги – 300 примірників, 100 з них безкоштовно передається територіальній сільській громаді, 60 примірників, як гонорар, отримує автор, решта – надсилається бібліотекам області, передається навчальним закладам. Як правило, кожне видання «Видавничого дому «Моя Вінниччина» присвячене одному селу (часом, по кілька сіл), є великоформатною, добре ілюстрованою книгою обсягом до 400 – 600 сторінок, а деякі з них навіть багатомними виданнями про одне село.

На даний час видано 80 книг про 100 сіл області. 40 друкованих видань було представлено під час презентації.

У презентаційному заході також взяли участь народні депутати України Ірина Борзова, Лариса Білозір, Анатолій Драбовський, відомий український дипломат, науковець, майстер художнього слова, уродженець Вінниччини Борис Гуменюк, активісти «Вінницького земляцтва у Києві», журналісти, митці.

Презентація стала знаковою подією напередодні 90-річчя створення Вінницької області.

21 грудня 2021 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак, член правління Юрій Легун, члени Національної спілки краєзнавців України Лариса Сенік, Галина Слотюк, Оксана Антонюк, Олександр Федоришен взяли участь у засіданні вченої ради Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва. Серед інших, ними обговорено питання «Про створення та діяльність ЗК «Музей Вінниці» та співпраця з ВОУНБ ім. К. А. Тімірязєва», «Про затвердження програми інтелектуально-просвітницького проекту «На перетині культур» під загальною назвою «Вінниччина: благословенний Богом край (до 90-річчя утворення Вінницької області)».

Прийнято відповідні рішення.

23 грудня 2021 р.

У Вінниці відбулися урочистості з нагоди вручення лауреатам Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава. Ними стали:

Богдан Петрович Теленько (м. Хмельницький) – за значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, за книгу публіцистики «Хроніки пересмішника» (стаття «З когорти обраних» про Володимира Вовкодава), літературно-документальне дослідження із серії «Соловецький мартиролог Поділля» «Біломорські карби Вінниччини»;

Анжела Анатоліївна Веремій (м. Хмільник) – за багаторічне і віддане служіння українській літературі та культурі, високопрофесійну майстерність у журналістиці, вагомий особистий внесок у розвиток краєзнавчого руху на теренах Вінниччини;

Василь Миколайович Паламарчук (м. Вінниця) – за багаторічне і віддане служіння українській літературі та культурі, високопрофесійну майстерність у журналістиці, вагомий особистий внесок у розвиток краєзнавчого руху на теренах Вінниччини.

24 грудня 2021 р.

У Вінницькому художньому музеї відкрилася виставка «Подільська народна ікона». На ній представлено ікони із колекції народного художника України, краєзнавця, колекціонера і мецената Володимира Козюка.

Серед експонатів – ікони на дереві, міді та полотні, зображення святих, яких шанують в усьому православному світі. Тут є чудотворна ікона Богородиці Почаївської Браїлівська, сюжетні образи «Коронування Богородиці», «Покрова Богородиці» та інші. Подільські народні ікони уособлюють традиції керамічного розпису і подільського ткацтва, показують народні уявлення про красу та духовні чесноти людини, які втілені в образи Ісуса Христа, Діви Марії та святих.

Як повідав Володимир Козюк, «почав збирати колекцію ікон ще в дитинстві. Для мене подільська ікона – це не просто тема для дослідження, яка зараз є однією з найбільших в регіоні і Україні, це велика частка душі. Я вважаю, що ці ікони є камертоном духовного життя жителів Вінницької, Хмельницької та частково Черкаської областей. Послідовно і методично поповнював свою збірку, попри все, відшукуючи рідкісні і типові сюжети в цих творах мистецтва...»

Загалом експоновані ікони мають багату історію та надзвичайну цінність, адже є культурним надбанням не лише Вінниччини, але й усієї України. Ця унікальна виставка дасть можливість вінничанам ще глибше вивчати культуру та історію рідного краю.

27 грудня 2021 р.

Напередодні Різдва Христового у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відкрито експозицію листівок, які дарували на початку ХХ століття. Їх виготовляли на високому поліграфічному рівні, застосовуючи різну аплікацію. Для новорічних та різдвяних листівок видавцями використовувались найрізноманітніші сюжетні композиції: різдвяні символи, діти, колядники, тварини, янголята, новорічні прикраси, національні орнаменти і, звичайно, зображення Святого Миколая. Різдвяно-новорічні листівки друкувалися

найчастіше з трьома видами написів: «З Різдвом Христовим!», «З Різдвом Христовим і Новим роком!», «З Новим роком!».

Серед експонатів – листівки, зібрані колишнім священиком Володимиром Янси (1880 – 1931), який в далекому 1907 р. з родиною переїхав до Вінниці у зв'язку з призначенням його завідувачем Вінницької церковно-вчительської школи, а пізніше мешкав у Жмеринці.

30 грудня 2021 р.

Голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України Сергій Гальчак звернувся із вітанням до краєзнавців області:

«У Новому році бажаю Вам, Вашим рідним і близьким міцного здоров'я, сімейного добробуту, творчої наснаги, всіляких гараздів і лише позитивних емоцій!

Нехай кожен новий день буде щедрим на приємні події та творчі справи!»

**КНИГИ КРАЄЗНАВЦІВ ВІННИЧЧИНИ,
ВИДАНІ В 2021 РОЦІ**

Баламут Світлана. Тростянець крізь призму часу / Світлана Баламут / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 69 / Редколегія серії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Василюк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каменюк Михайло (редактор серії), Гальчак Сергій (науковий редактор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Вінниця: ПрПТ «Віноблдрукарня», 2021. – 460 с.

Білоруси і Вінниччина: люди і долі в історії краю. Біографічний словник / Упорядники: Журавлівський І. М., Завальнюк К. В., Зелінський Р. М. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2021. – 348 с.

Біографічний словник містить 894 імені, персоналії з найдавніших часів до сучасності. Життєдіяльність зазначених у книзі білорусі пов'язана з Вінниччиною та Поділлям загалом. До видання, як виняток, внесено імена окремих подолян, чия професійна та творча діяльність має стосунок до білоруського культурного, мистецького та духовного розвитку. Довідкова інформація буде корисною для працівників освіти, культури, студентів, всіх, хто цікавиться історією українсько-білоруських зв'язків та своїм родоводом.

Бухта Галина, Іжевський Володимир. Під знаком Шабельні / Галина Бухта, Володимир Іжевський / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 65 / Редколегія серії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Василюк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каменюк Михайло (редактор серії), Гальчак Сергій (науковий редактор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Житомир: Вид. О. О. Євенюк, 2021. – 280 с.

Вища педагогічна освіта і наука в Україні: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Вінницька область: Монографія / Авторський колектив: Лазаренко Н. І., Гусєв С. О., Коломієць А. М., Зінько Ю. А., Демченко О. П., Зузяк Т. П., Войнаровський А. В., Дровозюк С. І., Каплінський В. В., Кароева Т. Р., Коляструк О. А., Мельничук О. А., Романюк І. М., Ніколіна І. І., Поліщук А. С., Савчук П. Н., Тучинський В. А., Чорна Т. Р. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2021. – 408 с.

У монографічному дослідженні аналізується історія освіти всіх рівнів упродовж XIX – початку XXI століть, характеризується розвиток та досягнення педагогічних закладів і педагогічної науки краю, подається огляд перспектив поступу освіти в сучасних реаліях інформаційного суспільства.

Вінницький гродський суд. Поточна актова книга за 1768 рік. Подокументний опис / Укладачі О. Петренко, О. Рошовецький / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 73 / Редколегія серії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Василюк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каменюк Михайло (редактор серії), Гальчак Сергій (науковий редактор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Вінниця: ПрПТ «Віноблдрукарня», 2021. – 160 с.

Вінниччина в контексті Української революції 1917 – 1921 років: до 100-річчя подій Української революції 1917 – 1921 років: науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Департамент гуманітарної політики Вінницької облдержадміністрації, Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. А. Тімірязєва; укладачі: Г. М. Авраменко, О. Ю. Антонюк; автори вступних статей: А. В. Войнаровський, О. М. Кравчук, С. Л. Калитко, І. І. Ратушняк; ред.: Г. М. Слотюк, С. В. Лавренюк; відп. за випуск Л. Б. Сенік. – Вінниця: ПП Балук І. Б., 2021. – 512 с.

Видання «Вінниччина в контексті Української революції 1917 – 1921 років» підготовлене на відзначення 100-річчя Української революції 1917 – 1921 років та вшанування пам'яті її учасників, які брали активну участь у революційних подіях на теренах Вінниччини. У науково-допоміжному бібліографічному покажчику зі-

брано та систематизовано назви друкованих матеріалів, що репрезентують науковий доробок українських учених, зокрема Вінницької та Хмельницької областей, про цей період історії на території Поділля та Вінниччини зокрема. Мета бібліографічного покажчика – донесення історіографічної та джерелознавчої інформації про період національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр. науковцям, викладачам закладів вищої освіти, студентській, учнівській молоді, а також усім, хто вивчає новітню історію Подільського краю.

Вінниччина в роки Другої світової війни. До 80-річчя початку німецько-радянської війни / Матеріали XXXII Вінницької Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції з міжнародною участю. 11 червня 2021 р. / Редколегія: Ю. А. Зінько (відп. редактор), С. М. Василюк, С. А. Лапшин, В. М. Гребеньова (відп. секретар), К. І. Висоцька, А. В. Войнаровський, Б. М. Галайко, С. Д. Гальчак, С. О. Гусев, Т. Р. Кароева та ін. – Вінниця, 2021. – 316 с.

Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження / Матеріали XXXIII Вінницької Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції. 24 вересня 2021 р., м. Вінниця / Редколегія: Ю. А. Зінько (відп. редактор), С. М. Василюк, В. О. Гребеньова (відп. секретар), С. Д. Гальчак та ін. – Вінниця, 2021. – 295 с.

Вітковський В. М. Борівка. Borivka. Книга п'ята. Про історію села Борівка Чернівецького району Вінницької області / Вадим Вітковський / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 64 / Редколегія серії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Василюк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каменюк Михайло (редактор серії), Гальчак Сергій (науковий редактор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Житомир: Вид. О. О. Євнюк, 2021. – 280 с.

Возний Дмитро. Ободівська рогоза. Історія села спогадами од- носельців / Дмитро Возний. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділ- ля», 2021. – 68 с., іл.

Гуменюк Б. І. Роде мій красний, роде мій дужий... Кілька фрагментів із історії двох родин села Підлісний Ялтушків Бар- ського району і села загалом / Борис Гуменюк / Серія «Моя Він- ниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 72 / Редколегія се- рії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Васи- люк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каме- нюк Михайло (редактор серії), Гальчак Сергій (науковий редак- тор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Він- ниця: ТВОРИ, 2021. – 52 с.

Книга відомого українського дипломата, освітянина, пись- менника Бориса Гуменюка виділяється з усіх попередніх семи де- сятків випусків серії «Моя Вінниччина». Це проникнутий ліризмом, глибокими синівськими почуттями нарис про одну з гілок родини автора, в долі якої відображена й доля невеликого села Підлісний Ялтушків біля міста Бар. В центрі оповіді цінний, справді істо- ричний документ – щоденник-спогад матері автора, пізніше ві- домої могилів-подільської педагогині Лідії Олександрівни Гуменюк про 1920 – 30-ті роки, а також роки фашистської окупації рідно- го села. Все це переплітається зі спогадами самого автора, його коментарями.

Видання розраховане на широке коло читачів, воно є цінним надбанням подільського краєзнавства.

Зелінський Р. М., Завальнюк К. В. Вінниччина в системі дер- жавного адміністративного устрою від давнини до сучасності / Руслан Зелінський, Костянтин Завальнюк. – Вінниця: ТОВ «ТВО- РИ», 2021. – 300 с.; іл.

У книзі викладено хронологію належності Вінниччини до адмі- ністративно-територіальних утворень від давнини до сучасності. Висвітлено безперервність історичного поступу краю в контек- сті адміністративного устрою різних державних формувань. На- ведено перелік очільників відповідних адміністративно-територі- альних одиниць із зазначенням часових меж їх правління (керівниц-

тва). Книга доповнена відомостями про вінничан на державних посадах України та інших держав світу, членів парламентів різних країн, кавалерів найвищих нагород.

Зелінський Руслан. Рік 1991-й. Крах імперії. Літинчани – свідки та учасники подій / Руслан Зелінський. – Вінниця: ТОВ «ТВО-РИ», 2021. – 100 с., іл.

У дослідженні висвітлено суспільно-політичні та соціально-економічні процеси Літинського району Вінницької області 1991 року в контексті загальнодержавних подій того часу. Приділено увагу діяльності національно-демократичних сил Літинщини у боротьбі за незалежність України. Прослідковано деградуючі тенденції комуністичної ідеології та реваншистські настрої партійної еліти району. Книга буде корисною для краєзнавців, освітян, працівників культури, студентів, учнів та усіх, хто цікавиться історією своєї малої батьківщини.

Земський Ю. С. Межі чотирьох воєводств та трьох губерній: Корделівка та Калинівщина / Ю. С. Земський. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 376 с.

У книзі подано історію села Корделівки та найближчих навколишніх сіл теперішньої Калинівщини з часу найперших (виявлених на тепер) документальних згадок, й до початку ХХ ст. Історія вказаних сіл подається у контексті загального історичного процесу, що відбувався в Україні впродовж XIV – XIX ст. Пояснено зміст характеру політичного життя на наших землях періоду правління князів литовських, а також з часу поширення сюди влади королів польських. Розкрито ключові події та особливості українського життя в умовах підпорядкування Російській імперії.

З любов'ю до малої батьківщини: діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України (2020 р.) (Записки з щоденника): Книга 5 / Автор-упорядник С. Д. Гальчак. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 160 с.; іл. – 8 с.

У книзі йдеться про діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, краєзнавців області в 2020 р.

Для широкого кола читачів.

Змерзлий Станіслав. Село, моє рідне село / Станіслав Змерзлий / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 71 / Редколегія серії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Василюк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каменюк Михайло (редактор серії), Гальчак Сергій (науковий редактор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Вінниця: ТВОРИ, 2021. – 200 с.

Ілля Гаврилович Шульга – визначний дослідник Голодомору на Поділлі / за загальною ред. Ю. А. Зінька, упоряд. О. А. Коляструк. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. – 124 с. (Професори).

Книга підготовлена до 100-річчя знаного українського вченого, доктора історичних наук, професора, визначного дослідника Голодомору 1932 – 1933 рр. на Поділлі, одного з фундаторів і організаторів відновленого історичного факультету у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського.

Для науковців, викладачів, студентів, усіх, хто цікавиться історією України і Поділля.

Інформаційне суспільство: сучасні трансформації (Інформаційнае грамадства: сучасня трансфармації) (Information Society: modern transformations): монографія / за ред. У. Лешко / Автор. колектив: Уляна Лешко, Інна Ніколіна, Олександр Конотопенко, Сергій Лапшин, Інна Завальнюк, Алла Вінничук, Сергій Гальчак, Володимир Каленич, Вадим Мазурик, Наталя Павликівська, Людмила Прокопчук та ін. / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; установа освіти «Могильовський інститут Міністерства внутрішніх справ Республіки Білорусь». – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ»; Могильов: Могильов. інститут МВС, 2021. – 400 с.

Каменюк М. Ф. Красуня, що народилася на моському дні / Михайло Каменюк / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 66 / Редколегія серії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Василюк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каменюк Михайло (редактор серії),

Гальчак Сергій (науковий редактор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Житомир: Вид. О. О. Євенюк, 2021. – 220 с.

Книга розповідає про історію села Григорівка Могилів-Подільського району, довколишні урочища якого сповнені прадавніх загадок. І не тільки це. Як і всі села Наддністрянщини, це село зазнало усіх «радощів» перебування в прикордонній зоні напередодні Другої світової війни, а після неї іншої «утіхи» – занесення у розряд так званих «неперспективних сіл». Разом з тим, воно завжди боролось, жило, творило, вірувало, сподівалося. І, співаючи слова гімну України «Ще не вмерла...», григорівчани твердо переконані, що ще не вмерла Григорівка і не вмере.

Видання розраховане на різні категорії читачів.

Кость Широцький в українському історико-культурному просторі / Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, приуроченої 135-й річниці з дня народження відомого історика, етнографа, мистецтвознавця, краєзнавця Поділля. Вінниця, 26 листопада 2021 р. / Ред. колегія: Л. А. Іваневич (голова), С. Д. Гальчак (співголова), В. М. Рябокінь (співголова), А. М. Трембіцький (відп. секретар). – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 348 с.

Мельничук Олег. Мельниківці крізь сивину століть / Олег Мельничук / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 67 / Редколегія серії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Василюк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каменюк Михайло (редактор серії), Гальчак Сергій (науковий редактор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Вінниця: ПрПТ «Віноблдрукарня», 2021. – 240 с.

Місце барської кераміки в гончарній спадщині України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю в м. Бар 12 вересня 2021 року / відп. ред. А. Л. Щербань. – Харків, 2021. – 264 с.

Нагребецький А. Н., Вусінська Г. Й. Католицький Храм Святогро Архистратига Михаїла у Михайлівці Мурафській / Анатолій Нагребецький, Ганна Вусінська. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 96 с.; іл.

Книга видана з нагоди 30-ї річниці заснування костьолу в с. Михайлівці Мурафській на Шаргородщині. В ній детально висвітлено історію становлення парафії та будівництва храму. Автори також досліджують історію католицизму на землях Поділля. Окремим розділом висвітлюється період радянщини, коли всі духовні святині в краї знищувались владою, а священників судили та позбавляли життя.

Нагребецький А. Н. Михайлівка Мурафська – наша історія жива / А. Н. Нагребецький. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 672 с.

У літописі «Михайлівка Мурафська – наша історія жива» автор намагався висвітлити розвиток села з часу його заснування й донині. Події, які відбувалися тут, тісно переплітаються із загальним історичним процесом України та долею українського народу.

Звичайно, головними героями книги є мешканці цього села, з якими пов'язані успіхи соціально-економічного та культурного розвитку громади. Про життя цих людей, про їх митарства, особливо в роки радянщини, і йде мова у цій книзі. Вона буде цікавою всім, хто хоче знати історію рідного краю, прагне знати більше про своє село, звідки тягнеться коріння роду свого.

Нагребецький Анатолій. Плебанівська Свято-Покровська церква – духовна Святиня села / Анатолій Нагребецький. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 132 с.

На перехресті шляхів / Авторський колектив: Журавлівський І. М., Завальнюк К. В., Катілов В. Й., Нежигай О. В., Романюк В. С., Сидорук Л. П., Щербань Г. М., Яблонський В. Л. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 444 с.; іл. 12 с.

У книзі висвітлено основні історичні віхи історії сіл Якушинці та Зарванці нинішньої Якушинецької сільської територіальної громади Вінницького району. Краєзнавчий фактаж викладений на

підставі архівних документів. Висвітлено історичний розвиток населених пунктів з найдавніших часів до 1991 року.

Книга стане в нагоді краєзнавцям, освітянам, працівникам культури, усім, хто цікавиться історією рідного краю.

Пентюк Б. М. Степан Руданський: сторінки духовності / Пентюк Борис Миколайович. – Вінниця: ТОВ «Торговий дім «Альфа і Омега», 2021. – 208 с.

У праці приділено увагу важливій ролі священства в житті Степана Руданського, досліджено його подільський рід пращурів-священиків у чотирьох поколіннях, висвітлено особливості навчання поета в духовних закладах Поділля, його творчі доробки на духовній ниві. Розглянуто заходи по шануванню пам'яті видатного українця за участі у них нащадків і шанувальників творчості. Подані сімейні та архівні документи, спогади нащадків і земляків.

Книга розрахована на широке коло читачів, які цікавляться літературним надбанням свого народу, вивчають історію та краєзнавство Поділля, бажають укріпитися в духовному житті.

Печерні комплекси та храми Подністров'я / Матеріали науково-краєзнавчої конференції, 18 вересня 2021 р., с. Буша Могилів-Подільського району [ред. колегія: С. Д. Гальчак (голова), І. В. Захарчук (співголова), І. В. Собко (секретар), Б. М. Пентюк, О. І. Роговий, А. В. Сварчевський (о. Пантелеймон), А. М. Трембіцький]. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 148 с.

Повх Леонід. Нова і Стара Прилука / Леонід Повх / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 68 / Редколегія серії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Василюк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каменок Михайло (редактор серії), Гальчак Сергій (науковий редактор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Житомир: Вид. О. О. Євнюк, 2021. – 220 с.

Поділля в роки Української національної революції середини XVII століття / Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, приуроченої 370-й річниці героїчної оборони Вінниці

на чолі з полковником Іваном Богуном. Вінниця, 4 березня 2021 р. [ред. колегія: С. Д. Гальчак (голова), Ю. С. Степанчук (співголова), А. К. Лисий (секретар), О. Ю. Антонюк, О. І. Гуржій, К. В. Завальнюк, О. І. Роговий, І. М. Романюк, Л. Б. Сенік]. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 260 с.

Поклад Н. І. Там Буг Південний, там душа моя. Розповідь про Маньківку / Наталка Поклад / Серія «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край». – Вип. 70 / Редколегія серії: Заболотна Наталія (голова), Івасюк Ігор (заст. голови), Василюк Світлана (заст. голови), Вітковський Вадим (секретар), Каменюк Михайло (редактор серії), Гальчак Сергій (науковий редактор), Давидовський Назарій, Дмитренко Жанна, Коляструк Ольга, Легун Юрій, Мудрак Олександр, Федоришен Олександр. – Вінниця: ПрПТ «Віноблдрукарня», 2021. – 176 с.

Книга розповідає про мальовниче село Маньківку, що на Бершадщині: його минувшину, сучасне, традиції. Авторка робить свою розповідь напрочуд теплою, сердечною, озираючись на проведені у Маньківці дитинство та юність, користуючись своїми щоденниковими записами різних років. Особливо вражаючим постає у книзі портрет Матері – мудрої жінки, на долю якої випало безліч труднощів та горя, але яка не загубила посеред випробувань ні багатства щедрої, милосердної душі, ні віковичної народної пісні. Це матір не лише авторки книги – це прообраз подільських матерів.

*Наталка Поклад уклоняється рідним маньківським оберегам...
Видання розраховане на різні категорії читачів.*

Постать Василя Порика в багатополлярному полі національної пам'яті України про Другу світову війну. Матеріали круглого столу (с. Порик Хмільницького району, 22 липня 2021 р.) / Ред. кол.: С. Д. Гальчак (гол.), Л. В. Баженов (заст. гол.), Т. М. Маценко (секретар), А. А. Веремій, М. Н. Дорош, М. А. Загородній, Ю. А. Клімчук, М. П. Олійник, В. М. Паламарчук, А. Г. Філінюк. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 80 с.; іл.: 4 с.

Рейд у вічність / Матеріали Всеукраїнської науково-красознавчої конференції, приуроченої 100-річчю Другого зимового походу

Армії УНР, 19 листопада 2021 р., м. Вінниця / Ред. колегія: С. Д. Гальчак (голова), Ю. С. Степанчук (співголова), В. М. Паламарчук (секретар), В. В. Барцьось, К. В. Завальнюк, Ю. А. Зінько, Р. М. Коваль, А. К. Лисий, А. М. Трембіцький. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 128 с.

Родина Ганіцьких – Жулавських у контексті європейської культури (Rodzina Hanickich-Żuławskich w kontekście kultury europejskiej) / Матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Бар, 24 вересня 2021 р.) / Ред. кол.: С. Д. Гальчак (гол.), М. Д. Медведєва (заст. гол.) [та ін.]. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2021. – 52 с.; іл.: 36 с.

Рудик Ольга, автор-упорядник. Надсобський край. Іллінецький район / Ольга Рудик. – Вінниця: ФОП «Гарнашинський О. В.», 2021. – 385 с.

Книга знайомить читачів з минулим Іллінецького району Вінницької області, розкриває в найбільш повному обсязі маловідомі сторінки історії краю. Видання включає реконструйовані події від часів трипільсько-арійської цивілізації, скіфської, слов'яно-руської середньовічної доби, століття литовсько-польського, російського панування, радянський та пострадянський періоди. Територіально охоплює населені пункти Надсоб'я у межах Іллінецького і частково Липовецького, Оратівського, Гайсинського, Немирівського районів.

Секрет Ганна. Правда життя сумна і весела / Ганна Секрет. – Вінниця: МПП Фірма «МЕД», 2021. – 376 с.

«Правда життя сумна і весела» – це п'ята книга Ганни Секрет. До цього видання ввійшли хвилюючі спогади, які переплелися з мотивами високого громадянського звучання, з radoцями, тривогами та кумедними історіями.

В книзі чимало світлин, які є свідками тих подій життя і творчості, в яких зростала, працювала і творила українську культуру та телевізію Ганна Секрет.

Серветник В. Галайківчани / Василь Серветник. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 660 с.

У книзі автор знайомить читача з людьми, які своєю працею і натхненням прославляли село Галайківці, що на теренах Мурованокуриловеччини, – невід’ємну частину нашої Батьківщини. Видання розраховане на небайдужих та зацікавлених краєзнавством, зокрема, історією села Галайківці.

Степанюк В. А. Моя незалежність / Віра Степанюк. – Вінниця: Балюк І. Б., 2021. – 330 с.

Під обкладинкою книжки зібрана публіцистика, есеї, літературно-краєзнавчі та літературно-критичні статті, відгуки, наукові розвідки, опубліковані у засобах масової інформації здебільшого протягом останнього десятиріччя. Вони розкривають питання творення українського культурного простору, формування патріотичного світогляду, особливості красного писемства періоду гібридної війни.

Авторка пропонує читачам новий погляд на давно знані й перчитані твори українських класиків: Тараса Шевченка, Лесі Українки, Ліни Костенко.

Збірка розрахована на молодь, учителів-словесників, усіх, кого хвилює доля української мови, культури, хто прагне утвердити реальну незалежність України.

Степанчук Юрій, Гальчак Сергій, Лисий Анатолій. Ліквідація московським самодержавством державної автономії України-Гетьманщини в другій половині XVII – XVIII ст. Хронологічний довідник / Юрій Степанчук, Сергій Гальчак, Анатолій Лисий. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 160 с.; іл. 8 с.

Довідник є зібранням фактичного матеріалу з історії України періоду Гетьманщини, упорядкованого за хронологічним принципом. Посібник відтворює події, пов’язані з обмеженням і ліквідацією української державної автономії російським самодержавством у другій половині XVII – XVIII ст. Зібрані упорядниками історичні факти свідчать, що для українців військово-політичний союз із Московією мав фатальні наслідки. Царський уряд не лише не дотримувався взятих на себе зобов’язань щодо захисту та збереження суверенітету Української козацької держави, а й послідовно руйнував інституції старшинсько-гетьманської влади, здійснював

жорстокий наступ на українську культуру, мову й українську національну самобутність.

Для науковців, викладачів, аспірантів та студентів історичних спеціальностей закладів вищої освіти, усіх, хто цікавиться історією української державності та віковою боротьбою українського народу супроти російської агресії.

Ткачук Олександр. Літинщина крізь роки та віки / Олександр Ткачук. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 376 с.; іл. 24 с.

У своїй новій книзі автор на основі документальних джерел з історії населених пунктів Літинщини показує минуле та сучасне рідного краю. Висвітлюється розвиток місцевості від часу її заселення, діяльність підприємств та соціально-культурних установ, а також організація життя територіальних громад.

Цей літопис цікавить усіх, хто вивчає історію рідного краю, прагне знати коріння свого роду та підтримує традиції нашого народу.

Книга розрахована на широкий загал читачів.

Українська незалежність: тернистий шлях державотворення / Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, приуроченої 30-річчю незалежності України. Вінниця, 21 серпня 2021 р. / Редколегія: С. Д. Гальчак (голова), В. М. Паламарчук (співголова), Ю. С. Степанчук (секретар), І. Б. Балюк, А. К. Лисий, В. С. Прокопчук, Ф. Х. Шевчук. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 196 с.

Український літератор, журналіст, краєзнавець Анатолій Гончар: до 80-річчя від дня народження: бібліографічний покажчик / укладач Ю. М. Момотюк; автор вступної статті С. Д. Гальчак; редактор С. В. Лавренюк; відповідальна за випуск Л. Б. Сенік; Департамент гуманітарної політики Вінницької облдержадміністрації, Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2021. – 60 с.

Бібліографічний покажчик присвячено 80-річному ювілею відомого українського літератора, публіциста, краєзнавця, заслуженого журналіста України Анатолія Гончара.

До посібника вміщено бібліографію окремих видань, творів, надрукованих у газетах, журналах, збірниках, інтерв'ю, довідкові матеріали про ювіляра.

Видання розраховане на літературознавців, науковців, працівників культури, краєзнавців, освітян, студентську й учнівську молодь та всіх шанувальників творчості письменника-краєзнавця.

Усна історія: теорія і практика досліджень на сучасному етапі: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. 29 – 30 жовтня 2020 р., м. Вінниця / Управління культури і мистецтв Вінницької облдержадміністрації, Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2021. – 200 с.

У збірнику вміщено матеріали конференції, на якій було висвітлено широке коло наукових усноїсторичних досліджень, здійснених на Вінниччині, інших регіонах України та країнах близького зарубіжжя.

Шевчук Ф. Х. Портрети / Федір Шевчук. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. – 464 с.

Друга книга члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслуженого журналіста України Федора Шевчука «Портрети», як і попередня, містить розповіді про земляків-бершадців та людей, які певною мірою причетні до історії регіону, звеличували і звеличують Бершадський край та країну у різних сферах діяльності, були і залишаються яскравим прикладом вірного служіння обраній справі.

* * *

Крім того, у 2021 р. вийшли книги, датовані 2020-м роком:

Вінниця – сім століть: фотоальбом / Редактор Віктор Гораш, фотохудожник Олександр Гордієвич; дизайн Ігоря Петровського, переклад англійською Олени Романенко. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2020. – 96 с.

Дьомін О. О. Маловідомі сторінки історії Бершаді / Олександр Дьомін. – Видання друге, доповнене. – Вінниця: ТОВ Меркьюрі-Поділля», 2020. – 232 с.; іл.

Книга розповідає про маловідомі факти і події, пов'язані з історією Бершаді, володарів міста Збараських, Вишинецьких, Потоцьких, Мошинських, Юревичів, про участь козацьких сотень Бершаді та Романівки у Національно-визвольній боротьбі українського народу під проводом Богдана Хмельницького, а також про старовинні будівлі Бершаді та «бершадську Швейцарію».

Для широкого кола читачів.

Ковальчук Т. С. Гордість землі Подільської / Т. С. Ковальчук. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. – 340 с.

В книзі розповідається про жінок-орденоносців Вінниччини, що отримали нагороди за свою працю.

Літинський повіт у документах ХІХ – початку ХХ століть / Упорядник: Зелінський Р. М. – Вінниця: ТВОРИ, 2020. – 112 с.

Книга містить витяги щодо статистичних даних Літинського повіту з видання 1849 року «Военно-статистическое обозрѣніе Россійской имперіи. Подольская губернія». У збірнику документів висвітлено детальну характеристику соціально-економічного, географічного, демографічного та гуманітарного стану повіту. Вперше опубліковано рукописні описи Літинського повіту за 1901, 1912 роки, відомості про населені пункти Літинського повіту за 1902 рік, які розроблені для службових потреб військового відомства.

Книга слугуватиме джерельною базою дослідникам історії Літинщини та стане в нагоді всім, хто цікавиться минулим рідного краю.

Подільський книжник: альманах. Вип. 10 (2017 р.) / уклад. Т. Р. Кароєва; ред. С. В. Лавренюк; відп. за вип. Л. Б. Сенік; Упр. культури і мистецтв Вінницьк. облдержадм., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2020. – 134 с.: іл.

У десятому випуску альманаху традиційно подаються відомості про фонди відділу рідкісних і цінних видань Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, висвітлюється розмаїття книжкового

життя регіону початку ХХ ст. і сьогодення, розкривається особистий внесок наших земляків у розвиток книжкової культури краю. У збірнику започатковано нову рубрику, присвячену 100-річчю Української революції (1917 – 1921). Цього разу її матеріали висвітлюють події 1917 р.

Видання призначено науковцям, краєзнавцям, бібліотекарям, бібліофілам, студентам, а також усім зацікавленим особам.

Подільський книжник: альманах. Вип. 11 (2018 р.) / уклад. Т. Р. Кароєва; ред. С. В. Лавренюк; відп. за вип. Л. Б. Сенік; Упр. культури і мистецтв Вінницьк. облдержадм., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2020. – 144 с.: іл.

В одинадцятому випуску альманаху традиційно подаються відомості про фонди відділу рідкісних і цінних видань Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, висвітлюється розмаїття книжкового життя регіону минулого і сьогодення, розкривається особистий внесок наших земляків у розвиток книжкової культури краю. Основними темами цього збірника є книжкова культура епохи Просвітництва та доби Української революції (1917 – 1921).

Видання призначено науковцям, краєзнавцям, бібліотекарям, бібліофілам, студентам, а також усім зацікавленим особам.

Ястремський Михайло. Шлях 25 років. Хроніка подій, імена, спогади. Вінницькій міській громадській організації «Союз Чорнобиль України» присвячується / Михайло Ястремський. – Вінниця: ТОВ «Меркюрі-Поділля», 2020. – 480 с.

У книзі повідується про техногенну катастрофу всесвітнього масштабу – аварію на Чорнобильській АЕС, що сталася 26 квітня 1986 р., подвиг мужніх ліквідаторів її трагічних наслідків, зокрема тисяч вінничан – працівників правоохоронних органів, пожежників, автомобілістів, медичних працівників, представників інших професій, їхні долі, а також про 25-річну діяльність Вінницької міської громадської організації «Союз Чорнобиль України», невтомність у реалізації добрих справ її активістів, які по-праву стали гордістю нації.

Для широкого кола читачів.

Науково-красназнавче видання

Гальчак Сергій Дмитрович,
автор-упорядник

**З любов'ю до малої батьківщини:
діяльність Вінницької обласної організації Національної
спілки красназнавців України (2021 р.)
(Записки з щоденника)
Книга 6**

Комп'ютерний набір
О. С. Гальчака

Видавець: ПП Балюк І. Б.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2524 від 13.06.2006
Здано у виробництво 03.01.2022
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Ум. друк. арк. 10,5.
Друк офсетний. Наклад 100 прим. Зам. 3.
Друк ТОВ «Меркьюрі-Поділля»
Тел. / факс: (0432) 52-08-02